

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**De Vita Et Honestate Canonicoꝝ, Et Alioꝝ
Ecclesiasticorꝝ Specvlꝝ**

Langhe-Cruys, Johan

Duaci, 1587

Libri sexti capitum argumenta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63733)

SPECVLI

CANONICORVM

ET ALIORVM ECCLESIA-
STICORVM, DE VITA, ET HONESTATE,IN CLERO PER
tam disciplinam reparanda, & pristino
restituenda, atque rite conseruanda,

LIBER SEXTVS.

De reducenda & restituenda in clerum honestate
ad quos illud precipue pertinet.

CAVTVS I.

Hactenus multas virtutes, quibus
randa, & conseruanda sita clericali-
nestas conspiciendas, & conseruandas
propoluimus: Ex virtutibus
proniscuntur honeste voluntates,
tentiae, & actiones. Si ipsam honestatem
vndique perfectam, & absolutam rem vnam
clarissimam omnium, maximeque laudandam
videremus, quo gaudio, inquit Cicero^b, complice-
cum tantopere eius adumbrata opinione letentur
rum virtutes ille magna ex parte nunc à clero
vel à vitiis ipsis contrariis pessundata iacent, vel
illucque ab illis propelluntur, quorum precipua
que capita supra recensuimus: ita vt maior iam
dolor, in clero inhonestas quam honestas reuocantur
vt plerique ethnicis deteriores facti videantur,
illi, vt Tullius testatur^c, illud honestum, quod

^a Cicer. 4.
Tusc. quest.

^b 5. de finib.

^c 1. offic.

mebant, ipfos mouebat; atque, in quo id inesse vide-
 batur, amicos faciebat. Omnis enim virtus illos ad se
 trahere, faciebatque vt eos diligere, in quibus ipsa
 esse conspiciebatur, nihilque tam dissimile homini
 estimabant, quam non moueri & offensione turpi-
 tudinis, & comprobatione honestatis. Siquidem na-
 tura se studiosissimos, appetentissimosque honestatis
 promittebantur, cuius si quasi lumen aliquod aspexissent,
 nihil erat, quod vt eo potirentur, non parati essent &
 nec, & perpetui; eosque quorum vita perspecta erat
 virtus honestis, & bene de republica sentiebant, ali-
 quod honore & imperio affectos obseruare & colere so-
 leant. Quicquid verò præter id quod honestum erat,
 inueniendum esse quispiam ducebat, in bonis que nume-
 ro, honestum ipsum quasi virtutis lumen extinxisse,
 virtutem penitus euertisse censebatur. Quia si non
 honesto mouebantur, vt viri boni essent, sed utili-
 tate aliqua, atque fructu, callidi esse, non boni diceban-
 tur. Nam illud honestum esse aiebant, quod detracta
 utilitate, sine vllis præmiis, fructibusve per se
 optare posset laudari, etiã à nemine laudaretur:
 quod, si oculis cerneretur, mirabiles amores excitaret
 auidiam. Nam quid faciet is in tenebris, qui nihil ti-
 det, nisi restem vel iudicem? Quid in deserto loco,
 cuius quem multo auro spoliare possit imbecillum,
 optare solum?

Idem vero Ambrosius maiorem honestati tribuens effi-
 ciam: Sicut, inquit, exortus sol, lunæ globum, &
 stellarum abscondit lumina: ita fulgor honesta-
 rum, non verò & incorrupto vibrat decore, cætera quæ
 sunt bona secundum voluptatem corporis, aut se-
 cundum seculum clara, & illustria obumbrat. Atque
 hæc (Christianorum scilicet) honestate vitam bea-
 tissimam esse minimè dubitamus, quam scriptura
 appellat vitam æternam. Sed neque populares opinio-
 nes pro mercede aliqua requirit, neque pro supplicio
 timet, & quo minus sequitur gloriam, eo magis super-
 eam eminet. Nam qui hic gloriam requirunt, his iam
 præter præsentium vmbra futurorum est, quæ impedit
 vitam æternam.

*Clerici in qui-
 bus ethnicis de-
 teriores facti
 videntur.*

*a Cic. lib. 5. de
 finib. bonor.*

b Cic. 2. Tuscul.

c Cic. 1. offic.

d Cic. 3. de fin.

*Honestum quid
 ethnicis fuerit.*

e Cic. 1. de fin.

f Idem. 1. offic.

g Idem. de leg.

*h lib. 2. offic.
 cap. 1.*

*Vita beata, &
 æterna in ho-
 nestate Chri-
 stianorum po-
 sita est.*

Anne igitur deploranda res est, plurimos ad illam proruisse cecitatis, ne dicam impietatis voraginem, & abyssum, ut si quos clericorum singulari vita & morum honestate praeditos videant, illos detestari, subsannent, & calumnientur: illos quasi suo vocem indignos reputantes, & contemnentis eorum humanitatem, & amicitiam, Iesuitas appellant. Profecto ingenue fatear, malim cum hisce haberi, & esse locum insigni vitae, ac morum honestate praeditis, quam illis irregularis, & indisciplinatus Canonicus, quaque peccatis, ac vitiis totum ordinem clericalem in natura sua dignissimum, & praestantissimum constantibus fulgere. Quare cum haec sola, ut D. Chryostomus ait^a, nos arceat à virtutibus ex quibus honestas, & actiones proficiuntur, & non solum honestas, verum etiam vita beata, & aeterna comparatur: quaerendi nunc nobis sunt, quibus cura, & sollicitudo incumbat evertendi istiusmodi malorum vitiorum fontes. Quibus eversis sublatisque, radicibus ipsius omnis inhonestatis radices euellere, & non virtutes quascumque ipsius honestatis semina in ceteris rere. Etenim si infœcunda arboris superiora circumcidantur, eadem nouos edente ramuliculis, videbitur. radicibus alterendentibus, effectum esse

^a Chrystost. ser. 1. de mal. à nob. evert.

Incuria, & negligentia peccatorum vitia induxerunt. c. lib. 3. de confiderat. Impunitas quorum malorum causa.

Episcoporum munus. d. sess. 14. de refor. in proem.

berat prius arua fruticibus falce, rubos, filicem, & singula vti exigua parupendere consuecet, peccatorum omnium patietur iacturam. Peccatorum siquidem peccata, ut D. Chryostomus ait, & neglecta facinora vitiis, & vrbium moenia solo aequarunt. Hinc D. Bernardus Eugenio Pontifici scribens: Impunitas peccatorum incuria soboles, insolentia mater, radix impudens transgressionum nutritrix, & beatus si omni faragum malorum omnium primam partem cauere incipiat, omnium vitia redargueret, ut sancta Tridentina Synodus docet^d: hoc illis praecipue cauendum est, ne clericis praesertim ad animarum curam constituti criminosa, & inhonestam vitam, ipsis conuenientibus, ducant.

pravis & corruptis moribus esse permittant, quo pacto
 de ipsorum vitiis redarguent^a, qui vno ab eis ser-
 uare conuincere possent, quod clericos ipsis patiatur esse
 maiores? Qua etiam libertate laicos corripere pote-
 runt sacerdotes, cum tacite sibi ipsi respondeant, eadem
 admisisse, quae corripiunt^b? Monebunt propterea E-
 piscopi suos clericos, in quocumque ordine fuerint, vt
 in sermone, sermone, & scientia commissio sibi Dei
 exemplo praecant, memores eius quod scriptum est c:
 in celatore, quia & ego sanctus sum. Et iuxta Apo-
 calypsom a. nemini dent vilam offensionem, vt non
 crederetur ministerium eorum, sed in omnibus exhi-
 beantur sicut ministros Dei: ne illud Prophetæ dictū e-
 rit in eis: Sacerdotes Dei contaminant sancta,
 & turbant legem.

monendo ab Episcopis in clerum sit reducenda honestas.
CAPVT II.

VT autem Episcopi in commissis sibi ecclesiis eo
 libentius resideant, quò facilius, & commodius
 sibi subiectos regere, & in vita, ac morum ho-
 nestate continere possint; illud quoque eadem sancta
 scriptura iudicium admonēdos censuit^b; vt se pastores non
 negligentes esse meminerint^b, itq. ita praesse sibi sub-
 iectis oportere, vt non in eis dominantur^h, sed illos
 corrigant, & fratres diligant, elaborentq. vt hortan-
 tur monendo ab illicitis deterreantⁱ; ne vbi deliquē-
 rint, aduersus eos poenis coercere cogantur; quos tamē si
 in peccatis humanam fragilitatē peccare contigerit, illa
 non est ab eis seruanda praecipio^k, vt illos arguāt,
 in crepēt, in omni bonitate, & patientia: cum
 erga corrigendos agat beneuolentia, quam
 caritas, plus exhortatio, quam comminatio; plus
 misericordia, quam potestas^l. Sin autem ob delicti grati-
 am, vna opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor,
 & misericordia iudicium, cum lenitate severitas ad-
 hibenda est^m; vt sine asperitate disciplina populis salu-
 tariae necessaria conseruetur, & qui correcti fuerint,
 emendentur; aut si respicere noluerint, caeteri salu-
 tari eos animaduersionis exemplo a vitiis deterreant.
 cum sit diligenti, & pij simul pastoris officium

A a a ij morbis

a cap. quidam
 tem. 8. 9.
 Laicorum de
 vni excusatio
 b c. final. dist.
 2; cap. si uti. 8.
 ne off. dist. 47
 c. in sacerdoti-
 bus. dist. 61. c.
 prope suisti.
 dist. 81.
 Clerici nemini
 det vilam of-
 fensionem.
 c. Lu. 11. 19. 20
 d. 1. Corint. 6.
 e. Ezech. 22.
 Suphan. 3.
 t. Jess. 13. dere-
 sor. cap. 1.
 g. Tit. 1. 1. Ti-
 mo. 3. c. 1. c.
 episcopi. c. cum
 beatus dist. 45.
 cap. 1. c. 2. de
 cleri. percussio.
 cap. dux sunt.
 dist. 45.
 h. 1. Petri. c.
 dux sunt. 8. 8.
 dist. 45. c. 1. 1.
 dist. 9. c. 1. 1.
 c. 1. 1. 1. 1.
 c. 1. 1. 1. 1.
 i. c. licet 1. c.
 2. c. disciplina.
 c. sunt nique.
 c. 1. 1. 1. 1. 1. 1.
 k. 2. 1. 1. 1. 1. 1.
 l. c. 1. 1. 1. 1. 1. 1.
 m. c. 1. 1. 1. 1. 1. 1.
 c. 1. 1. 1. 1. 1. 1.
 c. vera. dist. 4.

morbis omnium leuia primum adhibere fontem potest ubi morbi grauitas ita postulet, ad acriora & grauiora remedia descendere; sin autem ne ea quidem sufficiant illis submouendis; ceteras saltem oues contagionis periculo liberare.

a c. tam sacer-
dotes. ca. rese-
canda. c. corri-
piantur c. ecce.
24. q. 3.

b ca. cum spe-
ciali. §. porro
de appellat.
In causis visi-
tationis et cor-
rectionis ap-
pellari non po-
test.

c sess. 13. de re-
for. cap. 1.

d ca. ut debi-
tus de appell.

Appellatio quo-
modo sit com-
mittenda.

e d sess. 13. c. 2.
Reo in causa
appellationis
quomodo faciendus.

Cum itaque rei criminum plerumque ad carcerum poenas, & Episcoporum subterfugienda iudicia, perrelas, & grauamina simulent, & appellationis ab ipso iudicis processum impediunt; ne remedio ad iustitiam praesidium institutum, ad iniquitatis defectum abutantur, atque ut huiusmodi eorum calliditate tergiversationi occurratur, Synodus Tridentina & decreuit; In causis visitationis, & correctionis, & inhabilitatis, & inhabilitatis, necnon criminalibus a Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario prolatam ante definitiuam sententiam, ab interlocutoria, & quocumque grauamine non appelletur; nec Episcopus seu Vicarius appellationi huiusmodi, tanquam iudice deferre teneatur; sed ea, ac quacumque inhabilitatis appellationis iudice emanata, necnon omni huiusmodi consuetudine etiam immemorabili contraria existente, ad ulteriora valeat procedere; nisi grauis huiusmodi per definitiuam sententiam reparari, & ipsa definitiuam appellari non possit; quibus casibus sacrorum & antiquorum canonum statuta persistant.

A sententia vero Episcopi, vel ipsius in spiritualibus vicarij generalis, si appellatum fuerit: in criminali appellationis causa, ubi appellationi locus fuerit, & Apostolica auctoritate in partibus eam committi contigerit, Metropolitanis, seu illius etiam Vicario in spiritualibus generali, aut si ille aliqua de causa impeditus foret, vel ultra duas legales dietas distet, seu ad appellatum fuerit, vni ex vicinioribus Episcopis, & viciniorum vicariis, aut inferioribus iudicibus committatur. Reus vero ab Episcopo, aut eius Vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellans, coram iudice ad quem appellauit, acta prima instantiae committenda ducat: & iudex, nisi illis visis, ad eius abolitionem minime procedat. Is autem, a quo appellatum fuerit, non

tra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat :
alioqui absque illis causa appellationis huiusmodi,
prout iustitia suaverit , terminetur 2.

Quomodo clerici ob scelera sua curie seculari iam sint
tradendi. CAP. III.

Um verò tam grauiam nonnunquam sint delicta
ab ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum
atrocitatem è sacris ordinibus deponendæ, &
tunc sint tradendæ seculari; in quo secundum sacros
canones 2, certus Episcoporum numerus requiritur: quos
si omnes adhibere difficile esset, debita iuris executio
curatur: si quãdo autem interuenire possent, eorum
sententia intermitteretur, propterea sancta Trident.
synodus statuit, & decreuit 3. Episcopo per se, seu il-
lius vicarium in spiritualibus generalem contra cleri-
cum in sacris etiã presbyteratus ordinibus constitutum,
etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem
depositionem, & per se ipsum etiam ad actualem, at-
que nullatenus degradationem ab ipsis ordinibus, &
in ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum
Episcoporum presentia in numero à canonibus defini-
ta requiritur, etiam absque illis procedere liceat: ad-
mittens tamen, & in hoc sibi assistentibus totidem Ab-
batibus, vsu mitræ, & baculi ex priuilegio Aposto-
lico habentibus, si in ciuitate, aut diocesi reperiri, &
quomodò interessè possint; alioquin aliis personis in
ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac
sua scientia commendabiles existant 4.

Quæ Episcopo ad exercendam disciplinam à Synodo Tri-
dentina permissa est concessa sint.
CAP. IIII.

Et quoniam per fictas causas, quæ tamen satis
probabiles videntur, interdum accedit, vt non-
nulli eiusmodi gratias extorqueant per quas pec-
catis illis Episcoporum iusta seueritate inflictæ, aut re-
mittuntur omnino, aut minuuntur; cum non ferèdum
sit, vt mendacium, quod tantopere Deo displicet, non
modo ipsum impunitum sit, verum etiã alterius delicti

A a a iij veniam

a D. sess. 13.
cap. 3.

b Concil. Car-
thag. 2. can. 10.
c. suggesto. 3. q.
8. c. vlt. ex
omnibus aliis.
11. q. 7. c. de-
gradatio de
pœ. 11. m. 6.
Degradatio sa-
cris imitatoris
quomodo iam
fieri debeat.
c. d. sess. 13.
cap. 4.

d Cœ. Triden.
sess. 13. de refor.
cap. 4.

Mendacium val-
de Deo displicet.
Exod. 23.
Leuit. 19. Pro-
uerb. 6. 8. 10.
11. 19. psal. 5.
Apoca. 22.

a d. sess. cap. 5.
Ad quem per-
tinet cognos-
cere super ab-
solutione cri-
minis à reo
impetrata.
b c. super lite-
ris. c. cum dile-
ctis. de rescript.
c. c. sunt non-
nulli. 2. q. 7.
Malitia subdi-
torum correpto-
rum aduersus
Episcopum suum
d. d. sess. cap. 6.
Quid Prela-
tos si quis red-
dat in punien-
dia subditorum
delictis.
Quas ob cau-
sas Episcopus
citari vel mo-
neri possit.
c. accusatio. 1.
et 2. c. testes. 2.
q. 7. c. 2. q. 8.
Testes cetera E-
piscopi quales
esse debeant.
f. d. sess. cap. 7.
g. d. sess. c. 8.
Causæ Episco-
porum à Pon-
tificis cognosci
& terminari
debent.
Inferiores Pre-
lati ad corrigē-
dum suorum
subditorum ex-
cessus etiā dili-
genter & pru-
denter intēde-
re debent.

veniam impetret mentienti; idcirco sancta Tridentina Synodus statuit, & decreuit^a: Episcopus apostolice sedis suam relidens de surreptione & obreptione petitiæ, quæ super absolutione alicuius publici criminis vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat, aut remissionem poenæ, ad quam criminofus per eum condemnatus fuerit, falsis precibus impetratur, per se ipsum tanquam Sedis Apostolicæ Delegatus etiam summariè cogno-
scent; ipsamque gratiam, postquam per falsi namur-
nem, aut veri taciturnitatem obtentam esse legit
constiterit, non admittat^b.

Quoniam verò subditi Episcopo, tametsi impro-
repti fuerint, magnopere tamen eum odiffic^c, Ave-
quam iniuria affecti sint, falsa illi crimina obrepti-
lent; ut quoquo pacto possint, ei molestiam excubant
cuius vexationis timor plerumque illum ad inope-
da, & puniendā eorum delicta segniorē reddunt
cone is magno suo, & ecclesie incommodo gratiam
credendum relinquere; ac non sine Episcopalis digni-
tate diminutione vagari cogatur, ita eadem Tridentina Syn-
odus statuit, & decreuit^d: Episcopus nisi cogatur
ex qua deponendus, siue priuandus veniret, etiam
officio, aut per inquisitionem, seu denuntiationem, vel
accusationem, siue alio quovis modo procedatur,
personaliter compareat, nequaquam citeatur, vel in-
neatur. Testes in causa criminali ad informationem
iudicia, seu alias in causa principali contra Episcopum
nisi contestes, & bonæ conversationis, exstimationis
& famæ fuerint, non recipiantur; & si odio, temeritate,
aut cupiditate aliquid deposuerint, grauius puni-
mulcentur^e. Causæ Episcoporum cum pro curia
obiccti qualitate comparere debeant, coram Pontifice
Max. referantur, ac per ipsum terminentur^f.

Ceterū hæc cura, & sollicitudo regendi, & corrigendi
clericos in vitæ, ac morum honestate non solum
Episcopis incumbit, verum etiam alij ecclesiarum Prelatis
lari ad corrigendum subditorum excessus provident,
ac diligenter intendere debent, & nemo secularis
ricus cuiusvis priuilegij prætextu turis censuram
minus, si deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam

hæc a Sede Apostolica Delegato, secundum canonicas sanctiones, visitari, puniri, & corrigi valeat; ut mox infra latius dicitur.

Anno privilegio exemptionis Canonici & alij clerici disciplinam a se datus arcere possint.

CAP. V.

Quoniam privilegia, & exemptiones, quæ variis titulis plerisque conceduntur, hodie perturbacionem in Episcoporum iurisdictione, & exemptionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur, statuit, & decrevit SS. Tridentina Synodus, ut omnes Prelati, qui ad corrigendum subditorum excessus diligenter intendere debent, & à quibus nullus clericus per huius sanctæ Synodi statuta, cuiusvis privilegij prætextu tutus censeatur, quò minus iuxta canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi possit, si in ecclesiis suis resederint, quoscumque seculares clericos, qualitercumque exemptos, qui aliàs suæ iurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus, & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquam ad hoc Apostolicæ Sedis Delegati, corrigendi, & castigandi facultatem habeant, quibus etiam exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiiis, quæ tantum suos obligent auctores, ipsi clericis, ac eorum confanguntis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, & aliis quibuscumque ipsorum exemptorum contemplatione, vitæ tantum minime suffragantibus.

Capitula autem cathedralium, & aliarum maiorum cathedralium, illorumque personæ nullis quoque exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiiis, quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quo minus à suis Episcopis, & aliis maioribus Prelatis per se ipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur, adiunctis, iuxta canonicas sanctiones toties quoties opus erit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica possint & valeant.

A a a iij

Quan-

a Concil. Trid. sess. 6. de refor. cap. 3.

*Exemptionum utilitas.
b concil. Trid. sess. 24. de refor. cap. 11.
c sess. 24. de refor. cap. 4.
Nullus clericus à Prelati sui iurisdictione exemptus censendus est.
d c. irrefragabili. de officio ordinari.*

Capitula cathedralium à suis Episcopis visitari & corrigi possunt.

d Concil. Trid. sess. 6. de refor. cap. 4.

Quando Episcopus in correctione, Capituli consilio debet
debeat: & quis illi tribuendus sit ab hoc honore
locus. CAP. VI.

a sess. 25. de re-
for. cap. 6.

STatuit autem eadem sancta Tridēna Synodus
vt in omnibus ecclesiis cathedralibus, & collegi-
atis hoc præcedēs decretum obseruetur. non tantum
quādo Episcopus visitauerit, sed & quoties ex officio
vel ad petitionem alicuius contra aliquem ex con-
ditis in dicto decreto, procedat: ita tamen, vt cum
visitationem processerit, infra scripta omnia locuti-
beant, videlicet vt Capitulum initio cuiuslibet anno
gat ex Capitulo duos, de quorum consilio, & alio
Episcopus, vel eius Vicarius tam in foro ando pro-
sum, quā in ceteris omnibus actibus vique ad hanc
causam inclusit, coram Notario tamen ipsius Episcopi
& in eius domo, aut consueto tribunali procedat
neatur. Vt autem tantum sit viriūque
possitque alter Episcopo accedere. Quod si am-
Episcopi discordes in aliquo actu, seu interlocutione,
vel definitiua sententia fuerint; tunc intra sex menses
spatium cum Episcopo tertium eligant: Et si in de-
finitione tertij etiam discordent, ad viciniorum Episco-
pum electio deuoluatur; & iuxta eam partem, in
qua tertius conueniet, articulus in quo erat discordia
terminetur; aliās processus, & inde secuta nulli
nullosque producant iuris effectus. In criminatio-
men ex incontinentia prouenientibus, de qua in de-
de concubinariis, & in atrocioribus delictis, depon-
nem, aut degradationem requirentibus, vbi de hęc
metur, ne iudicium eludatur, & ideo opus sit per
detentione, possit initio solus Episcopus ad summam
informationem & necessariam detentionem proce-
re: seruato tamen in reliquis ordine præmissis. In
nibus autem casibus ea ratio habeatur, vt iuxta
tatem delicti, ac personarum, delinquentes ipsi in loco
decenti custodiantur.

Quando & in
quibus causis
Episcopus sine
Canonicis de-
putatis possit
procedere.

Delinquentes in
loco decenti cu-
stodiendi sunt.
Quis Episcopus
tribuendus sit
honor & locus
in choro et Ca-
pitulo, atque a-
liis actibus.

Episcopis præterea vbique is honor tribuatur, qui
eorum dignitati par est: cisque in choro & in Capitulo,
in processionibus, & aliis actibus publicis sit præ-
sedes, & locus, quē ipsi elegerint, & præcipua ornamenta

nam agendarum auctoritas. Qui si aliquid Canonici ad deliberandum proponat; nec de re ad suum vel alterius commodum spectante agatur, Episcopi ipsi Capitulum conuocent, vota exquirant, & iuxta ea conuocent. Absente vero Episcopo, omnino hoc ab iis de Capitulo, ad quos hoc de iure, vel consuetudine spectat, perficiatur; nec ad id vicarius Episcopi admittatur.

Ceteris autem in rebus Capituli iurisdictio, & potestas, si qua eis competit, & bonorum administratio, & intacta omnino relinquatur. Qui vero non habent dignitates, nec sunt de Capitulo, ij omnes in rebus ecclesiasticis Episcopo subijciantur: non obstantibus quo ad supradicta, priuilegiis etiam ex fundationibus competentibus, nec non consuetudinibus etiam immemorabilibus, sententiis, iuramentis, concordiiis, quae ipsos obligent auctores: saluis tamen in omnibus priuilegiis, quae vniuersitatibus studiorum generalium, seu earum personis sint concessa. Haec autem omnia singula in iis ecclesiis locum non habeant, in quibus Episcopi, aut eorum Vicarij ex constitutionibus, priuilegiis, aut consuetudinibus, siue concordiiis, quocumque alio iure maiorem habent potestatem, auctoritatem ac iurisditionem, quam praesenti decreto comprehensum: quibus sancta Synodus derogare non intendit.

Capituli iurisdictio, potestas & bonorum administratio salua ipsi relinquatur.

Priuilegiis vniuersitatum a Concilio Tridentino nihil derogatum est.

In quibus causis cesset exemptionis priuilegium.

CAP. VII.

Præterea in exemptorum causis ex decreto sanctae Tridentinae Synodi seruanda est Innocentij III. constitutio, quae incipit: volentes: quam eadem Synodus innouandam censuit, & innouauit; addendo tamen, quod in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum clerici seculares, aut regulares, quae monasterium degentes, quomodolibet exempti, non si certum Iudicem à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant, in alijs vero si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum Ordinarijs, tanquam si ab ipsa Sede delegatis, conueniri, & iure medio

a sess. 7. de re for. cap. 14. b. ca. 1. de priuileg. in 6. In causis mercedum & miserabilium personarum derogatum est exemptioni.

A a a v ad fol-

ad soluendum debitum cogi, & compelli possunt per
uilegiis, exemptionibus, Conseruatorum deprecato-
ribus, & eorum inhibitionibus aduersus premissa ne-
quaquam valituris.

*Exempti qui-
bus casibus co-
ram Ordinario
conueniri possunt.*

Innocentius verò Papa III, prædicta sua con-
tentione declarauit & definiuit; quod quantum ad
exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen
ne delicti siue contractus, aut rei de qua contra-
gitur, ritè possunt coram locorum Ordinariis
niri, & illi quoad hoc suam in ipsos iurisdictionem
(prout ius exigit) exercere. Nunquid ergo carere
nino in his commodo libertatis? Non vique. Quia
nec coram Ordinariis ipsis, dummodo sit in loco
pto contractus initus aut res litigiosa, nec vti domo-
lium habent; si alibi contrahant; aut res ipsa con-
conueniri possunt aliquatenus super istis; nec
liorum prætextu locorum dioecetani (si vbi con-
runt, aut res ipsa consistit, illic conueniantur) in-
tendi eos illuc, vel ipsis, vt illic respondeant
gendi habeant aliquam potestatem: salus tamen
nus casibus aliis, in quibus eos Episcoporum
ctioni subesse Canonica præcipue instituta. Quod
ipsum decreuit circa illos, quibus, vt non nisi in
certo iudice teneantur de se conquerentibus respo-
re, Apostolico priuilegio est concessum.

*Literæ conser-
uatoriæ ad
quid impetrari
soleant.*
a. c. i. et c. vlt.
de offic. delega.

*b. Sess. 14. de
reformat. ca. 5.*

Insuper cum nonnulli, qui sub prætextu, quod
bonis, & rebus, ac iuribus suis diuersa eis in-
molestia inferantur, certos iudices per literas con-
uatorias deputari obtinent^a, qui illos à molestia
iniuriis huiusmodi tueantur ac defendant, & in
fessione seu quasi bonorum, rerum, ac iurium
manuteneant, & conseruent: nec super illis
lestari permittant: eiusmodi literas in ple-
tra concedentis mentem in reprobam sententiam
queant. Idcirco sancta quoque Tridentina
decreuit, & statuit^b: vt nemini omnino
que dignitatis, & conditionis sit, etiam
lum fuerit; conseruatoriæ literæ cum quibus
clausulis, aut decretis, quorumcumque
putatione, quocumque etiam alio prætextu

... concessa, suffragentur ad hoc, vt coram suo Episcopo, siue alio Superiore Ordinario, in criminalibus, & in iustis causis accusari, & conueniri, & contra eum agi, & procedi non possit: aut quo minus, si qua causa ei excessione competierint, super illis libere valeat apud iudicem ordinarium conueniri. In ciuilibus causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud eos Conseruatores iudices in iudicium trahere minime liceat. Quod si in his causis, in quibus ipse reus extiterit, contigerit, vt electus ab eo Conseruator ab eorum suspicijs esse dicatur; aut si qua inter ipsos iudices, Conseruatorem & Ordinarium controuersia super competentia iurisdictionis orta fuerit: nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos super suspicione, aut iurisdictionis competentia fuerit iudicatum. Familiaribus vero eius, et huiusmodi literis conseruatorijs tueri solent, nihil illis profint, praterquam duobus duntaxat: si tantum illi proprijs eius sumptibus vixerint. Nemo etiam literarum beneficio vltra quinquenium gauisus possit. Non liceat quoque Conseruatoribus iudicis vltim habere tribunal erectum. In causis vero procedentibus, aut miserabilium personarum huius sanctae Synodi super hoc decretum in suo robore permaneat. Vniuersitates autem generales, ac collegia doctorum, scholarium, & regularia loca, necnon hospitalia, ac hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum, & hospitalium huiusmodi personarum praesenti canone minime comprehensa, sed exemplum omnino sint, & esse intelligantur.

Decretum quoque sancta Tridentina Synodus, vt si quando iustis, grauib, & ferè necessarijs suadentibus alijs aliquos honorarijs titulis Protonotariatus, Accensis, Comitjs Palatini, Capellani Regij, aut alijs huiusmodi in Romana curia, vel extra insignibus decoratos esse placuerit; necnò alios, cuiuscumq. monasterio, vel quomodocumque addictos, aut sub nomine dependentium militijs, seu monasterijs, hospitalibus, collegijs, aut quocumque alio titulo assumi; nihil ex ijs priuilegijs detractum esse Ordinarijs intelligatur; quo minus ijs quibus

In quibus casibus derogatum sit à Concilio Tridentino literis conseruatorijs.

Literae conseruatoriae vltra quinquenium non durant.

a sess. 7. de reform. cap. 14. A literis conseruatorijs qui censentur esse exempti.

b sess. 24. de reform. cap. 11.

Restriçtio priuilegijs quæ certis quibusdam personis à papa concedi solent.

a tit. de privileg. & excessibus privilegiat.

Restrictio privilegiorum, quae residentibus in curia Rom. competere solent. b qua ist c. 3. de privileg. in extravaagat. commu. c. 16. de privileg. & excess. privileg.

Exempti ratione certi rei vel loci, non essentur exempti respectu alterius rei vel loci. d ut annotantur Jo. Sotol. Theol. & Honorat. Lucius I. C. ad d. n. e. sess. 24. c. 3. de privileg. in extravaag. com.

quibus ea iam concessa sunt, vel in posterum concessa contigerit, ipsis Ordinariis tanquam Apostolicis delegatis plenè in omnibus; & quo ad Capellanologios iuxta constitutionem Innocentij III. quae supra. Cum capella^a, subiecti existant: exceptis tamen in praedictis locis, aut militiis actu servium, & interstitia viunt; siue iis, qui legitime, & secundum regulam earundem militiarum professionem fecerint, et in Ordinario consistere debeat: non obstantibus pene quibuscumque, etiam religionis sancti Iohannis Hierosolymitani, & altiarum militiarum. Quae vero privilegia residentibus in curia Romana vigore Eugenianae constitutionis^b, aut familiaritatis Cardinalium competere solent; ea in iis, qui beneficia ecclesiastica tenent, ratione praedictorum beneficiorum intelligantur, sed Ordinarij iurisdictioni subiecti non neant; non obstantibus quibuscumque inhibitionibus.

Constitutio autem Innocentij III. cuius supra decreto Synodi Tridentinae fit mentio, haec est: Capella Ducis Burgundiae gaudere dicatur hoc privilegio, quod nullus Archiepiscopus, vel Episcopus in personas Canonico-^a eiusdem Capellae suspensionis, vel excommunicationis, aut interdicti ferre audeat promulgare: quidam capellae supradictae Canonici, qui paroeciales ecclesias a se tenent, contra privilegij praebati, in his etiam quarum iurisdictione te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quae contraque graviter interdum excedant, tunc correctione solant, & sententiae subiicere. Quocirca mandatum tenus in quantum exempti sunt eiusdem ratione capellae Apostolicis privilegiis, deferas reverentiam, vel quantum ratione paroecialium ecclesiarum, vel iurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, contra debitum in eisdem libere prosequaris.

Eugeniana verò constitutio, cuius praedictum Synodi Tridentinae decretum quoque meminit, haec est: Diuina in eminenti Sedis Apostolicae specula lucente clementia constituti, ad ea libenter intransiens per quae officiales praedictae Sedis obsequium

quam veluti fidelium carnium matrem pro animarum
 salute quaerenda, & iustitia prosequenda, de diuersis
 mundi partibus confluit multitudo) tutius, & quietius
 & promptiores valeant exhibere; Hinc est, quod nos
 in certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum
 praedecessorum nostrorum vestigiis inharentes,
 interdiximus inhibemus locorum Ordinariis, necnon
 commissariis, & delegatis eorum caeterisque vniuersis
 in singulis, quacumque potestate & autoritate praeful-
 geant, cuiuscumque dignitatis, gradus, vel praeminentiae
 fuerint, ne contra officiales praefatos, quocumque
 nomine nuncupentur, in nostris, & dictae Sedis obse-
 quis, nunc & pro tempore existentes, necnon quos-
 visque alios, pro suis & eorum causis vel negotiis pro-
 secuturis ad sedem praedictam venientes, ac in ea du-
 ratione negotiorum, & causarum huiusmodi prosecutione
 moram trahentes, & recedentes ab eadem, proce-
 dunt, aut in eos excommunicationis, suspensionis, vel
 interdicti, aut priuationis officiorum, aut beneficiorum,
 seu quavis aliam sententiam promulgare praesumant.
 In cuius omnes & singulos processus, & sententias
 praedictas tenorem & mentem nostrae inhibitionis huius-
 modi latae, & habitas, & illi postea habendas, ac
 eorum promulgandas, & quacumque inde secuta de-
 creta nullas, irritas, & inania, nulliusque extitisse
 potestatis, vel momenti. Necnon quicquid
 contrarium a quoquam quavis autoritate scienter,
 & legoranter attentatum forsan est haecenus, vel in
 futurum contigerit attentari, etiam decernimus irri-
 tum & inane. Et nihilominus in omnes, & singulos
 Ordinarios, & officiales, commissarios, & delegatos
 eorum, qui se de dignitatibus ac beneficiis ecclesiasti-
 cis quibuscumque officialium, aut negotia huiusmodi
 quod dictam Sedem prosequuntur praedictorum, eos
 vel forsan priuando, atque priuatos decernendo, seu
 declarando, vel cuiuscumque priuationis praetextu illa
 personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodo-
 libet se intromittendo, tam in dantes, quam in accipien-
 tes excommunicationis, suspensionis & interdicti latae
 sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto
 incur-

*Ordinarij non
 possunt ferre
 censuras in suos
 subditos Romae
 eunt, nec illos
 beneficijs pri-
 uare.*

*Irritantur om-
 nia quae ab Or-
 dinarijs contra
 hoc privilegium
 Papae sunt.*

*Pena contra
 huius privile-
 gij transgresso-
 res.*

Huius privilegij violatores à nullo quàm à Papa absolvi possunt.

incurrere. Aqua quidem excommunicationis sententia absolvi nequeant nisi à nobis, vel per nos deputatos, praterquam in mortis articulo constituti. Præsentium à die affixionis præsentium ad valvas Basilicæ principis Apostolorum de urbe, ex certa scientia quibusque ligare volumus, & arctare. Non oblitamur Apostolicis & quibuscumque generalibus, aut provincialibus, aut synodalibus conciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus, & Apostolicis privilegiis, per quæ factus præsentium impediri posset quomodo libet, vitari ferri; etià si de illis eorumque totis tenoribus habentur esset in præsentibus mentio specialis; & quæ præsentibus volumus haberi pro sufficenter expressis, ceteris cõtrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum

Porro vt Canonici & alij ecclesiastici, præsentium concilij Tridentini decreta in exemptionem suam derogationem ecclia ad reducendam, & restituendam, per debitam disciplinam, vitæ ac morum honestatatem, & pietatem, æquiori, & benigniori ferant animo cogitent eandem ob causam contra laicorum exemptionem, quibus tamen liberior & laxior viuentium

a sess. 24. de refor. cap. 10.

Synodo promanuisse decretum vt Episcopi, vt ipsi quem regunt populum possint in officio, atq; obedientia continere, in omnibus iis, quæ ad visitationem, & morum correctionem subditorum suorum spectant, & potestatem habeant, etiam tanquam Apostolicis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi & exequendi iuxta canonum sanctiones, quæ illis ex præsentia sua pro subditorum emendatione, ac diocesis utilitate necessaria videbuntur. Nec in his, vbi visitatione, aut morum correctione agitur, exemptione vlla inhibito, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ his madata, decreta, aut iudicata fuerint, quoque modo impediatur, aut suspendatur.

In quibus causis populo contra Ordinarios suos ad optia est exemptio.

Quid, Capitula ad reducendam honestatem præsentium debeant. CAP. VIII.

Eccliarum cathedralium, & collegiarum capitula, quibus iurisdictio in eos, qui de Capitulis

... sunt, competit, omnē quoque nauare debent
... ut malos mores, atque excessus, & abusus om-
... erumpent, ac profligent: Et si qui nunc eueniant
... & vitia, diligenter, ac prudēter statim corri-
... atque in suos subditos vitæ, ac morū honestatem
... cuiusmōde reuocent, & diligentissimē conseruent.
... ea quæ præclarè in sacro concilio Tridentino de
... delinquentiū (sine qua disciplina consiste-
... potest, statuta sunt, districtissimē obseruari Syn-
... nostra provincialis Mechliniensis mandauit: &
... tam necessaria moras pateretur, si de iurisdic-
... aut per quos correctio fieri deberet, suboriretur
... ut; vt liuū & discordiæ occasio præcideretur,
... per modū prouisionis, vt Capitula cathedra-
... & aliarum ecclesiarum; tam quoad Canonicos,
... dignitate existentes, quàm quoad Capellanos,
... & alios ecclesiarum habituatos, rōnerēt iu-
... & cognitionem tam in criminalibus,
... uilibus per præuentionem: hoc est, vt possint
... Capitula Episcopum, dolo, & collusionē sublatis, præ-
... iis tamen tantum casibus, quibus hætenus iu-
... habuerunt. Quam quidē præuentionem
... Episcopi citatio. Nam sine scitu deputato-
... facta excludet.

... Canonicos verò collegiatarum ecclesiarū, etiam
... dignitate existant, necnon capellanos, vicarios,
... & alios quoscumque ecclesiarum cathedralium, seu
... collegiatarum beneficiatos, Episcopi in criminali-
... & civilibus causis iurisdictionem & correptio-
... ne deputatis Capitulorum (quos Synodus Tri-
... singulis annis eligi voluit^c) exercere po-
... nisi a Capitulis præuenti fuerint, vt dictum
... Sic tamen quod Capitula in illis casibus, in qui-
... conceditur eis punitio, sequantur decreta concilij
... Tridentini: Alioquin eorū correctione non obstante,
... perunt delinquentes per Episcopos iteratō puniri^d.
... Si inter Episcopos, & Capitula huius provinciæ di-
... acriter de præueniendo in prauorum mo-
... excessuum, & abusuum correctione, & emen-
... ratione laboratum & certatum fuisset, omnia decreta,
... & sta-

a Concil. Trid.
sess. 25. de re-
for. cap. 6.

Disciplina cō-
sistere nō potest
sine correctione
delinquentium.

b tit. de cor-
rect. cleric.
Quomodo &
in quos Capitu-
lorum iurisdic-
tio salua reli-
ctā sit in pro-
uincia Mechli-
niensi.

c sess. 25. dere-
form. cap. 6.
d Concil. Me-
chlin. d. 11. ca. 2.
Capitula eccle-
siarū collegia-
tarum in corre-
ptione sequi de-
bent decreta
Concilij Trid.
Quid negligē-
tiæ reformatio-
nis malū in hac
provincia pepe-
terit.

& statuta SS. concilij Tridentini & huius personarum accuratissime obseruata, & ecclesiastica disciplina, quae honestas pristino suo vigori restituta esse, & firmissimum omnino est, quod ecclesia non sic prorsus, spoliata, & destructa fuisset; nec Episcopi, & alij ecclesiastici rebus omnibus, & bonis praerogatiua inopia, & egestate pressi, exulare deberent, & nemo si clerus vel nunc tandem resipisceret, & moresque suos prauos vltro, & sua sponte emendat, vel saltem à Superioribus suis debite reuerentiam sperare Deum, nobis, sicuti videmus, & sicuti vehementer iratum, statim placatum iri. Quam haec negligentia, & coniuuentia peccatorum, hoc omni nunc & deinceps diligentia, cura, & sollicitudine refarciendum, & recompensandum est; habentibus Superiores omnes, ad quos correctio pertinet, perpetuo in memoria hoc Innocentij III. dictum: Praeterea Praelati ad corrigendum subditorum excessum, & reuocandum mores, & reformandos mores, praesens ac diligenter intendant, ne sanguis eorum de manibus requiratur. Et cum sit indubitatum, & non dubitare, ut nihil statuatur, quam ut bene ordinata, & obseruentur, rectè & districte praecipit Synodus provincialis Mechliniensis^b, Louanij celebrata anno 1565. Episcopis, & aliis Praelatis, ad quos pertinet extorquere, ut eo studio, eaque vigilantia incumbant in executionem omnium decretorum provincialis concilij Mechliniensis (à quo omnia, & singula decreta sanctae Synodi Tridentinae recepta sunt, & mandata obseruantur), & calamitosus ecclesiae status requiritur; & ut de obsequio à se praestita in proxima quaque Synodo Praevident bonam rationem reddere possint.

Ob neglectam disciplinam, & fraternam correptionem mala proueniunt. CAP. IX.

^a lib. 1. de ciuitate Dei ca. 9.

D Augustinus de causis correptionum, per quas boni, & mali pariter flagellantur, & castigantur, & dicit: Quis tandem, inquit, reperitur, qui non dem ipsos, propter quorum horrendam superbiam, luxuriam, & auaritiam atque execrabiles iniquitates,

Quid ex vita morumque nosse, & non solum emendatione sperandum sit.

^a c. irrefragabili. de offic. Ordin.

^b tit. de visitat. cap. 2.

Utinam hoc statutum diligentius & perpetuo obseruetur.

Impietates Deus, sicut minando praedixit, conterit
 eras, sic habeat, vt habendi sunt; sic cum eis viuat, vt
 cum talibus viuendum est? Plerumque enim ab eis do-
 cendis, admonendis, aliquando etiam obiurgandis, &
 corripiendis male dissimulatur; vel cum laboris piget,
 vel cum eorum os coram verecundamur offendere, vel
 cum inimicitias deuiamus, ne impediant, & noceant
 in suis temporalibus rebus: siue quas adipisci adhuc
 appetit nostra cupiditas, siue quas amittere formidat
 incertitas: ita vt (quamuis bonis vita malorum displi-
 ceat, & ideo cum illis non incidat in illam damnatio-
 nem, quae post hanc vitam talibus praeparatur; tamen
 propterea peccatis eorum damnabilibus parcunt:
 quia eos in suis licet leuibus, & venialibus metuunt)
 nec cum eis temporaliter flagellantur, quamuis in
 quantum minime puniantur. Iure istam vitam, quan-
 tum durius affliguntur, cum eis amarā sentiunt, cuius
 modo dulcedinem, peccantibus eis amari esse nolue-
 runt. Nam si propterea quisque obiurgandis, & corri-
 piendis male agentibus parcat, quia opportunius tem-
 porum, vel eisdem ipsis metuit, ne deteriores ex-
 cecantur, vel ad bonam vitam, & piam erudien-
 dam impediatur infirmos alios, & premant atque auer-
 sant a iude, non videtur esse cupiditatis occasio, sed con-
 traria charitatis.

Quod est culpabile, quod hi, qui dissimiliter viuunt,
 a malorum factis abhorrent, parcunt tamen peccatis
 illorum, quae dedocere, & obiurgare deberent, dum eo-
 rum excusationes cauent, ne sibi noceant in his rebus,
 quibus licite boni, atque innocentes vtuntur, sed cupi-
 ditatis, quam oportebat eos, qui in hoc mundo peregrini
 sunt, & ipse superna patria praese gerunt. Deinde
 quia hi, qui superiorem vitae gradum tenent, & victu
 suo ac tegumento vtuntur, plerumque sua fama ac
 rebus consulentes, dum insidias atque impetus malo-
 rum inueniunt, ab eorum reprehensione sese abstinere. Et
 quoniam non in tantum eos metuunt, vt ad similia per-
 tinentia quibuslibet eorum terroribus, atque impro-
 bitatibus cedant: ea ipsa tamen, quae cum eis non per-
 tinent, nolunt plerumq. corripere, cum fortasse possint

*Cur boni cum
 malis à Deo
 plerumque fla-
 gellantur.*

*Quatenus cor-
 reptione omitti
 possit.*

*Quoniam à corre-
 pitione culpabi-
 lis sit excusa-
 tio.*

Bbb aliquos

Quæ à corre-
ptione malorū
nos deterveant.

aliquos corripiendo corrigere: ne, si non poterit
sua salus ac fama in periculum exitiumque peruenire.
Nec ea consideratione, qua suam famam, ac laudem
vident esse necessariam utilitati erudiendorum homi-
num, sed ea potius infirmitate, qua delectatur
blandiens, & humanus dies, & reformidatur
iudicium, & carnis excruciatio, vel peremptio, vel
propter quadam cupiditatis vincula, non propie-
tia charitatis.

Cur cum malis
flagellantur
boni.

Non mihi itaque videtur hæc parua esse causa
cum malis flagellantur & boni, quādo Deo placen-
ditos mores etiam temporalium poenarum a se
punire. Flagellantur enim simul, non quia simul
malam vitā, sed quia simul amant temporalia
Non quidem æqualiter, sed tamen simul; quæ
contēnere debent; ut illi correpti atque correcti
sequerentur aeternam: ad quam consequendam
lent esse socij, ferrentur & diligerentur inimici
donec viuunt, semper incertum est, utrum voluntati
sint in melius mutaturi. Qua in re non vitioque parum
sed longè grauiorem habent causam.

a Ezech. 3. &
31.

Praelati magis
obligantur ad
correctionem
quæm alij.

Ad hoc enim speculatores, id est Præpositi ecclesiarum
sunt in ecclesiis, ut non parcant obiurgando
Nec ideo tamen ab huiusmodi culpa penitus
est, qui licet Præpositus non sit, in his tamen
vitæ huius necessitate coniunguntur, multa
vel arguenda nouit, & negligit, deuitans etiam
fensiones propter illa, quibus in hac vita non
vritur, sed plus quàm debuit delectatur.

b in euang. Io.
tract. 10.

Unusquisque
Christianus Ze-
lo domus Dei
comedi, & in-
cendi debet.

Hinc idē D. Augustinus alibi: Fratres, inquit,
quisque Christianus in membris Christi Zelo
Dei comedatur. Quis comedatur Zelo domus
Qui omnia, quæ fortè ibi videt peruersa, satagat
dare; cupit corrigere; non quiescit. Si emendari
poteat, tolerat, gemit. Vides alios currere, & non
velles; prohibe quos potes, tene quos potes, ter-
potes, quibus potes, blandire; noli tamen quæ
quicquid potes pro persona, quam portas, &

illas domus tua comedit me. Si autē fueris frigidus,
 macidus, ad te solum spectans, & quasi tibi sufficiens,
 dicens in corde tuo: quid mihi est curare aliena pec-
 cata? sufficit mihi anima mea; ipsam integram seruam
 ero. Eia, non tibi venit in mentem seruus ille, qui ab-
 soluit talentum, & noluit erogare? Nunquid enim
 scilicet est, quia perdidit? & non quia sine lucro ser-
 uauit? Nolite ergo fratres mei quiescere lucrari Chri-
 sto, qui lucrati estis à Christo. Audis blasphemantes, &
 impetenter fers Christiane quod Rex Nabuchodonosor
 in gentem non potuit sustinere dicens: Si quis dixerit
 blasphemiam in Deum Misach, Sidrach, & Abdenago,
 mortentur erit. Vides frequentare spectacula, & non
 carere? Vides luxuriantes, & non verberas? Sed dum
 in deliciis huius, & his moribus deprauatis malè nutriun-
 tur, qui isto mundo vtuntur, labefit mundus, nec im-
 punito ait Propheta: Defluxit terra, & omnes habi-
 tantes in ea.
 Nos quiescunt vsque nunc murmurare homines,
 de temporibus præteritis. Magna erant tempora pa-
 trum nostrorum dicunt. O quàm bona habuerunt
 tempora patres nostri? Sed videte quid fecerint pa-
 tres nostri? Phinees sacrificantem virum idolis ma-
 gis propria peremit, vt placaret iram Dei. Moy-
 ses populum oberrantem, vitulumque fusilem ado-
 rantem, ita certa emendatione coercuit, vt vnã tri-
 bus et duodecim ad se vocans, quæ sequi voluit Deum,
 quæque eis daret, vt acceptis gladiis in manibus
 ipsi percuterent parentes, & parentes occiderent
 ipsi: nullas ergo reuocauit affectus; nullus huma-
 ni referuatus est locus, quia timor, & amor Dei
 omni desideriorum carnalium amore fereba-
 tur. Dum nolimus pacem ciuitatis turbare peruer-
 sam, pacem, quam desideramus, non accipimus re-
 gentem. Contemnimus pacem seruare bonorum mo-
 rum, & perit pax temporum nostrorum. Discite
 dilectissimi, quid cui rei proponere debeat.
 Nolite diligere vitia in amicis, in seruis, in
 quibus notis: proponatur singularis potestas om-
 nipotenti. Honorem exhibeamus Cæsari tanquam
 Bbb ij Cæsari,

Excusatio quorundam à correctione fratrum.

a Dancl. 3.

Mala, que pro-
 ueniunt ex ne-
 gligētia fratrum
 correctionis.
 b Isa. 24.

Murmuratio
 hominum pro-
 pter tempora,
 que nunc sunt,
 quæ olim erant.
 c Numer. 25.

d Exo. 32.

Cæsari, timorem autem Deo, præferatur creator creaturæ; diligamus Deum, quia diligit nos, & in hoc nos flagellat, diligit. Redite filij, redite, redite predicatores ad cor: facite gaudium ex conversione vestra, corrigantur corda vestra, displiceant vobis vestra.

a August. in tract. de temp. barbar. 10. 9.

b in tract. de verb. Dom. ser. 16. ca. si peccauerit. c. si peccauerit. 1. 9. 1. Explicatio illius: si peccauerit in te frater tuus, &c.

Rursum idem D. Augustinus explicans illa verba Domini: Si peccauerit in te frater tuus, corripit inter te, & ipsum solum. Peccauit, inquit, in te tuus: si tu solus nosti, tunc vere in te solum peccauit. Nam si multis audientibus tibi fecit iniuriam, peccauit, quos testes suæ iniquitatis efficit. Quis me audiete fratri meo quisquam iniuriam fecit, ut à me iniuriam illam alienam putem. Proinde illi qui mihi fecit, imò & mihi plus fecit, cui putauit peccatum quod fecit. Ergo ipsa corripienda sunt coram omnibus quæ peccantur coram omnibus; ipsa verò corripienda sunt secretius; quæ peccantur secretius: sic agendum est, non solum quâdo in nos peccatur, sed quando peccatur ab aliquo, ut ab altero nequam secreto debemus corripere, in secreto arguere, non tantes publicè arguere proderunt hominem: ubi tigit malum, ibi moriatur malum.

Ad fraternam correctionem quantopere omnes Christiani teneantur. C A P. X.

c in cap. 14. Genes. hom. 43. Quantopere ad proximi correctionem teneantur omnes.

D iuus Ioannes Chrysostomus ex tempore docens quantopere ad proximi correctionem teneantur; Quid enim, inquit, quis illi benignitate fat dignum attulerit, qui neque parcere voluit, ut seruaret hospitibus honorem, sed beraret eos à peruersitate Zodomitarum? Ex illis dem filias suas prostituit, ut hospites viatores et ignotos eriperet ab impiorum contumelia: nos autem videntes sæpe fratres nostros in ipsum impetum fundum, & quasi dicimus in fauces diaboli cadentes, que sermone eos dignamur neque consilere, neque bis admonere, & eripere à malitia, & ad virtutem ducere. Qualem igitur habebimus defensionem iustus neque filiabus parcat, ut hospitum seruare

nos autem ita immisericorditer erga fratres nostros
 efficiamur, & sepe tam frigida & absurditatis plena ver-
 ba proferimus? Quid enim, inquis, mihi cum illo com-
 mune? mihi non est cura, nihil mihi negotij cum eo.
 Quid dicis homo? Nihil tibi commune cum eo? Frater
 tuus est, eiusdem tecum natura, sub eodem estis Do-
 mino, sepe etiam eiusdem participes mensæ, spiritua-
 lia illius, inquam, & terribilis; & dicis; nihil commu-
 ne habeo cum eo, & immisericorditer præteris, & non
 operis iacenti manū. Et ludæis quidē lex imperabat,
 ut inimicorum lapsa iumenta negligenter: tu autem
 fratrem tuum à diabolo sepe saucium, & iacētē non
 super terram, sed super peccati barathrum videns, tua
 exhortatione non reuellis, non admonitionem tuam
 abibes, non alios in auxilium vocas, vt à fauce bestię
 membrum tuum eruere valeas, & ad suam reducere
 utilitatem; vt & ipse, si quando cecideris, quod ab-
 sit, in laqueos mali dæmonis illius, possis habere ali-
 quos, qui te iuuent, & liberent à manibus diaboli?
 & Paulus excitare volens Galatas, vt suis proui-
 dent membris, inquit^a: Considerans temetipsum, ne
 te tu teneteris: quasi diceret: si absque compassione, &
 misericordia fratrem præteris, fortē & te si cecideris,
 alius similiter præteribit. Si igitur vis non despici, si-
 cuti labaris, ne ipse despexeris alium; sed magnam
 prætere fer benignitatem, & thesaurū crede maximum,
 si serues fratrem. Nihil enim huic vnquam par fieri po-
 terit: de virtute sermo est. Nam si solum mente cogi-
 taueris, quod ille, quem despicias, & præteris, à Domi-
 no tanto in honore habitus est, vt propter ipsum non
 iruerit & sanguinē effundere, sicut & Paulus dicit^b;
 & perit infirmus frater in tua scientia, propter quem
 Christus mortuus est, quomodo non præ pudore sub
 terra te abscondis? Si igitur propter illum Christus
 sanguinem effudit, quid magnū facis, si tuam in eum
 declares benevolentiam & exhortatione verborum ia-
 centem erigas, & animam mersam fortē & submer-
 sam referas ex profundo malitiæ, & facis vt videat ve-
 ritatis lucem, ac non recurat ad vitiorum caligines?
 Inuenitur igitur, obsecro iustum illum; & si periclitan-
 dum

*A fraternator
 r. Etone excu-
 saio.*

*Inimicorum
 lapsa iumenta
 negligenda non
 sunt.*

a Galat. 6.

*Thesaurus est
 maximus ser-
 uare fratrem.*

b 1. Corint. 8.

B b b iij dum

dum etiam fuerit pro salute proximi non hoc debet fugiamus. Nam tale periculum nobis salutis fuerit occasio, multamque conciliabit fiduciam.

Rursum idem Chrysostomus alibi de cura & correctione fraterna verba faciens: Oportet, inquit, si saluus es, ad alterius medicinam dicere, quod saluum veniat: At si verbis tuis non obediat, interim abstinere, ne intueri quod pergit, & contine a maligno regere. Fortassis enim reueretur. Et quid, inquis, poteris quando propter me magis illud efficiet, & quantum volui retinere? Interim noli scrupulosus esse in quoquoque facto retine illum ab actibus malis, si uoca. Assuescat non ire ad illum tartarum, siue propter te, siue propter aliud aliquid. Et cum aliter feceris eum illuc non pergere, tunc poteris pariter respirantem docere meliora. Et quia oportet propter Deum hoc obseruare, & non propter hominem, velis in quo subito cuncta corrigere, alioqui minus poteris: sed paulatim gere, ne repentina correctio praegravetur. Si videris aliquem ad conuiuia conuersionis & ebrietatis plena pergentem, etiam non liter age, & ipsum iterum cohortare, ut si quod vitium viderit, adiuuet, & corrigat, & admodum leniter enim & in se ipso correctionem tuam patienter tolerabit, cum viderit te opus habentem corrigere, non veluti perfectum in omnibus, neque veluti doctorem, sed veluti amicum, & fratrem auxilium ferentem, & dic ad eum: Ego te adiuui, in mentem adducens, quae tibi prodesse valebunt, te quoque laetum, ut quicquid in me inspexeris vitiosum, reprehendas, & corrigas. Si vero iracundum videris, si autem liga illum tua admonitione, hoc enim est amicum. Sic frater a fratre adiutus, sicut ciuitas fortis efficitur. Non enim manducare, & bibere facit amicitiam, sed amicum namque & latrones habent, & homicidam. Sic amici sumus, si verè inuicem pro nobis curam geramus, in his nobis inuicem conferamus, haec ad amicitiam nos adducant, quae nobis utilia sint. Prohibemus illa fieri, quae ad gehennam ducunt, & ne quod accipitur, indignetur. Homines quippe sumus.

Paulatim correctio facienda est.

Ad captandam corrigendi beneuolentiam et patientiam.

Quibus verbis in fraterna correctione utendum sit.

ritus non sumus alieni. Neque qui corripit, sicut qui
 prosonat, aut prædicat, hoc faciat, & divulgans ma-
 gis, quam monens, sed remotum cum lenitate mul-
 ta. Multa quippe lenitate opus habet, qui corripit, vt
 qui corripitur, æquanimiter toleret sectionem. Non
 videns medicos, quando vrunt, vel secant aliquos,
 cum quanta lenitate opus curationis exercent? mul-
 to amplius corripientes oportet hoc agere. Etenim
 correptio, & igne, & ferro vehementius operatur,
 & resillire facit eos, quibus offertur. Hæc circa æ-
 grum etiam medici primum student, quatenus pos-
 sint ægrum facere sectionem æquanimiter tolerare:
 & quantum possunt leniter agunt, & aliquantulum
 resuscitantes ægrum faciunt recreari. Sic enim o-
 portet correptiones efficere, vt & qui corripuntur,
 non resiliant; at si eos iniurari proueniat, at si percu-
 ti, non debent abhorreere; enimvero illi, qui secan-
 tur, aduersus eos, à quibus secantur, multa recla-
 mant; sed illi nihil impediuntur, sed tantum ægrotan-
 tum consulunt sospitati: sic etiam hæc cuncta ge-
 nera sunt. Omnia namque qui corripit ad illius
 utilitatem & tolerare debet & face-
 re, respiciens ad misericordiam, quæ tali voluntati re-
 sponsa reseruatur. Inuicem, inquit, onera vestra por-
 tate, & sic adimplebitis legem Christi. Sic igitur &
 corripientes inuicem, & tolerantés adificationem mu-
 tuam poterimus implere.

*Correptio fra-
 terna scorsum
 & cum leni-
 tate fiat.*

*Quanta sit vis
 correptionis.*

*Quæ correptio-
 nis fraternæ
 debeat esse in-
 tentio, & finis.
 a Galat. 6.*

*b lib. 3. de vi-
 ta contempl.
 cap. 22. & 23.
 Natura, & in-
 stitia ad corre-
 ptionem frater-
 nã obligamur.*

D. verò Prosper natura, & iustitia nos ad fraternam
 correctionem obligatos esse demonstrans: Ex iustitia,
 inquit, manat & æquitas, quæ nos facit, vt omnium
 necessitates hominum nostras esse dicamus; nec nobis
 tantum, sed etiam generi humano nos natos esse creda-
 mus; & quicquid cuiuslibet hominũ nocere potest, tan-
 quã si nobis noceat euitemus: quia qui homines sumus
 nihil humani à nobis alienũ putare debemus. Siquidẽ
 beluarum est sibi viuere, nec suas utilitates in cõmune
 conferre. Deinde si inuicẽ persequi, lacerare, & perde-
 re ferarũ est proprium; quis dubitet excellentiæ huma-
 næ competere, vt se alterutrum iuuent, instruant, ædi-
 ficent, & utilitatem communem tanquam propriam
 curent.

B b b iij

curent. Si peccantem video, & non solum non argo, sed etiam ei peccanti cōsentio, participem in damnationis eius efficio; & in omnibus peccantibus prout, quando eos, quos scio peccasse, siue peccare, quam crudelis animi malignitate non increpo. Nec vindiendi sunt illi, qui se dicunt propterea delinquentes obiurgare non posse, ne eos qui se emendare nolunt sibi faciant inimicos. Qui dum parcunt eorum vilitati, saluti non parant. At si non ex instantia, sed misericordia, & cum quadam pietate cōpationis mi castigemus, & illi nos sentiant non minus pro suis moueri, quàm nostris; aut in bonum statu formati nobiscum Deo gratias agant; aut si eos in peccato tenet adhuc peccandi dulcedo, & salutem iam nobis cura esse cernētes malum reddere pro bono noluerint; magis malle debemus eorum inimicitias, quàm noluerint emendari, contrahere, quàm Dei offensam cum peccantes palpamus, incurrere. Nam si te (sicut Clemens, inquit, te à D. Petro audiuisse, & docuisse esse) multi ē fratribus propter rigorem iustitiae, obediētiā habuerint, ex hoc quidem non lauderis, sed ex hoc modo odii amor tibi conciliabitur Deo. magis, & refuge, ne lauderis, inquit, & ne a peccatoribus diligaris, sed potius propter iustitiam dispensationē, & exquisitam regulā disciplinē a Christianis collaudari merearis. D. verò Bernardus fratribus nostris, inter quos viuimus, dicit nos esse, ipso iure fraternitatis, & societatis humanae, consilij & auxilij debitores. Nullū autem consiliū ipse melius arbitratur, quàm si quis exemplo suo fratrem docere studeat, quae oporteat, quae nō oporteat fieri, prouocās eum ad merita, & consulens ei non solū verbo atque lingua, sed etiam opere & veritate. An verò vilius, aut efficacius auxiliū aliquod est, quàm vt oēs deuotē pro eo: vt non dissimules redarguere culpas eius: vt nō modo malum ei offendiculum ponas, sed & sollicitus sis quantum prouales, tanquam angelus pacis, de regno Dei scandalum tollere, & occasiones scandalorum penitus dirimere? Si talem te fratri auxiliū, & consiliū exhibes, reddis ei quod debes, nec habet unde caueat.

Fruola excusatio de correctione fraterna.

Præstabilis est corripendi inimicitia incurrere, quā nō Dei offensam a epist. 1. ad laico. frat. Dom.

b in serm. 3. de aduen. Dom. Iuxta fraternitatis obligamur ad correctionem fratrum.

De obedientia ad reddendam honestatem Canonicis,
& aliis ecclesiasticis necessaria.

CAP. XI.

Um tantopere ad fraternam correctionem omnes obigemur, eaque hoc deploratissimo seculo gravior & utilior videatur quam Superiorum, superiorum monita & praecepta non solum a malis, venientiam ab aliis multis, qui honeste vitae & conuersionis esse apparent, in gratiam tamen & fauorem, si saltem meo odii, vel irrisiois prauorum plane nequeantur, & vilipenduntur: hi rem optimam, & Deo utilissimam, & ecclesiae utilissimam suamque saluti conuersionem facituri sunt, si confratrum tuorum vitia tempere, & arguere omnino velint; ut illos ad summum Pontificum constitutiones, & SS. concilij Trinitini, aliorumque decreta, & statuta obseruanda, & Superiorum suorum obedientiam verbo, & facto suo, prae exemplo hortentur, & inducant. Hæc enim, ut Augustinus, inquit^a, in creatura rationali mater est modum omnium, custosque virtutum. Hæc enim si nec Praepositorum intentionem discutit, nec praecepta uincit: quia qui omne uitæ suæ iudicium rationi subdidit, in hoc solo gaudet, si quod sibi præcipitur, operatur^b. Hæc virtutes ceteras menti inserit, ceterasque custodit, hæc victimis iure præponitur; per victimas aliena caro, per obedientiam uero uirtutis propria mactatur^c. Ceteris quidem uirtutibus demones impugnamus; per obedientiam uincimur, victores ergo sunt, qui obediunt: quia dum uoluntatem suam aliis perfecte subiiciunt, ipsi lapsis angelis per obedientiam dominantur^d. Per alias uirtutes nostra Deo impendimus, per obedientiam nosmetipsos exhibemus. Omnia bona opera postponenda sunt rationis: quæ iubentur. Quia longè alioris meriti est uoluntatem alienam semper uoluntati subijcere, quàm magnis ieiuniis corpus arterere; aut per correctionem se in secretiori sacrificio mactare: Quia non perfecte uoluntatem præceptoris sui implere didicimus, in caelesti regno, & abstinentibus, & fletibus exultamus. Vnde in formula uiuendi Canonicorum edita

B b v in con-

a lib. 14. de ciuitate. Dei. cap. 12.

Honesti inhonestos ad statutorum obseruationem & Superiorum obedientiam hortari et inducere debet.

Obdientia mater et custos est omnium uirtutum.

b Greg. in 1. li. Reg. lib. 2. c. 4.

Obdientia uictimis præponitur.

c Greg. lib. 35. moral. cap. 12.

d Greg. in 1. li. Reg. lib. 4. c. 5.

Omnia bona opera postponenda sunt rationis his que iubentur.

e Greg. in 1. li. Reg. lib. 6. c. 2.

a in cap. 2. 3.
4. & 5.
Verus obediens
vix potest pec-
care.

Obediētia Ca-
nonicis ingra-
ta & iniusta.

Canonicorum
contra obediē-
tiam excusatio.

Nobilitas ve-
ra, promptitu-
dine obediēdi
solet agnoscī.

Inobediens cur
peccatum vi-
tate non possit.

Duo quibus
diabolus totum
mūdū perdit.

Inobediētium
verba.

Inobediens dia-
boli seruis im-
pulsibus.

in concilio Hildemensi legitur; quod verus obediens vix potest peccare: ex quo per oppositum concluditur quod qui non vult obedire vix potest bene facere.

Iam quaeso reflectite hęc super statum vestri canonicalem. Quid est, quod quidam ita vitare obediētiaem? Nōnne hęc est quotidiana vocatio Canoniorū, paucis exceptis: Nos hiberni, nemo nobis præcipere habet; nos cum Dominum nolumus vt præcipiatur nobis; sed ipsi aliis præcipere debemus. Nūquid serui sumus? Ah male liberati diaboli seruis est. Nōnne vulgariter dicitur: quanto stirps nobilior, tanto cervix flexibilior? Quanta generositate tales gloriantur; quando nec diuina, nec humano iudicio vlla in eis ingenuitatis indicia capiuntur. Iam dictum est, quod nobilitas vera, singularis, siue spiritalis cum promptitudine obediētiæ soleat agnoscī. Quod si verus obediens facilius vitare peccatum, e contra, qui non vult obedire, facilius potest peccatum vitare. Imò penitus non potest, quia diabolus eum ad omne malum impellit, quia nullo disciplinae fræno alligatū cernit. Prosa est illi que omnis ætas ad malum.

Venerabiles igitur Domini, si vultis seruis salutem procurare, caute ab hac mala libertate & a falsis, & imperitis magistris. Per hęc duo periculum mundum diabolus post se trahit. Tollantur ergo ista duo, scilicet pertinacia obediēdi, & fallaciorum magistorū, quid ulterius periculi remanebit in orbe terrarum? Si cūcti magistri bene docerent, si cuncti discipuli bene obedirent, nōnne reformatus esset mūdus? Hic tota difficultas, hic totius vitæ Christianæ perfectio latet. Sed absit hoc, dicit libertas, ut sic me alteri subdam, quod nihil mihi relictum est, nisi Dominus, ego pariter conciliabor, ego quod cecit faciam, alienum non audia, nisi forte illum, qui periculum mihi placētia. O periculum periculum, quod super omnes filios Adam effusum, quod vixque periculi simili effugiunt. Sic miser homo decipitur, periculis suam impleat voluntatē, & nescit quod diabolus impulsibus ad omne malū. Hęc sunt stipēdia magistorū.

quis, quando scilicet vnusquisq. facile delectatur, quod
sua propria voluntas suadet, quod cōmuniter diabolus
quodam quasi hereditario iure facile sibi seruire cogit.

Ecce quod homo summè appetit, & diligit, hoc sibi
summè perniciosum est, propriam scilicet adimplere
voluntatem, vt nemo ei dicere possit; cur sic facis; aut,
quod illis abstinet: quia hac libertate omnibus vitis ex-
ponitur. Vnde Apōstolus ait b: Si secundum carnem
vixeris, moriemini. Vbi sic dicit B. Augustinus: Ille
secundum carnem viuit, qui secundum seipsum viuit,
quod est, pergit quod vult; dormit, quando vult, & quam-
diu vult; loquitur quicquid vult; manducat & bibit

quando vult; & quantum vult; ridet, iocatur, otiaur
vocat vult; occupatur quando vult, & in quibus vult;
quicquid naribus suaue est, querit; quicquid auribus
audiendum; quicquid oculis delectabile; quicquid corpo-
ritudo iucundum, exercet & prosequitur: Delectatur in
vestimentis curiosis, & epulis splendidis. Quid multa?

Omnia desideria carnis suæ exquirat, & perficit sicut
vult, & quando vult. Qui sic viuit, absque omni dubio
per mortem morietur, vbi nunquam quicquam habe-
bit, quæ vult. Quam insensati sunt, qui hic de
libertate gloriantur, non volentes submittere

seculum suum iugo Christi, qui dixit c: Discite à me
quia mitis sum & humilis corde; tollite iugum meum
super vos, & inuenietis requiem animabus vestris d.

Penetate igitur diligenter statum conscientie vestre,
quomodo vixistis, & quomodo quotidie viuatis, &
quos sint cum quibus cōuersamini. Cum Deo, & spi-
ritu sancto viris erit cōuersatio vestra, si rectè viuere
volueritis: verum non sufficit qualitercumque viuere, sed

secundum regulam. Canon autem Latine dicitur regula;
Canon autem, id est, regularis. Regula verò dicitur,
quæ regit, & secundum quam aliquis regulatur, ac
dirigitur. Igitur qui non vult regi, nec etiam dirigi,
non est Canonicus: Si autem non est Canonicus,
coram Deo non potest leuare fructus præbende,
quæ titulum falso nomine possidet. Quod si leuaue-
rit, peccat, & ad restitutionem coram Deo tenetur.
Si restituere non valet, tunc diuina iustitia ipsum
aeterna

*Propriam ad-
implere volun-
tatem homini
perniciosum est
a concil. Hil-
dem. in d. for.
viii. Can. c. 2.
b Roman. 8.
Quis secundum
carnem viuat.*

*c Matth. 11.
d concil. Hil-
dem. in d. for.
viii. Can. cap. 3.
Quid pensan-
dum Canonicis
quotidie sit.*

*e Concil. Hil-
dem. d. loco
cap. 4.
Canonicus, qui
non vult regi,
fructus præben-
de suæ percipe-
re non potest.*

a concil. Hilde-
m. d. loc. c. 5.
b 1. Reg. 15.
c illud. de
m. v. et obed.
Nolle obedire,
scelus idolola-
trix est.
Inobediens in-
fidelis est.
c in c. sciendū.
8. q. 1.
d in 1. Reg. li.
6. expositi.
cap. 2.

atena feruituti adiudicabit, si in hac vita, dum ob-
tempus habet, condignam poenitentiam non egit.
Sacra scriptura nos docet^b, quod obedientia melior
sit, quam victimarum; & auscultare magis, quam vitæ
adipem arietum. Quoniam quasi peccatum arboris
est, repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle con-
scere. Ex quo D. Gregorius infer^c, quod solus
fidei meritum possidet, obedientia, sine qua nullo
infidelis esse conuincitur, etiamsi fidelis esse videatur.
Et idem alibi^d præfatam scripturæ locum exponit
tunc, inquit, obedientia melior est, cum holocaustis
& victimis, mala non est. Quasi superbieſcentes
dicentes, que ad tanti boni considerationem redire
dicat: Etsi nil à vobis per præsumptionem fieret, ob-
dientia virtus operibus, quæ eligitis, melior est.
Liquet ergo quo sita sit culmine, quam diuinitas
tionibus propheta vidit altiore ac meliorem. Quod
longè altioris meriti est propriam voluntatem
semper voluntati subijcere, quam magnis sciuntia
pus atterere, aut per compunctionem se in seculum
sacrificio mactare. Quia qui perfectè voluntatem
ceptoris sui implere didicit, in caelesti regno, in
nentibus, & flentibus excedit. Etsi pro excellentibus
virtutum gloria excellens bonum quaratur, tamen
tamen obedientia quod excellentibus etiam
eligi potius debet. Qui autem Prælatorum
repugnant, ideo vti que repugnant, quia diuinitatem
luntatem se scire melius æstimant. Quasi ergo
tum arboris est, repugnare: quia velut conuenit
diuino altari, ad aras dæmonum responsa percipiunt
dum cordis sui præstigiis, ac superbis aduocantibus
bus credunt, & salubribus Prælatorum consiliis, con-
traria sentiendo, reſragantur. Nolle autem acquiescere,
re, idololatriæ sceleri simile dicitur; quia nimis
inobedienciae sue obstinatione nemo persistere, si
positi sui firmetum in corde quasi idolum non
ret. Dum enim agenda in corde concepit, quasi
facit: Et dum conceptum mentis propositum se
deliberat, quasi ad adorandum simulachrum se
Quasi ergo scelus idololatriæ est, nolle acquiescere.

quia qui quis in propria deliberatione obstinatus est, dicitur solus in maiorem contemptum erigitur; quia minus eis quae fingendo statuit propositi sui simulacris occurritur. Deinde nolle acquiescere, quid est nisi & contra obedientiam repugnare, & in eisdem repugnationis obstinatione persistere? Non enim acquiescunt, qui in cordis sui proposito inuincibiles sunt, & quae decernunt agere, nullius auctoritate praetermittunt. Quia ergo qui huiusmodi sunt, rationibus non vincuntur, quae poena cohibeantur propheta intulit, dicit: Pro eo quod abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis Rex. Quasi dicat: Quia cuncta mundi consilia respicis, pro culpa pernicacia non debes tibi ulterius corrigi, sed abiectionis poena damnari. Quantum itaque timeri debeat inobedientiae culpa, ostenditur, si hoc attentè consideretur; quia propter hanc etiam reges deponuntur. Haftenus D. Gregorius loco allegato, ubi plura alia habet lectu dignissima ab illis, qui nunc in reformationis negotio, neque Deo, neque matris suae Ecclesiae per oecumenicam Synodum praesentatae, neque Christi in terris Vicario Pontifici obtemperare voluerunt, sed illorum praecipis, ac decretis repugnarunt, nec illis acquiescere voluerunt. Haec D. Clemens Papa martyr ad Iacobum fratrem Romanum scribens: Si, inquit, vobis Episcopis non obediant omnes presbyteri, & reliqui clerici, omnesque principes tam maioris ordinis, quam inferioris, atque reliqui populi; non solum infames, verum etiã extorres regno Dei, & consortio fidelium, & à liminibus sanctae Dei ecclesiae alieni erunt. D. verò Ambrosius b: Si quis, inquit, non obediat Episcopo, sese extollere, atque contumaciter deliderans, quaerens etiam obumbrare merita Episcopi simulata affectione doctrinae, aut humilitatis, aut misericordiae; is à vero deuius superbit: quoniam veritatis ea regula est, vt nihil facias commendandi tui causa, quò minor alius fiat: neque si quid boni operis iudicas, id ad deformationem alterius, & vituperationem exerceas. Non defendas improbum, & sancta indigno committenda non arbitreris. Neque iterum arguas, & impugnes cuius crimen non deprehenderit.

Anterus

a epist. 1. & in c. si autem. 11. q. 3. & c. omnes de maiorit. & obed. Omnes Episcopis obedire debent.

b lib. 2. offic. c. 24. et c. si quis. vero. 11. q. 3.

Inobediens à
demonibus di-
scerpitur.
a in epist. ad
Episc. Hisp. c.
in c. abfit. 11.
q. 3.

Anterus verò Papa inobediens. In demonū ore discer-
pendum pronuntiavit his verbis: Abfit ut quicquam
sinistrū de his arbitremur, qui Apostolico gradu
cedentes Christi corpus sacro ore conficiunt; per
nos Christiani sumus; qui claves regni cęlorum ha-
tes, ante iudicij diem iudicant. In veteri quidem ip-
sæ habetur: Quicumque sacerdotibus non obtemperat,
aut extra castra positus lapidabatur à populo, et
die ceruice subiecta contemptum expiabat cum
Nunc verò inobediens spirituali animaduersione
catur, aut eiectus de ecclesia rabido ore demonū
discerpitur.

Præpositorum vita à subditis discutienda non est.

CAP. XII.

b hom. 34. in
c. ult. ad Hebr.

Verò Ioannes Chrysostomus explicans illud
Pauli: Obedite Præpositis vestris, & timete
illis, scientes, quoniam ipsi vigilan-
tibus animabus vestris, quasi rationē redditori, ut cum
hoc faciant non gemētes; hoc enim expedit vobis.
Quid ergo, inquit, si dicat aliquis dum Præpositus
lignus est, non obaudiemus? Malignum quatenus
Siquidem est in causa fidei, iuge illum, & euita, non
lūm si homo fuerit, sed etiā si angelus de celo de-
derit. Si verò in voto, & moribus malignū dicit,
scrutari: Et hæc non ex me ipso dico, sed ex scriptura
diuina. Audi enim Christū dicentem: Super cathedram
Moy si sederunt Scribæ, & Pharisæi. Et primò dicitur
his multa mala, tunc dixit: Sederunt super cathedram
Moy si: omnia, inquit, quæ dixerint vobis facite: quæ
autem fecerint, facere nolite. Habent dignitatē, sed
vitæ sint perditæ: veruntamen non ad vitam conueni-
sed ad sermones attendite. Quantum enim ad mortem
attinet, nullus poterit lædi. Qua ratione hoc? quia
facit, manifesta sunt omnibus, & neque ipse, etiam ad
cumen iniquitatis perueniat, poterit alios mala docere.
Cum autem fidei causa vertitur, neque manifestum est
omnibus quod dicitur, neque malignus dubitatur
cere contraria: Nam quod dictum est: nolite iudicari
ne iudicemini, de vita dictum est, non de fide.

Quatenus ma-
lignis Præpo-
sitis obaudien-
dum sit, et non
sit.

c Matth. 23.

nam infertur, hoc manifestat. Quid enim, inquit, a
 rades stipulam in oculo fratris tui, & trabem in oculo
 tuo non vides? Omnia ergo quæ vobis dixerint, in-
 t, ut faciatis, facite. Facere autem operis est, non
 dei. Rursum idem alibi^b: Etiam si qui præfunt im-
 probi forent, innumerisque scaterent malis, ne sic
 eadem fas esset discipulo dictis non audientem esse.
 Quia si de Iudæorum Doctores dictum est, quo-
 rum super cathedram Moysi sedebant, eos esse di-
 cos, qui à discipulis audirentur, quanquam operibus
 tam malis, vt Dominus præceperit, ne illa imi-
 tarentur, qua venia digni erunt, qui ecclesiæ Præsides
 gratiam Dei modestè viuentes conspuunt, & con-
 tinent?

Hoc pertinet & illud, quod idem alibi prædictum
 explicans: obedite Præpositis vestris, &c. ha-
 b^c: Nam dic, inquit, oro, ipse tanto periculo tui gra-
 tiam subditus est, tu illi obtemperare detrectes, in his,
 quæ tibi vitia sunt? Et si enim ille sua omnia ritè di-
 catur, quamdiu tu minus rectè vales, angoris va-
 re non potest: cum duplex ab eo ratio sit exigen-
 tam vero considero, quantum periculi sit per sin-
 gulos subditorum discuti, rationemque pro omnibus
 reddere. Quantumvis illi honoris impendas, quan-
 tumlibet obsequij deferas, nihil his periculis referre par-
 tioris. Nam et si animam ponas, ipse hoc pro te iugi-
 ter facit. Et si id minus hac in vita facit, quod persecu-
 tionis non adsit tempus, eam tamen periculo æternæ
 mortis exponit. Tu contra neque ad verba vsque illi
 sumi vis. Hoc nempe est malorum omnium causa;
 quod rectorum autoritas perit. Nulla illis reueren-
 tia habetur, nullus honor, nullus metus. Obaudite, in-
 quit, Præpositis vestris, & subditi estote illis: At nunc
 peruersa & confusa sunt omnia. Neque istud Præposi-
 torum gratia. Quid enim illi de nostro honore lucran-
 tur, nisi in quantum obtemperantes habebunt, idque
 peruitate nostra? Hi enim licet honorentur, nihil
 et eo honore in futurum lucrantur, maioremque
 damnationem inde suscipiunt. Et si patiantur iniu-
 rias, nihil ex iis detrimenti in futurum acquirunt:
 imò

^a Matth. 7.

^b in epist. ad Galat. cap. 1. Improbis et malis Præpositis obediendum est.

^c in epist. 2. ad Timoth. cap. 1. honor. 2.

Causa omnium malorum est, quod Superiorum autoritas perit.

Iniuria, quas Præpositi patiuntur, cedunt illis in meritum, et defensionem.

a 1. Reg. 8.

*Inuriam, qua
afficitur Prie-
positus, Deus
patitur.**Honus Præpo-
sitorum onus est.*

b 1. Reg. 8.

*Honorans sa-
cerdotem Deum
quoq. honorat.*

b Matth. 10.

Mar. 9.

Luc. 10.

c Eccles. 7.

*Gratum Deo
est, malum sa-
cerdotem hono-
rari.**Sacerdos quid
sit.**Præpositorum
vitas a subditis
discutienda
non sunt.*

d 1. Corint. 4.

imò & meritorum illis accedit cumulus, atque ob-
sio. Nostri denique causa cuncta illi faciunt. Namque
honorantur à subditis, & hoc illis fieri iubet Deus
quemadmodū dicebat Heli^a: Assumpsi te de domi-
nis tui: Siue iniuriis afficiantur; hoc in se Deo
perpetitur sicut ad Samuelem ait^b: Non te sperat
sed me. Itaque illis contumelia iucrum; hoc onus
est. Non ergo hæc illorum gratia, sed velti-
sa dico.

Qui honorat sacerdotem, Deum quoque honorat
qui verò sacerdotem spernit, ad id sensim peruenit
vt in Deum ipsum aliquando contumeliosus erit
vt in Deum ipsum aliquando contumeliosus erit
Qui vos, inquit^b, suscipit, me suscipit; & laedens
ait^c, eius in honore habete. Hinc Iudæi Deum sper-
nere didicerunt, quia Moysen contempserunt quibus
dibus eum impetebant. Nam qui pie sacerdos vult
tur, longè maiori pietate Deum reuerentur. Et
malus spernit sacerdos quispiam, attendit Deus
sui gratia illum etiam qui dignus honore non est, ut
sequis foues, ipseque tibi præmia exolet. Si enim
prophetam in nomine prophetae suscipit, in nomine
prophetae accipiet: profecto & qui ceat, & o-
rat sacerdoti, mercede sua non destituetur. Nam
de hospitalitate agitur tantū, vbi quem suscipit
ras, tantum præmiorum accipis; si ei subditus
Deus imperat, non multo magis mercede donabitur.

An ignoras quid sit sacerdos? Angelus vtiq. di-
ni est, non ex se ipso loquitur: si despicias, non
despicias, sed Deum, qui illum ordinavit. Quis
non agit Deus salutis nostræ causa? quid non loquitur
per quem non operatur? Si enim per Iudam operatur
est, & per prophetas quibus dicturus est, non nouit
discedite à me, qui operamini iniquitatem; per quem
qui daemones in nomine suo eiecerunt; non magis
sacerdotes diuino ministerio famulantes operantur.

Namque si Præpositorum vitas discutere per-
mus, ipsi doctores nostros ordinare contendimus
uersoque ordine naturali, quæ supra sunt, infra esse
lumus. vt superius pedes, inferius verò sit caput.
quid Paulus dicat^d: mihi autem pro minimo est

obis iudicet, aut humano die. Et iterum ^a: Tu quid
 iudicas fratrem tuum? Si fratrem iudicare non expe-
 ctas, quanto minus magistrū? Nam si hoc statuit Deus,
 nec facis; peccasque ni facias. Sin vero cōtraria prae-
 cepti, noli praesumere, neque ea coneris, quae super te
 sunt. Insurrexerunt aduersus Aaron post vituli forma-
 tionem effugiens Core, Dathan, & Abiton. Quid ergo?
 cur illi perierit? Quilibet quae ad se pertinent solici-
 taret. Nam si quidem fidei dogma peruertat, etiam
 angelus sit, obaudire noli: sin verò recta docet, noli
 eam, sed verbis intendere. Habes Paulum verbis te o-
 mnesque moderantem. Non distribuit pauperibus,
 angoris; non bene dispendat ecclesiae res. Vnde tibi id
 videtur? Noli illum culpae antequam discas reatum:
 quae plurima quippe ex simplici suspitione iudicatur.
 Quia Deum tuum, audi ipsum dicentem ^b: Descen-
 de, et videbo, si secundum clamorem suum consum-
 mauerit: Sin autem vt sciam. Quod etsi didicisti, &
 comminasti, & vidisti, iudicem sustine. Noli praeripere
 iudicis ordinem; illius est munus ista discutere, non
 tuum. Quis in se es, pastorem noli curiosè discutere,
 quia quoque criminis reus tenearis, quod illum ac-
 cuse periculum. Et quomodo, inquires, id mihi dicit,
 quod ipse non facit? Non tibi ipse dicit, nam si illi ob-
 temperas, mercede priuaris. Christus haec admonet.
 Quis agitur aliena iudicemus, sua quisque discutiat, vi-
 que diiudicet suam.

^a Rom. 2. 14.
 Iacob. 4.

^b Genes. 18.

*Vitam quisque
 diiudicet suam.*

At debet ille, inquires, melior esse, quàm ego. Cur
 iudicet? Quia sacerdos est. Et quid habet ille amplius
 tuum? Non labores, non angores, non ærumnas?
 debet esse te melior? Quid ergo? Nisi sit melior, te-
 ram perdis, ac perimis? Sunt verba ista plena arro-
 gantiae. Vnde enim nosti illum te non esse meliorem?
 iudicet, inquires, & sacrilegus est. Vnde haec nosti?
 cur ipsum per praecipitia impellis? Nempe si quis
 iudicet, ille purpuram habet, quamuis id scias, aurem
 auream; etsi arguere possis, protinus resiliis, teque scire
 iudicem, nolens gratis subire peccatum. Quid ergo
 in loco periculum minimè necessarium suscipis?
 non carent reatu haec verba. Audi quid dixerit Chri-
 stus ^a:

Ccc stus ^a:

a *Matth. 12.*

stus : Dico autem vobis, quod omne verbum otiosum, quodcumque locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Cur te ipsum quous arbitras esse meliorem? Cur non ingemiscis magis, ac peccatus magis, atque in humum respicis, imitando felicem publicanum? enim melior sis, hac existimatione tua cuncta perdit. melior es: tace, & persistas esse melior: quod si loquar, omnia exinanisti. Si te putas esse, defuisti: si non parum, multum sane profecisti. Si enim qui peccator adorat, ubi confessus est, iustificatus descendere meretur: tu peccator non es, & esse se putat, quid oro lucratur? quantum ea humilitate suis adijciat commodum, tam tuam diligentius discute. Fur non es, at rapina violas, at innumera huiusmodi perpetras; Neque ut furtum probem diximus; absit: imò illud valde creor, & eum qui est huiusmodi, desco; nam dico potest, quam sit sacrilegium malum.

Ex malitia sacerdotis seu pastoris nullum solatium capiat subditus.

b *Eccles. 3.*

Quare Prepositi honorandi sunt.

Estote factores verbi divini, et non auditores tantum.

Nunquid enim si sacerdos malus sit, inde solatium piet subditus? Nihil minus. Ceterum dabit ille quod scelerum suorum debitas poenas: dabis autem & tuorum criminum poenas. Patrem qui habet, esse se le patiat incommoda, omnia patris reuerentia teget. Noli enim, inquit, gloriar in ignominia patris tui; neque enim tibi tam gloria, quam patris est. Etsi sensum amiserit, veniam habet. Longe magis in patre spiritali dicenda sunt. Reuerentiam, quod tibi diebus singulis diuina ministrant, pturas relegi facit; tui gratia exornat domum; pro te te vigilat; propter te vota persoluit; pro te precaturus astat; tui causa preces exoluit; pro te illum religio, cultusque & obsequium est; pro te omnia. Reuerere hac ergo atque considera, quae ea summa cum reuerentia. At malus ille est: quid te quid? Nunquid enim qui malus non est, quae magna ista & diuina largitur? Absit. Fides enim magis omnia valet, neque iustus quispiam proderit, nisi fidelis sis: neque nocet malus, si fueris ipse bonus. Verum vos ea seruate, quae diximus: nam si loquar, audimus, & nunquam audita perficimus, cum illa quae dicuntur emolumentum percipimus. Atque

ergo nobis ipsis quæſo diligenter, & quæ dicta ſunt ma-
gno ſtudio implere curemus. Deſcribamus ea mentis
noſtræ tabulis, conſcientiæ quæ affixa tenemus.

*In quibus & quomodo Superioribus ad conſequendam, & con-
ſeruandam honeſtatem obediendum ſit.*

CAP. XIII.

Obedientia quæ maioribus præbetur, Deo exhi-
betur. Quicquid igitur vice Dei præcipit ho-
mo, quod non ſit tamen certum diſplicere Deo,
ſed ſecus omnino accipiendum eſt, quàm ſi præcipiat
Deus. Quid enim intereſt, vtrum per ſe, an per ſuos
miſtros, ſiue homines, ſiue angelos hominibus in-
dicat ſuum placitum? Sed homines, inquis, facile fal-
ſam Dei voluntate de rebus diuiniſ percipiendâ, & in-
cipiendâ fallere poſſunt. Sed enim quid hoc refert
nobis, qui conſcius non es, præſertim cum teneas de ſcri-
pturis, quia labia ſacerdotis cuſtodiant ſcientiam;
legem ex ore eius requirunt; quia angelus Domini
exornatum eſt. Requirit, dixerim, legem: non quam
ſcriptura velle ſcriptura tradiderit, vel ratio mani-
feſta probauerit. De huiusmodi quippe nec præceptor
ſpectandus, nec prohibitor auſcultandus eſt: ſed
quod ita latere, aut obſcurum eſſe cognoſcitur, vt in-
labium venire poſſit, vtrum Deus ſic, aut aliter fortè
ſit, ſi non de labiis cuſtodientibus ſcientiam, & ex
ore angeli Domini exercituum certum reddatur. A
quo denique diuina potius conſilia requiruntur, quam
ſcripturæ, cui credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei?
ſed proinde quem pro Deo habemus, tanquàm Deum
ſeruiamus, quæ aperte non ſunt contra Deum, audire debe-
mus. Imperfecti cordis & infirmæ prorsus voluntatis
ſolent eſſe, ſtatuta ſeniorum ſtudioſius diſcutere; hærec
ſingula quæ iniunguntur, exigere de quibusq; ratio-
nem, & male ſuſpicari de omni præcepto, cuius cauſa
non tingerit, quod fortè libuerit, aut quod non aliter
ſit, ſeu expedire monſtrauerit vel aperta ratio, vel
authoritas. Delicata ſatis, imò nimis mo-
diſta eſt huiusmodi obedientia.

Ccc ij Rurſum

*Obedientia quæ
maioribus præ-
betur, Deo ex-
hibetur.*

*a D. Bernar-
dus in traſſ. de
precept. &
diſpenſat.*

b Mala. 2.

*Cuiusmodi lex
ex ore ſacerdo-
tis requirenda
ſit.*

*In quibus obe-
diendum ſit Su-
perioribus.*

*Statuta Super-
iorum diſcu-
tenda ſunt.*

*Delicata &
moſta obe-
dientia.*

Rursum idem alibi de virtute obedientiae sermonem faciens: Inter summè, inquit, mala, & summè bona, quaedam media sunt, & boni maliq. nomen assumunt. Media sunt, ambulare, sedere, loqui, tacere, comitare, ieiunare, vigilare, dormire, & si qua sunt similia, nisi pastoris licentia fiant, summam expectant retributionem.

In medijs, quae neque ex se bona, neque mala sunt. Praepositi obedientiam est.

Si resistit potestati, Dei ordo non resistit.

a c qui resistit.

1. 9. 3.

b Luca 10.

Obedientiae gradus.

Quaestiones seu quae obediunt nolentiam.

c Ecclesi. 35.

2. Corinth. 9.

d 2. Corinth. 9.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

In his igitur medijs subditi esse, & obedi-
tes debemus ad nutum Praepositorum, nihil inter-
rogantes propter conscientiam: quia in his nullam po-
tuit opus Deus, sed Praelatorum reliquie imperio
ponenda. Non autem te moueat magister imperio
in discreta potestas; sed memeto quia non est potestas
nisi à Deo: & qui resistit potestati, resistit Dei ordi-
nati. Haec est propria hominis obedientia, quae obedi-
mini debemus, qui homini subditi sumus. Commu-
nis est etiam ista inter Deum, & hominem; quae
quid obedientiae Praelatis exhibetur, ei exhibetur, &
dicitur: Qui vos audit, me audit. Cum magna
cautela hoc tramite dicimus incedendum, quia de
gradus ibidem delitescunt, quorum qui vnum relin-
quit, ceteros sine retributione tenebit.

Primus gradus obedientiae, obedire libenter, est
libenter obedire, Praelatorum voluntatem volun-
tate adimplere. Secundus obedientiae gradus est, obedi-
perare simpliciter. Qui ambulat simpliciter, libenter
confidenter. Multos videmus post praecipiente imperio
ritum multas facere quaestiones, cur, quare, quomodo
rem; sepius interrogare, crebras ingeminare quaestiones,
quaerere quare hoc praecipit, unde hoc venit, quare
adinuenit consiliu. Inde murmuratio; inde rebelli-
murationem, & indignationem sonantia, & rebelli-
tia amaritudinem. Inde frequens excusatio, simulatio
impossibilitatis, aduocatio amicorum. Tertius gradus
est, hilariter obedire: Hilariter enim datorem obedi-
Deus. Non ex tristitia, inquit Apostolus, sed ex
necessitate. Serenitas in vultu, dulcedo in sermone,
multum colorant obedientiam obsequentis. Quartus
gradus est, obsecundare velociter. Fidelis obedientia
scit moras, fugit crastinum, ignorat tarditatem, praeparat
praecipiente, parat oculos visui, aures auditui.

linguam voci, manu operi, itineri pedes, totum se colligit, vt imperantis colligat voluntatem. Quintus gradus est, adimplere velociter. Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. Sextus gradus est, humiliter obedire. Septimus gradus est, indefinenter obtēperare. Non qui inceperit, sed qui periculeretur saluus erit. Incipere multorum est periculare paucorū. Perseuerantia singularis est filia summi Regis, virtutum fructus, earumque consummatio, nonus boni repositorium, virtus sine qua nemo videbit Deum, nec à Deo videbitur. Sola est, quæ amatorem obedientiæ ad Regis cubiculum introducit, vt eum videret in decoro suo, in quæ desiderant angeli prospicere. Quid verò mirum si peccator homo obedientiæ in presentis vitæ breuitate se subicit, quando hanc mediator Dei, & hominum tenet, & tenendam præcepit, vt D. Gregorius inquit, & cum obedientes remunerat, non relinquit? Sciendum tamen est nunquam per obedientiam malum fieri: aliquando autem per obedientiam debet bonum quod agitur intermitteri. Neque cum in paradiso arbor mala extitit, quam Deus hominum, ne committeret interdixit: sed vt melius per obedientiam meritū homo bene conditus cresceret, dignum fuerat, vt etiam à bono prohiberetur: quatenus tanto verius, hoc quod ageret virtus esset, quanto & à bono cellans auctori suo se subdium, & humilem exhiberet. Reinde igitur reuerentiam Prælati, & obedientiam, earum altera cordis, altera corporis est. Nec enim sufficit exterius obtemperare maioribus nostris, nisi ex intimo cordis affectu sublimiter sentiamus de eis. Vnde D. Gregorius dici voluit clericis, ne Præpositorum suorum vitā temerè iudicent, si quid eos fortasse agere reprehensibiliter vident, ne vnde mala rectè redarguunt, inde per elationis impulsū in profundiora mergantur. Et ne, cum culpam suorum Præpositorum considerant, contra eos audaciores fiant; sed sic eorum praua apud semetipsos diiudicent, vt tamen diuino timore constricti, sub eis iugum ferre reuerentia non recusent. Quia Præpositorum facta oris gladio ferienda non sunt, etiam cum rectè reprehendenda

Ccc iij iudi

a Psal. 30.
6. 7.

b Matth. 10.
et 22.
Perseuerantia,
virtutum est
consummatio,
sine qua nemo
videbit Deum.

c in c. quid er.
go. 11. q. 3.
Per obedientiam
vix quoniam ma-
lum debet fieri,
sed potest bonum
quod fit, inter-
mitteri.

Reuerentia, et
obediencia quo-
modo reddenda
Prælati.
d Bernard. in
ser. 3. de aduen.
e lib. 3. de cura
past. cap. 5. et in
concl. Aquis-
gran. 1. c. 103.
Cur Præposi-
torum vitā à
clericis diiudi-
canda non sit.

a in d. serm. 3. de aduen.

judicantur. Atque hanc sententiam secutus D. Bernardus^a: Etsi, inquit, tam manifestè innotuerit indigna Prælati alicuius vita, vt nihil omnino dissimulatis, nihil excusationis admittat, propter eum tamen non est omnis potestas, ipsum, quem modo talem nominamus, excelsum reputare debemus, non præfate personæ meritis, sed ordinationi diuinæ & dignitati ipsius officij deferentes.

In quibus Præpositi obedientiam non sit. b Galat. 1. e in c. suis qui præst. 1. q. 3.

Cæterum si is, qui præst fecerit, aut cuiquam ad à Domino prohibitum est, facere iusserit, vel quod conceptum est præterierit, aut præterire mandauerit, prohibuerit, sancti Pauli Apostoli^b, sicut B. Hieronymus^c scribit^e, sententia ei ingerenda est, dicentis: Etiam nos, aut angelus de cælo euangelizauerit vobis præterquam quod euangelizamus, anathema sit, & execrabilis omnibus, qui diligunt eum. Item si is, qui præst, præter voluntatem, vel præter quod in sanctis scripturis euidenter præcipitur, vel dicit aliquid, vel imperat, tanquam falsus testis Dei, aut sacrilegus habeatur.

d in tract. de præcept. & dispensat.

Cui sententiæ accedens D. Bernardus^d: Siue Deus siue homo vicarius Dei mandatum quodcumque dederit, pari respectu obsequendum est, cuius præsentia deferendum: vbi tamen Deo contraria non præcipit homo. Quod si contigerit, pergendum indubitanter consulo in sententiâ Petri^e: quia obedire oportet Deo magis, quam hominibus. Atque hoc ipsum prius à D. Hieronymo dictum fuit, qui explicans illud Pauli^f: Serui obedite dominis. Si Dominus, inquit, ea iubet, quæ non sunt aduersa sanctis scripturis, haberi debent: si verò contraria præcipit, magis obediat spiritus, quam corporis Domino. Si hoc num est, quod præcipit Imperator, iubentis exceptam voluntatem: si malum, responde: Oportet Deo magis obedire, quam hominibus. Hoc ipsum & de seruis apud dominos, & de filiis apud patres: quod in illis tantum debeant dominis, & parentibus esse subiecti, quæ contra Dei mandata non sunt^g.

e Act. 5. Oportet Deo magis obedire, quam hominibus. Serui quatenus dominis suis obedire debeant. f in epist. ad Ephes. cap. 6.

Julianus Imperator, vt narrat D. Ambrosius^h & Augustinusⁱ, quamuis esset apostata, & idololatra habuit tamen sub se Christianos milites, quibus etiam

g c. si dominus 11. q. 3. h in ca. Iulianus. 11. q. 3. i in c. imperator. 11. q. 3.

debat; producite aciem pro defensione reipublicæ, vel
 ne contra illam gentem, statim obtemperabāt, & obe-
 diebant ei. Cum autem diceret eis, producite arma in
 Christianos, tunc cognoscebant Imperatorem cæli.
 Quando volebat, vt idola colerent, & thutificarent,
 proponebant illi Deum; & sic distinguebāt dominum
 æternum à domino temporali. Non vtique contem-
 niant potestatem; sciebant enim, quòd qui resisteret
 potestati, Dei ordinationi resisteret; sed eligebāt mai-
 orē. Maior enim potestas Deus, quàm Impera-
 tor. Hic carcerem; ille verò gehennam minatur.
 Quamquā omnes, qui sacris mancipantur ordinibus,
 canonicis regulis teneantur astricti, expeditibile tamen
 solum fuit concilio Toletano^b, vt promissionis suæ
 roga sub cautione sponderent, quos ad probationis
 gradus ecclesiastica probare. disciplina. Solet enim plus
 teneri, quod singulariter promissum est, quàm quod
 generali sponione concluditur. Et ideo placuit huic
 sancto concilio, vt vnusquisque, qui ad ecclesiasticos
 gradus est ascensurus, non ante honoris cōsecrationem
 placiti sui annotatione promittat, vt fi-
 dem caritatemque cordis contritione ac deuotione
 custodiens, iustè, & pie agere debeat, & in nullis ope-
 ribus suis canonicis regulis contradicat, atque vt debi-
 tum per omnia honorè, atque obsequij reuerentiam,
 præminenti sibi vnusquisq. dependat, iuxta illud Papæ
 Leonis edictum: Qui se scit aliquibus esse Prepositum,
 non molestè ferat aliquem sibi esse Prælatum; sed obe-
 dientiam, quam exigit, etiā ipse depēdat. Pœna tamen
 iuxta ecclesiasticę consuetudinis morem, & placitis ta-
 lium inferenda, & ab his, qui transgressores fuerint,
 perfoluenda. Qui autem rebelliter viuit, & discere, at-
 que agere bona recusat, magis, vt B. Clemens inquit^c,
 diaboli, quàm Christi membrū esse ostēditur, & potius
 infidelis, quàm fidelis monstratur. Quocirca & in ve-
 teri testamento à Deo constitutum legitur^d: Qui su-
 perbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, ex decre-
 to iudicis morietur homo ille, & auferes malum de
 Israel, cunctusque populus audiens timebit, vt nullus
 deinceps intumescat superbia.

Militis quate-
 nus Imperato-
 ri, vel Ducio-
 bedire debeant,

a August. de
 verb. dom. ser.
 6. et c. qui re-
 sistit. 11. q. 3.
 b 11. cap. 10. es
 c. quamquam.
 diff. 23.

Ordināndus in-
 ter alia promissis
 tū, canonicis
 regulis nō con-
 tradicere; &
 Superiori suo
 obedire.

c epist. 3. & in
 c. fin. diff. 38.

d Deut. 17. c.
 Inobediens sa-
 cerdoti, quomo-
 do in veteri te-
 stamento puni-
 ri soleat.

An honestas clericorum alia nunc esseat esse, quam olim fuit. C A P. XIII.

Q Vocirca SS. Tridentina Synodus animadvertens obedientiam Prælati debitam in clericis, eamque tamen omnibus ad salu-
cessariam publico decreto declaravit, & statim honestius, ac tutius sit subiecto debita Præpositio-
dientiam impendendo, in inferiori minister obedire, quam cum Præpositorum scandalo, graduumque
rum appetere dignitatem, Dolendum, & deploratum profecto est, quod si quæ à Prælati seu Superioribus
ex SS. concilio Tridentino obseruanda proponantur, & præcipiantur, statim in excusationem adterantur
dicamus ea iam factu esse impossibilia, & ecclesiæque clericorum honestatem nunc aliud requirere, quam
olim. Verum, vt D. Prosper inquit, non ea quæ
olumus obseruare, impossibilitas nobis dura facta
nouitas. In vltum veniant, & neminem frequenter
conturbabunt. Dura quidem sunt, sed obseruare
lentibus. Caterum si faciant ista, quæ difficulta
cientibus sunt, statim facientibus facilia sunt. O-
dientia enim, vt B. Leo ait, molli imperio
dura ibi necessitate seruitur, vt diligitur quod
Quod autem dicant, ecclesiæ, & clericorum honestatem
aliud iam requirere, quam olim: hæc excelsus
vt D. Richelius, de vita ecclesiasticorum scribens
quit, incorrigibiles multos efficit, sed vltimam
verè perpèdant, quid ad veram pertineat honestatem,
ad eorum decentiam, & ornatum. Etenim quæ
contrariatur virtuti, contrariatur veræ honestati.
num namque honestum secundum philosophos
theologos appellatur, quod propria bonitate, &
licito appetitu, tanquam per se appetendum. Honor
B. Isidorus, quod honestum dicitur, quasi status hono-
ris. Honor autem debetur sapientiæ, & virtuti, imò
dignitati, quæ sapientiæ ac virtutibus est ornanda.
quicquid cõtrariatur sapientiæ, ac virtuti, inhonestum
est reputandum, nec verè honestum censetur. In
honestas ministrorum ecclesiæ si est in verâ, & in
humilitate, in forti patientia, in mansuetudine, pro-

a sess. 14. de refor. cap. 1.

Obiectiones duæ. b de vita contempl. l. 2. c. 10. Solutio prioris

c serm. 4. Obiectia molli imperium. Solutio posterioris.

d art. 21. An ecclesiæ honestas nunc aliud, quàm olim, requirat. Quicquid contrariatur virtuti, contrariatur honestati.

Inhonestum quid. Honestas clericorum in quibus consistat.

obedientia, charitate, in omni castitate, maturitate, sobrietate, iustitia, misericordia, liberalitate, terrenorum contemptu, contemplatione, ac desiderio superiorum, ceterisque virtutibus, donis, & gratis Spiritus sancti. His præluere, ac ornatus esse debet sacerdos, Canonicus, & quilibet ecclesiæ minister, aliisque conspicuus apparere, qui ipsius exemplo prouocentur ad dictarum virtutum desiderium, amorem, & imitationem. Facile fatebimur hæc esse verissima, atque in iam dictis virtutibus consistere veram honestatem, si vitam, & conuersationem Domini nostri IESU CHRISTI (quæ haud dubiè est omnis honestatis ac veri ornatus exemplar absolutissimum) seriò contemplemur: in quo quisque propius accedit, eò in omni vera honestate est absolutior: falluntur proinde grauius, qui honestatem, & decentiam ecclesiasticorum hodie potius putant contra Christi, & sanctorum patrum doctrinam, & exemplum, in superflua pompa, vestium, ac mensis opiparis, & delicatis, multiplici serculorum apparatu sarcitis, aut in domorum superba magnificentia supellectilis nitida multiplicitate, familiariumque non necessaria, qua se pati incedant, multitudine; aut etiam opum affluentia: non in his consistit ecclesiasticum verum decus, & ornamentum apud Deum & nos probos (licet hæc mundus plurimum valere existimet) sed in virtutum præscriptarum, ac aliarum idem, exercitio. In quo qui sedulò versabitur iam præceptam sæculi vanitatem facile declinabit, seque inuitis, & exterius eo ornato conteget, quo non modò in conspectu Dei, verum etiam omnium veræ honestatis amatorum apparebit clarus, & fulgidus: atque hunc splendorem positum (quantum ad externa quidem bona attinet) in honesta mediocritate, eiusque recto vsu non modò Apostoli, & discipuli Christi, exemplo magister sui obseruarunt, verum etiam quàm plurimi alij temporibus posterioribus Episcopi vna cum suis clericis, etiam dum ecclesiæ pace, & quiete, ac rerum affluentia potiretur. Quare vanè se excusare quidam hodie solent, quærentes excusationem in peccatis, ac delictis, nunc alia esse tempora, quàm olim. Non enim

In quibus filio putatur honestas clericorum consistere.

In virtutum exercitio clericorum honestas consistit.

An alia nunc sint tempora, quàm olim.

Ccc v tem.

temporis conditio est, quæ nullo aliud, quam obsequiatur, sed hominum maior vanitas, curiositas, & ratio hanc producant, ipsi Domino Christo, ac sanctis patribus omnibus inuisam, & sæpe per eos prohibitam superfluitatem, luxum, & dissolutionem à veritate, & decencia, veraque honesta mediocritate, pro cuiusque statu & conditione nequaquam impetimus) nimium recedentem; quod vitium intelligunt filij hominum ij, qui diligunt vanitatem, & mendacium.

Porro ad pleniorẽ supra positarum obsequium solutionem, & nostri instituti clariorem ac firmiter demonstrationem ac probationem; non importanter adferenda, & asseribenda videntur, quæ de illustri ac reuerendiss. Domini D. Caroli Borromei Cardinalis, Archiepiscopi Mediolanensis vita & honestate, quidam ipius Sacellanus, qui in sua familia bene vixit, & que in omnibus adfuit, suggestit cuidam amico meo Romæ. Primum, in mensa simplicissimo herbarum & olerum ac communium ciborum contentus est. In quadragesima fere iusculo piscium, & xis aliis vescitur, nec valde multa tertia, & multa condimenta apponuntur, & ipse parum admodum de comedit. Tria tantum & ea perpetua vitæ sua lula aqua in prandio ebibit. In cœna nihil fere sibi. Nullum vas argenteum, præter cochlearia & scutillas, in mensa eius adhibetur; reliqua omnia bibula, ut orbes, scutellæ, salinum, malluivium, & vitæ bibit. Quater singulis hebdomadis à carnibus abstinere feria secunda, quarta, sexta & Sabbato, nisi quando quando propter aduentum hospitem, si forte sit cognates, feria secunda carnes comedat. Et festis per totum annum ipse cum omni familia ieiunium spero pro collatione decem vel duodecim nucleorum pineorum edit, & vitrum vnum vini, per diem parte dilutum aqua, bibit. Quinque solum nocte dormit. Dum prandet semper a vultu suo stio, modò latinè, modò italicè, pro capite tenet illi assident: nec vnquam à principio usque ad interruptitur præsentibus hospitiibus. Nihil aliud

De vita et honestate Dn. Cardinalis Borromei, Archiepiscopi Mediolanensis. De mensa illius frugalitate.

De abstinentia.

De ieiunio.

De somno. De sacra, dum prandet, lectio.

Mulieres ad mensam non admittit.

ad mensam suam admittit. Post finem prandij, si postulat, confabulatur cum hospitibus, sed pauca. Mox in musæolum suum se recipit, vbi meditat, legit, aut scribit. Nunquam se recreat, vel domum proavi causa egreditur post cibum. Tantum semel visus cum duobus Episcopis Gallis exiisse, ut eis motum & rationem seminarij sui, & Canonicis ostenderet. Singulis diebus rem diuinam facit, & antea confite-
 tur. Semel autem in anno generalem facit confessionem peccatorum suorum. Saepe, etiam plusquam mille communi-
 cantibus vno die sacramentum eucharistiae pro-
 priis manibus administrat. Diebus festis & Domini-
 canis peracto sacro in oratorio suo, confert se statim in
 metropolitanam ecclesiam, vbi continuo audit tertiam,
 sextam, nonam & concionem. Interest quoque proces-
 sioni & summo sacro usque ad finem. Mox à prandio
 vespere audit vespere, completorium, & concionem
 sextam. Deinde reuersus domum, tertiam concioni,
 sacellano faciente, adest; nisi forte in praecipuis
 necessitatibus longitudo officij tam multas conciones fieri non
 possit. In itinere si forte sacerdotem videat deferen-
 tem eucharistiam ad aegros, primum flexis genibus
 orat, postea comitatur eam domum usque, etiam si
 longius diuertat ab itinere suo. In sacello suo curat om-
 nia nitidissima, calicem habet totum aureum, can-
 delabra, crucem, instrumentum pacis, & reliqua om-
 nia argentea. Casulam & alia indumenta sacerdotalia
 nitidissima. Quod idem exigit à suis parochis, ut
 vestibus eius ditioni subditis summa sit mundities;
 non solum formam & rationem, sed certam men-
 suram & quantitatem omnium, quae ad altare perti-
 nent, solet praescribere. Et cum vestes sacras maximo
 curet, suas tamen, potissimum interiores, negli-
 git ita ut aliquando vix habere putetur praeter vnum
 par caligaram, & vnum par caligaram. Aulæ cubiculi sui
 ex panno rudi sunt: in aestate ex corio confi-
 guntur; in quadagesima nulla habet praeter nudos pa-
 nnes; frigus est patientissimus; perraro in frigidissi-
 mo aetate ad ignem accedit. Cum equitat tempore
 generali nullis vitur chirotheis. De liberalitate in
 paupe-

*Post prandium
quid agat.*

*De celebratione
& confessione.*

*De diuini offi-
cij frequenta-
tione.*

*De eucharistiae
ueneratione.*

*De ornamen-
torum altarium
cura.*

*De vestibus sui
neglectu.*

De aulæ.

*De frigoris pa-
tientia.*

De liberalitate

De stetu et ris.

De humilitate.

Quam in familia sua servet disciplinam.

De domesticorum foris confessione communi, ieiunio, et abstinentia.

De abstinentia ante Natalem Domini. De accubitu in mensa.

Quando cum domesticis suis ipse prandeat.

pauperes, & in pios vsus, auferunt aliquando mares
ceconomus domus eius, quod diceret, se exultare
lum maximam partem reddituum Episcopatus in
egenos conferre. Pretiosissima quaedam ornata de
vasa sacra donauit ecclesiae cathedrali. Fletu
sapientissime, maxime autem vbi sacrificium perque
gratias Deo agit; ridere vero nunquam; quibus
ridiculis vnquam loquitur, aut alios loquere
dit. Cum Romam venit, dicitur simulato habitu
hospitalia se conferre, ibique, humilitatis causa
excremēta illorum, qui ibi sunt, propriis manibus
Nullus ex tota familia sua aut indusiarum phylax
aut gladios vel arma gestat. Omnes quoque
les in vestitu clericali incedunt, videlicet pueri
dratis, & togis vsq. ad pedes demissis. Nullos aut
fos, aut qui nihil omnino agant: sed plerumque
duobus officiis fungitur, nec recusare audeat, quod
ei amplius imponitur. Quarum rerum scilicet des
fticarū cura summa est penes oconomum: cui
Dn. Cardinalis in hac parte omnia tribuit: ita
eo alij famuli conquerantur, nihil proficiant. Quia
huiusmodi querimonias non signa in reponunt
verbum: Siue quia non multum fere loqui solent, ita
quia eius, qui domum suam administrat, auctoritas
imminuere nolit. Semel omnes singulis mensis
fitentur & communicant à minimo vsque ad maxi
mum: feriis quartis per totum annum à carnis
stinent, & feriis sextis ieiunant; pro collatione
na, aut duas vncias panis, aut vnum tantum modicum
mum, aut pauca amigdala decorticata cum potu
A Dominica post festum beati Martini vsque ad
uitaē Christi omnes vescuntur piscibus. Dum accu
bunt mensae omnes ex vna parte sedent, sed pueri
co Vicarij tam criminales, quam ciuiles; tum laici
tes, post hos Diaconi, vltimo loco laici. Omnes
vicibus in mensa legunt, praeter sacerdotes. Singulis
bent suas portiones separatim, circiter tria, vel quatuor
fercula. Diebus festis ac Dominicis Dn. Cardinalis
Archiepiscopus in eodem loco cum famulis suis
det; cui in eadem mensa Vicarij generales iunguntur.

ales, quàm ciuiles assident. Eadem hora & seruito-
 rum maiorum famulorum ex altera parte prandent; qui
 in vno scamno omnes sedent, & non singuli suas por-
 tiones sibi accipiunt, sed bini ac bini simul comedunt,
 cum Dominis simul de mensa surgunt, quorum
 tempore aliquis sua vice & aliis in illa mensa prælegit.
 Post prandium lotis manibus ad sacellū se conferunt,
 ubi vnas ex senioribus sacerdotibus, vel ipse Dn. Car-
 dinalis si cum eis pransus est, & ibi adsit, litanias legit.
 Ante coenam per tres quartas horæ omnes iterum re-
 tur ad sacellum, vbi recitata vna spiritali medita-
 tione a sacellano, singuli eorū qui possunt hac se medita-
 tione exercent, aut per semihoram legunt rosarium.
 Post finitū cantatur Salve regina. Et Dn. Cardina-
 lis quando præsit, vel, eo absente, senior sacerdos.
 neque vnquam hoc tam pium opus intermittitur.
 Post coenam sumpta, omnes famuli in cubiculū quod-
 dam magnum ascendunt, vbi in hyeme se calefaciunt
 ad regem; & simul duo sacellani eos in catechismo &
 fundamentis fidei ac pietatis erudiunt. Quod si ex his
 quibus se legitima causa absint, vel memoriter ista nō
 tenentur, verumtē in hebdomada de his interrogati
 non respondeant, cōtumaces habentur. Nullus lusus vel
 iocorum etiam nobilibus cōceditur, sed aut in cubi-
 culis suis student, aut inter se de rebus seriis cōferunt.
 Totam suam reformauit ecclesiam Mediolanensem,
 que ante sua tempora dissolutissima erat; licet inuiti
 opem & armati se opponerent; ipse tamen accepta
 propriis manibus cruce ingressus est loca quædam ar-
 tibus nominibus obfessa. Monasterium humiliatorum
 vultu reformare vellet, atque id illi ægrè ferrent, sub-
 missus est vnus eorum, qui militari veste indutus tor-
 tuum in eum disploderet, cum sub noctem oratio-
 nem faceret: Sed diuina prouidentia, tametsi eum at-
 tulerit, non est læsus. Paulo post cum quidam secretò
 iurasset, quinquam esset, qui hoc facinus fecisset, & quo
 loco latitaret, noluit eum prodere, quoad à Pio V.
 in noua constitutione quadā Bonifacij 8. contra per-
 uicaces Cardinalium Rom. eccles. & eorum cōscios
 cunctus est ille, qui Dn. Cardinali dixerat, in publicum
 proferre.

*Post prandium
 quid domestic
 faciant.
 Ad cenā quo-
 modo se præpa-
 rent.*

*Post coenam
 quid faciant.*

*Qualis dome-
 sticus permitta-
 tur recreatio.*

*Quantam in
 reformatione
 adhibuerit dis-
 ligentiam.*

*Illius in refor-
 matione Dei
 protectio.*

*Illius in saci-
norosos iustitia
et animaduer-
sio.*

proferre. In monasterium quoddam foeminarum duo nobilissimi iuuenes in vestibus monialium cre- ditito sexu intrassent, eo pretextu, vt singuli com- rorem suam, quæ in eo monasterio profecta ex- ferent; re autem vera ex condicito, vt alter una fororẽ sacrilegẽ constupraret; vbi semel in pro- illos ex fenestra cubiculi vnus fororum profertur Abbatissa vidisset; atque acceptis à monialibus sup- lis clauibus, in hoc cubiculum intrasset, eosque in- uenisset, re relata ad Dn. Cardinalem, vterque con- paulo post, capitis supplicio affectus est. Nulla aut sua, aut parentum suorum nobilitate suffragi-

*Quas ad sem-
licres admittit
Qualis mulie-
rum in ecclesiã
debeat esse in-
gressus.
Mulierũ à vi-
ria in ecclesiã
separatio.*

Mulieres nullas ipse Dn. Cardinalis in praesentia suam admittit, nisi quæ fortè supplices aduen- Tum maximè prouidet, ne tẽpla sine velo ingre- ditur, ita vt quosdam constituerit ad vestibula tem- rum, qui illas, quæ se non velarent arceant. Con- etiam indixit, vt tales à confessione repellant. Dicit stationum, cum maximus est concursus popularis, sunt ostia, per quorum vnum foemina, per alterum trent viri, qui interiecta cortina a se invicem se- tur, ne mutuo se aspiciant. Sæpe viginti ex- siue exploratores nocte mittit, qui inquirent que- cerdotes domi suæ faciant, & sicubi deprehendant vel cum mulieribus impudicis, vel aleis male tem- terere, præter alias pœnas grauiores multam pœ- nia, quæ in seminarium, aut alios pios vsus con- Quod si aliquantulum plus nummorum in arculo re- retineant, quàm sit necesse pro eorum statu illas que coguntur pauperibus erogare. Sæpe ipse eccle- suæ diocesis visitat, & tum bis, vel ter, vel quatuor hebdomada concionatur. Aliquando per tres menses in huiusmodi visitatione manet, quo tempore vna loca montosa & inaccessa, ita vt interdum necesse be- beat baculo inniti ac manibus & pedibus repere. Nullos ex famulis suis præmittit, qui ei hospitium vel cibos præparent; ex quo fit, vt interdum nec lectus nec cibum inueniat. Denique neminem patitur suum vel nobilium, qui sunt in eius comitatu, gladium vel arma secum ferre, tantum crucẽ vnus ante eum

*Illius ad refor-
mationem vi-
gilantia et
studia.*

De visitatione.

De visitatione.

que coguntur pauperibus erogare. Sæpe ipse eccle- suæ diocesis visitat, & tum bis, vel ter, vel quatuor hebdomada concionatur. Aliquando per tres menses in huiusmodi visitatione manet, quo tempore vna loca montosa & inaccessa, ita vt interdum necesse be- beat baculo inniti ac manibus & pedibus repere. Nullos ex famulis suis præmittit, qui ei hospitium vel cibos præparent; ex quo fit, vt interdum nec lectus nec cibum inueniat. Denique neminem patitur suum vel nobilium, qui sunt in eius comitatu, gladium vel arma secum ferre, tantum crucẽ vnus ante eum

Vi autem ecclesia Mediolanensis idoneos semper ministros haberet, instituit amplissimum seminarium, in quo in literis ac pietate iuvenes educarentur. In quo et philosophia, quam Theologia à doctissimis professoribus prælegitur. Sed quia omnes philosophiæ non sunt capaces, instituit aliud collegium, quod Canoniam vocauit, ubi indocti pastores, & sacerdotes peritiam, aut alterum alium in casibus conscientie, & similibus, quæ ad officium suum spectant instruuntur, ac curam ad curas suas remittuntur. Ex seminario autem contigit egregium quendam adolescentem, qui in studiis literarum optime profecerat, ad officium Præbendæ vocari: quem ubi Dn. Cardinalis intellexisset, eum domo illis quibusdam consuetudinem habere, eum paternè admonuit, vt vitam emendaret, postquam admonitionem suam nihil apud eum valuisse sentiens, in ipso pene delicto comprehensum priuatum conijci in carcerem iussit, postea ad triremes mittendum aduocauit. Qui cum duceretur, interea temporis multi ex nobilissimis ciuibus Mediolanensibus apud D. Cardinalem pro eo intercesserunt, vt mitior in eum poena imponeretur. Quorum precibus victus, tametsi aegre, tamen quidem poenam sursum, sed in aliam aliquantò mitiorem mutauit. Nullus iam ex toto clero eius aut in indusis suis, aut galeros byssinos, aut annulos in digitis, aut caligas inflatas gestare audet. Ob defensionem iurium ecclesiasticorum, bis vel ter Guernatores Mediolanenses excommunicauit; licet ei postmodum à Rege Catholico Philippo amplissima penitentia pecuniaria soluatur, ex qua magna ex parte viuunt. Nam cetera omnia beneficia sua, excepto Archiepiscopatu, & si quid fortè à Pontifice nomine Cardinalatus sui habear, iam pridem resignauit. Plura quæ fecit ad emendandam in clerum veram honestatem sacris conciliis & Concilio Trident. contentaneam ac concordantem, licet videre & colligere ex constitutionibus illius provincialibus & synodalibus. Hinc Pius V. in confirmatione concilij illius Provincialis celebrato anno Dn. 1566. inquit: Inter omnes Apostolicae maiestatis nobis iniunctæ sollicitudines, quæ mentem nostram

Duorum Seminariorum erectio.

Familiaritate clerici cum muliere, quam grauius punxit.

Cleri in habitu reformatio. Immunitas ecclesiasticæ defensor magnus.

Philippi Regis Catholici in eâ beneficentia. De abdicata illius beneficiorum pluralitate.

Pij V. Papa de illius statutis censura.

nostram incessanter exercent, illi frequentior occurrunt
 vt ordinationes & statuta, quae circa iam dudum ab-
 scentis, & penè conuulsa disciplina ecclesiastica con-
 tentionem prudenter edita fuisse cognoscimus om-
 nibus ipsius ecclesiae ministris obdienter recipi
 indifferenti obsequari procuremus. Cum itaque
 accepimus nuper in prouinciali Synodo Mediolanensi
 dilecto filio nostro Carolo tit. 5. Praxedis presbytero
 Cardinali Borromæo nuncupato, qui ecclesia Me-
 lanensi ex concessione & dispensatione Apo-
 stolicæ præesse dignoscitur, illi præsidente, quampluri-
 berrima statuta, & decreta, ad mores dilectorum tu-
 rum Cleri secularis totius prouinciae Mediolanensis
 reformandos pertinentia, & præsertim honestatis,
 decorum, reuerentiam, ornamenta ecclesiarum, tem-
 non locum, tempus, modum, aliasque circumstantias
 in ecclesiasticis sacramentorum administratione, Me-
 rumque celebratione obseruanda, ac sepulchras, fune-
 ralia, processiones, verbi Dei conciones seu prædi-
 cationes, repræsentationes, & picturarum decen-
 titate honestatem, frugalitatem, motum concupiscentiarum
 & moderationem, archidiaconatus, & alia ad scripturam
 iurium, & aliorum bonorum ecclesiasticorum con-
 seruationem, necnon fructuum, reddituum, & pro-
 pium ecclesiasticorum dispensationem pertinentia, non
 minus religiosè, quàm sapienter ordinata fuerunt. Quae
 cum non solum licita, & honesta, sed etiam Ecclesiae
 Dei plurimùm vtilia, & apprimè laudabilia existant
 omnibus Dei ministris aequaliter expedit obseruari.

De inobedientia omni cura, & sollicitudine ad restituendam in clero honestatem, tollendam.

CAP. XV.

ET si ex præmissis euidenter satis constet, quanto
 pere obedientia nunc in clero sit necessaria ad
 ecclesiae honestatem, concordiam, pacem, & tran-
 quillitatem reparandam, & restituendam, verumtamen
 quia vitium illi oppositum videlicet inobedientia iam
 inoleuit, vt, tantum abest quod vituperetur, imo
 detur maximè, qui præ cæteris superioribus suis

gens est. Quod si illius originem, & finem omnes diligenter perpendere, certè ad illam explodendā plus impendere deberent. D. Gregorius illam de inania gloria, prima superbiæ sobole, & exercitus vitiorum omnium duce ortam scribit. D. verò Bernardus b ip-
 tam superbiā illi matrem tribuit, & à primis paren-
 tibus tollris Adamo, & Eva initium sumpsit. Quos cum
 Dominus sub obedientia viuere voluisset, præcepit vt
 ex omni ligno paradisi comederent; de ligno autem
 scientiæ boni & mali ne comederent, alioquin fortè
 caperentur. Quod præceptum dum sua inobedientia
 transgressi sunt, eos de paradiso expulit, mortique &
 in numeris gramnis, atque miseriis cum tota ipso-
 postentate subiecit. Hinc & Tobias filium suum
 aduersus; Anima, inquit, quæ per superbiā aliquid
 contulerit, siue sit ille ciuis, siue peregrinus, quoniam
 contempsit Dominū rebellis fuit, peribit de populo suo.
 Verbum enim Domini contempsit, & præceptum il-
 lus fecit irritum, idcirco delebitur, & portabit iniqui-
 tatem suam. Superbiā nunquam in tuo sensu, aut in
 tuo regno dominari permittas; in ipsa enim initium
 omni perditio.

Quam grauitè autem Dēus inobedientiam filiorum
 sæpe frequenter puniuerit, ipsa sacra diuersis in locis
 scriptura. Siquidem illis dictum erat: Peribit
 si inobedientes fueritis voci Domini Dei vestri.
 & D. Paulus sciens hoc vitium Deo ingratis-
 simum, paratum se offerebat vlcisci omnem inobedi-
 entiam. Huius doctrinam secutus Innocentius II l. Pa-
 pæ Decano & Capitulo Senonensi scribens b: Nos, in-
 qui, qui secundum Apostolum prompti sumus inobe-
 dientiam omnem vlcisci, Episcopi. N. inobedientiam
 præcedentes, ne nil obedientia prodesse videretur hu-
 manis, si contemptus contumacibus non obesset;
 cum iuxta canonicas sanctiones quædam sunt culpa, in
 quibus culpa est relaxare vindiçtam, postulationem
 quæmodi propter postulatam personam repulimus,
 indignam. Quem locum explicās Panormitanus h,
 in quo quod Prælati promptus esse debet in vlciscendo
 puniendo inobedientiam subditorum; quodque
 D d d pecca.

Inobedientia
 origo.
 a lib. 31. moral.
 cap. 31.
 b in tract. de
 ord. vitæ.

c Genes. 3. cap.
 d cap. 4.

e Dent. 3. cap.

f 1. Corint. 10.
 cap. 1. c. 23.
 g. 6.
 in c. 1. de po-
 stulat. Prælat.

h in d. c. 1. de
 postulat. Prælat.

hominem doceatur; & minor maiori subiiciatur. Si
 nam angelus angelo imperat, & inter iubentem &
 obediētem summa semper manet concordia, videat
 ille, quam grauiter peccet, qui debitam exhibere suis
 maioribus reuerētiam non curat. De interitione nam-
 que illorum, qui non obediētes sunt, & suos senio-
 res, suos que patronos despiciūt, multa dici potuissent,
 nisi breuitatis memor illa studiosē praterirem. At
 quid plura? Vna enim sententia obediētib; & ino-
 bediētib; sufficere potest, quam per se veritas ipsa
 loquitur, dicens: Qui vos audit, me audit; & qui vos
 spernit, me spernit. Inde illi gaudeant gaudio magno,
 si seniores suos venerationi, & honori habent.
 Sed quia nonnunquam nobis huius mundi prospere,
 nonnunquam iubentur aduersa, sciendum summo-
 dū est, quod obediētia aliquando si de suo aliquid
 subtrahit, nulla est: aliquando si de suo aliquid non ha-
 bet, minima est. Nam cum huius mundi successus
 precipitur, cum locus superior imperatur; is, qui ad
 percipiendā hanc obediētiā sibi virtutē euacuat,
 anhelat. Neq; enim se sub obediē-
 tiā dirigit, qui ad percipiendā huius vite prospera, libi-
 tatem propriā ambitionis seruit. Rursus cum mundi de-
 fectus precipitur, cum probra adipisci, & contumeliā
 obtinere nisi ex semetipso animus appetat, obediētiā
 in meritū minuit: quia ad ea, quæ in hac vita despecta
 sunt, inuitus nolensque descendit. Obediētia victimis
 proponitur, quia per victimas aliena caro, per obe-
 diētiā verò propria voluntas mactatur, quod cōtra
 violandi peccatum inobediētia esse monstratur. Ex
 hoc ergo melius ostenditur quid de eius laude sen-
 tiatur. Si enim quasi peccatum violandi est repugnare, &
 nisi scelus idololatriæ nolle acquiescere: sola est, qua
 meriti meritum possidet obediētia, sine qua quisque
 fidelis conuincitur, etiam si fidelis esse videatur. In-
 nocentis mentibus virtus semper obediētiæ iungitur,
 domino testante, qui ait: Oues meæ me audiunt,
 ego cognosco eas, & sequuntur me. Redemptio-
 nis ergo suo non obediēti, qui innocens non est, &
 innocens esse non potest, qui obedire contemnit.

D d d ij Sed

*Angelus ange-
 lo imperat, &
 obediēti.*

a Luca 10,

*b in ca. scien-
 dum. 8. q. 1.
 In prosperis
 percipiendis
 quomodo obe-
 diendum.*

*Obediētia cor-
 victimis præ-
 ponatur.
 * videtur le-
 gendum: quo-
 arca.*

*Sine obediētia
 quisque infidelis
 esse conuincitur.
 c. loas. 10,*

Quo affectu, et animo obedientia fieri debeat.

Inobedientia et superbia signa in adulescentibus.

Moyse inobedientes quomodo perierint.

Is debet esse terminus obedientie, qui et vitæ a tract. de præcept. et disp.

Nulla inobedientia parvi ducenda est.

Inter præcipientem, et præceptum auctoritas est distinctio.

Melius est obedire nostris, quam extraneis magistris.

Sed necesse est, ut ipsa obedientia non servili modo, sed charitatis affectu fiat, non terrore poenæ, sed amore iustitiæ. Nulla quippe innocentia, nulla vera obedientia est, nisi in eis charitas fulgeat, quæ virtutem transcendit. Sæpe enim falsa obedientia sub tantæ speciei palliatur. Igitur si videris iuenculum dæm ad obediendum, & velocem ad loquendum, & dædum quare non dubites eum variis animi passionibus (præsertim superbiæ peste) laborare. Inobedientiam enim sequitur superbiæ mater suam, Terretur enim exemplum, qui aduersus Moysen rebellavit, quorum alios caelestis flamma combussit, alios autem infernus viuentes suscepit.

Rursum idem D. Bernardus alibi: Est, inquit, obedientiæ limes secundum tempus, ipsa temporis terminas, ut is sit terminus obedientiæ, qui & vitæ. Hæc nobis maxime vniuersi Dei commendat exemplum, qui factus est patri obediens vsque ad mortem, & ergo quoties interruptitur, inobedientia dicitur peccatum & transgressio, seu præuicatio. Sed non est sanè qua causa, quo affectu, qua intentione præcipientem, vel in quo præcepto malum hoc committatur. Et quidem nullam prorsus inobedientiam parui ducendam; non tamen omnem parvi ducendam periculo, Enimverò mandatum Dei est: non occidat. Fac ergo duos homicidas, vnum quidem sponte, alterum verò necessitate sese defendentem, vnus perpetrasset: Nunquidnam simili pensandum est iudicio, quod tam dissimili factum constabit? Iam verò de illo, qui præcipit, & item de eo quod præcipitur eiusmodi aduertenda erit secundum rationem distinctio, ut cuius inter præcipientes reuerentia imminet auctoritas, eius grauior formidetur transgressio, ac maioris cuiusque mandati transgressio, quam hominibus, & ipsis melius magistris quam discipulis. Porro in magistris melius nostris, quam extraneis. Quibus autem melius constat obediendum, proculdubio & non obedire detestabilius est. Mandatis similiter, Maioribus quippe maioribus

minor opera nostra, & cura debetur. De quorum etiam contemptu iuxta eandem considerationem grauior, leuiorve offensa contrahitur. Porro maiora, minoraque mandata dixerim, secundum quod maius minusve velle constiterit ipsum qui præcipit siue hominem, siue Deum. Sed in mandatis hominum rara æqualitas inuenitur, cum pro variis necessitatibus, vel utilitatibus agendorum iniungentium affectio varietur, quodque putauerint rectius, vel commodius, hoc amplius cupiant, & exigant obseruari. Tam ergo qualitas præceptorum, quam autoritas præcipientium, & obedientia præfigit metam, & inobediencia terminat culam: quando in Prælati quibusque grauioris autoritatis, & eorum mandatis quibusque grauioris utilitatis, quo diligentior debetur obsequendi cura, eo & culpa grauior incurritur de contemptu. His itaque distinctionibus animaduersis & obedientia modus, & inobediencia pondus facile reperitur.

Bonus quidem obedientia gradus est, si iuxta magistrum nostri sententiam, propter metum gehennæ quisquam obediens: melior tamen cum ex Dei amore obediens. Illa quippe obedientia necessitatis est; ista charitatis: illum autem optimum dixerim obedientia gradum, cum eo animo iniunctum opus recipitur, quo & præcipitur. Cum enim ex voluntate iubentis pendet intentio exequentis, fit, vt nec maius minoribus, nec minus maioribus cõfuset, ad implendum quod iniungitur subiecti studium impendatur: sed moderatè animo quæque pro sua dignitate imperia, modum sciat nobisque seruire tam in obseruando videlicet iussa, quam in cauendo prohibita. Et sit hæc generalis regula inuener forum; quæ per se, aut propter se nec bona, nec mala sunt, aut diuina institutione aut propria cuiusque professione fixa non sunt, vt non iussa quidem licitè vitium libet, vel admittantur, vel omittantur: iussa verò sine culpa non negligantur; sine crimine non contemnantur. Vbiq; enim & culpabilis neglectus, & contemptus damnabilis est. Differunt autem quod neglectus quidem, languor inertia est, contemptus verò superbia tumor. Porro contemptus in omni specie mandato

Vnde estimanda mandata magnitudo, vel paruitas.

Melior est obedientia que fit Dei amore, quam metu gehennæ.

Generalis obedientia regula.

datorum pari pondere grauis, & communiter dam-
nabilis est: Neglectus autem in fixis grauior, mobi-
bilior in mobilibus mandatis. Sed non contumax
aliquid praterimus, perimus; praterim cum
scriptura consoletur^a: Si quis peccauerit, inquit, ad-
uocatum habemus Christum IESVM iustum, qui
ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Denique
pheta de ipso testatur^b, quod pro transgressoribus
gauerit, ut non perirent. Vbi sane notandum,
etiam pro transgressoribus, non tamen pro contem-
ptibus legitur supplicasse. Elatio quippe contem-
ptus, atque impoenitenti obstinatio in minimis quoque
mandatis culpam fecit non minimam, & contumax
crimen grauis rebellionis nauum satis leuem simplicitate
transgressionis.

a 1. Ioan. 2.

b Isa. 53.

*In quo inobe-
dientiae crimen
absque dubio
fit.*

Denique in quo inobedienciae crimen absque dubio
fit apud Samuelem aduertite: Quasi, inquit, ius-
tum arioladi est, repugnare, & quasi scelus idololatriae
nolle acquiescere. Non ait; non acquiescere, sed noluisse
quiescere; ut non iussionis simplex ipsa transgressio
sed voluntatis superba contemptio scelus idololatriae
reputetur. Non est enim idipsum non obedire,
non obedire. Hoc quippe interdum erroris est, non
nunquam & infirmitatis: Illud verò aut odiosa pro-
nacia, aut contumacia non ferenda. Quod & contumacia
repugnare est, & resistere Spiritui sancto; & si ad-
tem usque perdurauerit, blasphemia est non remissa
da siue in hoc seculo, siue in futuro. Non ergo quicumque
cumque mandati prateritio criminalem facit inobe-
dientiam, sed repugnare, sed nolle obedire. Ceterum
quanti absque illa pessima, & rebelli voluntate non
obediunt? Quomodo itaque clerico crimen inobedienciae
inobedienciae, si toties sine crimine transgredimur, &
& contentiosa voluntas? Arbitror id fieri, quod de
periore causam requirente peccati, ut peccator ad
nitentiam prouocetur, ipse mavult cor suum declinare
re in verba malitia ad excusandas excusationes in pec-
catis, nec sui misertus culpam propriam faretur, sed
sanetur; cum tamen facile, ut creditur, indulgentiam
con-

*Mandato Super-
rioris repugna-
re, vel nolle obe-
dire criminale
peccatum est.*

*Quomodo mul-
ti qui non vi-
dentur rebelles
in crimen ino-
bedientiae la-
bantur.*

consequeretur, dummodo confessio, & non defensio peccati sequeretur, neque tantū noceret simplicis actio- nis (quamvis ex deliberatione) transgressio, quantum actione excusationis cū prameditatione obstinatio.

Et si enim omnis inobediētia inexcusabiliter sit culpabilis, nulla tamen aeternaliter damnabilis, nisi quam remedium poenitentiae non sanat. Nulla est lethali- ter criminalis, nisi quae contemptum superbiae non curat. Sed exemplis clarius elucescet, quod dicimus: Si iubente seniore, ut ileam, verbum mihi fortē per obliuionem dabitur, tecum me fateor inobediētia, sed venialiter. Si ex contemptu sciens, & deliberans spontē in verba prorupero, & rupero silentij legem, prauaricatorem me constituo, & criminaliter: & si impoenitens per- sistero vsque ad mortem, peccauit & damnabiliter. De male quoque viuētibz Prælati Dei praeceptum est: Quae dicunt, inquit, facite. Igitur qui non facit, apertē, non in hominem tantum, sed & in Deum prauarica- tor existit. Itāne ergo nullus mandata perfectē exequi- tur in magistri? Quamobrem putatis? Quia nolu- mus, aut quia non possumus: sed si volumus, & non possumus, recurremus. Si possumus, & nolumus, superbi sumus. Porro ad auendam superbiam illam, vere annuerim necessariam esse cautelam, quam dicitur, ne fortē incurratur inobediētiaē crimen. Quod si impossibile vos putatis, vt non videlicet imperiis Prælatorum per contemptum interdum superbiae resi- statur; scitote non paucos, sed innumeros aliter om- nino sentire, nec aliud, quā quod proprio didicerunt experimento. Si autem non impossibile quidem, sed tamen difficile esse sentitis magistros non contemne- re, & dum ideo consentitis, quoniam grauamini non superbi sapere, murmuratis aduersus obedientiaē le- gem, affirmantes periculosum promittere, quod iam laboriosum est obseruare. Ad hoc ego respondeo: Imo non ego, sed Dominus: qui potest, inquit^b, capere, capiat. Hoc quippe est imputandum non data legi, aut danti legem, sed improuide profitenti statum cle- ricalem, & impiē prauaricanti. Mandatum quidem sanctum & iustum: sed tu te noris esse carnalem,

Ddd iij venun-

a Gr. lib. 22.
moral. cap. 17.
& 14. et vido
omnino eudem
in 1. Reg. lib. 6.
expest. c. 2.
Quae inobediē-
tia aeternaliter
damnabilis.

Male Præla-
tis obediētia
est.

Quando man-
data Præla-
torum non exe-
qui peccati sit,
vel non sit.

Clericis, qui-
bus nunc diffi-
cile videtur o-
bedire, quid di-
cendum sit.
b Matth. 19.

venundatum sub peccato. Verum hoc ante prorsus debueras, priusquam aedificium inchoares, an huius sumptus ad perficiendum. Nunc autem quid referas si ut aut correctus obediens Superioribus, aut emolus audias ab illis: Hic homo cepit aedificari & non potuit consummare^a. Itaque aut non tentas aut perface^b.

^a Luce 14.

^b Bernar. in d.

tract. de prac.

& dispens.

De superbia, omnium malorum, quae nunc in clerum veniunt fonte, & origine. CAP. XVI.

Porro ad veram inducendam obedientiam & honestatem, in clerum, imprimis necessum est, ut eorum cordibus euellatur omnis superbia, & alius loco inseratur humilitas. Omnia enim vitia, quae in clerum irrepserunt, ex superbia potissimum procedunt. Nam ut D. Ioanes Chrysostomus testatur, maxima mala, & quae toti orbi intulere perniciem, exorta sunt. Quandoquidem ille angelus Luciferus illam factus est diabolus, qui talis ante non fuerat: primus ille homo Adam à tanta illa paradisi sedes iectus est, per eandem. Nam cum diabolus huius peccati naturam vimque intelligeret, quod ex se in caelo posset creaturam deijcere, hanc viam contra deum ad eum deturbandum è sua gloria aggressus est. Cuiusque postea hinc ad impietatis praecipitia deviauit: circo Sapiens principium eam peccati, id est, radice, fontem, matrem, & arcem omnis nequitiae appellavit^d. Nihil tam alienum à diuino amore homini accidit; nihil tam facile in gehennam intrudit, quam superbiae insania, sub qua omnis nostra vita immundum est, quamuis pudicitia, virginitate, ieiunio, orationibus, eleemosyna, quamuis omni denique virtute prestemus. Immundus, inquit, apud Deum omnis superbus.

^c in s. c. Matt.

hom. 15. & in

1. cap. lo hom.

8 & in hom.

75. ad pop.

Superbia est

principium pecca

ti, radix, fons,

mater & arx

omnis nequi

tae.

d. Eccl. 10.

Mala quadam

ex superbia pro

ceduntia.

Superbia prin

cipium.

Ex superbia nascitur pauperum despectus, peccatorum concupiscentia, amor principatus, multa gloria desiderium. Elatus nec à maioribus, nec à minoribus contumeliam pati sustinet: qui verò contumeliam non tolerat affici, neque male pati sustinebit. Videtis quomodo peccati principium elatio, quomodo verò superbiae principium nescire Dominum. Qui nescit

Dominum nouit, sicut oportet intelligere, quod scilicet Dei filius se tantum humiliauit, non extollitur. Qui autem hac ignorat, extollitur. Elatio uero præparat ad insolentiam. Dic etenim mihi, unde isti impugnâtes Ecclesiam Deum ignorare dicuntur? Nõnne ex insolentia? Ecce, Dominum ignorare, in quod eos præcipuum proiecit. Nam si Deus contritum diligit spiritum, & contra superbis resistit; humilibus autem dat gratiam. Nullum itaque malum par elatione. Hominem reddit dæmonem, contumeliosiorē, blasphemum, perurum, cades facit, & homicidia cupere. Elatus semper in doloribus uiuit, semper indignatur, semper irascitur. Nihil est, quod eius possit explere libidinē; crederet enim in eo morbus: morbus enim est; morbus autem finem nescit; sed cum habentem occiderit, tum demum sistit.

Quomodo igitur superbiam extinguere possumus? Si Deum agnoscamus. Si ex ignorantia Dei nascitur, cum ipsum agnouerimus expellitur omnis insolentia. Cogita gehennam, cogita multos meliores te; cogita quod Deo penas debeas: Si talia cogitaueris, otius uentem contraxeris, otius eam compresseris. Sed non speres ista facere; cogita præsentia; ipsam naturam humanam; quam nihil sit homo. Cum uideris in foro moruorum efferri, orphanos sequentes filios, uxorem uentem plangentem, amicos mœrentes; præsentium uentem uilitatem cogita, & quod ab umbra, somniis, & nihil differunt. Nõnne nostra rota cuidam similitudine? Lege si uelis, & quæ sunt apud nos, & extera. Nam & illa sunt his exemplis referta. Si nostra uentem, & hoc ex insolentia: si philosophica mitemus, & his accede. Illi quoque te docebunt antiquas uentem & poëta & oratores, atque sermones, sermonūque scriptores uniuersi. Exempla si uelis, ubique reperies. Si uero nihil horū uelis: ipsam penitentiam nostram, ex quibus constat, & quod desinit. Cogita cum dormis quo sis dignus. Nõnne uel minimebellia te posset interimere? Multis enim à teo freter illata breuis bestiola uel oculum eruit, uel alius alterius periculi causam attulit. Hæc igitur poterunt

D d d v runt

Superbia hominem reddit dæmonem.

Superbia quomodo extinguenda.

a Chryso. hom.
43. ad pop.

b 1. Tim. 3,

Alia contra
superbiam re-
medium.

c Chryso. hom.
8. in Ioan.
d in 6. cap. Io.
tract. 25.
e Ecclesi. 10.

f Ecclesi. 10.
Caput omnium
morborum, et
peccatorum su-
perbia.

runt nos à tali periculo abstrahere. Coerctamque hanc animi elationē, hunc fastum penitus tollamus, hunc mundi esse apud Deum velimus, & laudabile in Christo IESU ducere vitā, & eo, quod diabolo pariter, supplicio liberari. Superbus enim eodem quo diabolus cruciatus damnatur. Audi D. Paulū^b non Neophyte, ne, inquit, in iudiciū incidat, & in laqueū diaboli. Quid in iudiciū? quem in laqueum? In ipsam diabolus, & in ipsum supplicium. Quōnam igitur pacto hoc rare discrimen poteris? Si tecum eius naturam, multitudinē scelerum, tormentorum magnitudinem, horum, quæ in hac vita pulchra videntur, fluxum, incertitudinemque (vt modò dictum est) nihil à seculo ferentem, & vernis floribus languidiorem respicias. Si hæc frequenter animo infederint cogitationes, & eorum qui rectè vixerint, meminerimus, nullo nos metu, nullis viribus diabolus inflare poterit, neque occasionem ullā, aut causam qua nos oppugnet, inueniet. Hinc & D. Augustinus^d: Timeo, inquit, ne ista propterea exierit anima à Deo, quia superba erat, non dubito. Scriptum est enim^e: Initium omni peccati superbia. Et initium superbiam hominis avertit à Deo. Scriptum est, firmum est, verum est. Dicitur quid de superbo dicitur mortali, accincto panis annis, prægrauato pondere corporis corruptibilis, & timen extollenti se, & obliuiscenti qua pelle vestitus sit? Quid ei dicit scriptura^f? Quid superbit terra, cinis? Caput omnium morborum superbia. Medicus quando agritudinem discutit, si curet quod per aliquid causam factum est, & ipsam causam per quam factum non curet, ad tempus videtur mederi, causa morbus repetitur. Verbi gratia, vt apertius hanc causam; vides hominem, qui fuit vlcerosus, & scabiosus, sanatum: sed quia humor ille non eiectus est, rursus scabies & vlcus oriebatur, rursus ad vlcus redit. Cognoscens hoc medicus purgat humorem, deiecit causam, & nulla erunt vlcera. Vnde ergo anima iniquitas? Per superbiam. Cura superbiam, anima erit iniquitas. Vt ergo causa omnium

nam curaretur, id est superbia, descendit, & humili factus est filius Dei. Quid superbis homo? Filius Dei propter te humilis factus est. Puderet te fortasse, imitari humilem hominem; saltem imitare humilem Deum. Præcipitur tibi, vt sis humilis; non tibi præcipitur, vt ex homine fias pecus. Ille Deus factus est homo, tu cognosce quia es homo. Tota humilitas tua est, vt cognoscas te. Ergo quia humilitatem docet Deus, dixit: Non veni facere voluntatem meam, sed eius voluntatem, qui misit me. Hæc enim commendatio humilitatis est. Superbia quippe facit voluntatem suam; humilitas facit voluntatem Dei. Ideo, inquit, qui ad me venerit, non eijam foras.

De verò Prosper Augustini discipulus, explicans illud dicitur: In initium omnis peccati superbia: Quid potius, inquit, aptius, quid probabilius dicitur? In initium, non alicuius, sed omnis peccati, superbia, vt cui dicitur ostenderet, quod ipsa sit peccatorum omnium causa; quoniam non solum peccatum est ipsa, sed etiam peccatum fieri potuit, potest, aut poterit sine ipsa. Siquidem nihil aliud omne peccatum, nisi Dei contemptus est, quo eius præcepta calcantur. Quem contemptum Dei nulla res alia persuadet hominibus, nisi superbia, quæ etiam in ipso diabolo, vt diabolus in angelo fieret, æternæ perditionis extitit causa. Deique & ipse sciens se per superbiam de cælestibus corripit, & in hunc caliginosæ aëris carcerem trusum, in hunc subuertendo, quem Deus fecerat sine vilo peccato, vitium persuasit serpentina calliditate superbiæ. Quæ quod recepta superbia, quæ est malorum omnium causa, facile iam peccata omnia, quæ non nisi superbo accipiuntur animo, perpetraret.

Si vitiumque iam patuit qualiter intelligatur, quod scriptura dicit: In initium omnis peccati superbia; hoc etiam videmus, quod sanctus Apostolus dicit: Radix omnium malorum est cupiditas, cū Spiritus sanctus, qui locutus est per prophetam, per Apostolum quoque locutus sit, nec si possit esse diuersus. Sollicitè considerare debemus, quæ illi in initium peccati superbiæ; hic radicem omnium malo-

Quid superbia homo?

a Ioan. 5. & 6.

b Ioan. 6.

c de vita contemplat. lib. 3. cap. 2. Explicatio illius: In initium omnis peccati superbia. Ecclesiastici. 10. c. Omne peccatum est Dei contemptus.

d 1. Timot. 6. Explicatio illius: Radix omnium malorum cupiditas.

Superbia omnium malorum causa.

*a Idem Prof.
lib. 3. de vit.
cont. cap. 4.*

*Omnis Super-
bus est cupidus,
& e contrario:
Omnis cupidus
est Superbus.*

*Peccata, quæ
ex superbia na-
suntur.*

*Cupiditas &
superbia unum
est malum, non
duo.*

malorum cupiditatem nominari voluerit, Audite sermonem propheticum Paulus Apostolus, ut scripsit; quandoquidem siue initium omnis peccati, siue radicem omnium malorum dicas, unum idemque significas. Porro cupiditas, atque superbia inueniuntur unum malum, ut nec superbus sine cupiditate, nec superbia cupidus possit inueniri. Siquidem deobolus, in quo tenet superbia principatum, propriæ voluntatis ac perditionis humanæ cupidus fuit, ut in ipsa per appetitum arboris interdictæ, ac diuinæ iustitiæ affectationem morbosæ affectum cupiditatis ostendit. De superbia namque nascuntur hereses, dissimata, detractiones, inuidia, verbositas, iactantia, contentiones, animositates, ambitio, elatio, præsumptio, vanitas, inquietudo, mendacium, periurium, & cetera eiusmodi. Sed hæc quis dubitet ex cupiditate quæ procedere, cum omnes, qui fuerint illis omnibus malis, quos nominavi, corrupti, habeantur & cupiditas cum gulosos, intemperantes, ebriosos, amicos, nocentes, fornicarios, adulteros, stupratores, incontinentes, & ceteros cupiditas reddat, quando possunt sine superbia tales fieri? Sine qua omnino non possunt Dei peccata contemni, quibus prohibetur illa omnia mala superius comprehendi. Ideoque si volumus vitare nostrum certaminis cursum, caueamus in cupiditatem, atque superbiam, non duo mala, sed unum, a quo trahant omnes mali actus initium. Nam superbia, quæ possunt saltem inchoari peccata contemnitur: Initium omnis peccati superbia? Aut sine cupiditate, quæ est malorum omnium radix, quæ potest fieri mala, cum sine radice omnia, aut nulla deperire, aut mortua? Deinde si quodlibet peccatum perpetuare non possum, nisi malæ delectationi consentiam, aut cupiditatis est proprium: & Dei præcepta contemnit, quod est superbiæ malum, quomodo non ex cupiditate, quæ est radix malorum omnium, & ex superbia, quæ initium omnis peccati dicitur, procedit peccatum?

Superbia quibus iudiciis cognoscatur.

CAP. XVII.

Am videamus, quibus iudiciis possit superbia deprehendi, vt sicut in superioribus claruit, nullum peccatum sine illa committi posse, ita hic signa eius doceant, quibus cauenda posset ostendi. De quibus D. Hieronymus scribens: Omitto, inquit, illos, quos etiam ipse habitus, & inceus superbos ostendit, quorum cuncta ceruix, facies torua, truces oculi, & sermo terribilis nudam superbiam clamant. Qui libidine dominandi possessi, quos possunt, violenter sibi subiiciunt, humana iura, diuinaque confundunt, honoribus intumescunt, passim cuncta diripiunt, suis criminibus gaudent, & se ipsos superbia corrupti morbo non capiunt. Ergo, inquit, praetereo in quibus superbia tam aperte regnat, vt nec dignetur se occultare, nec valeat. Illos tantum dolendos ostendo, atque eorum exempla cauenda denuntio, quos iam conuersos, & aliquantum proficientes superbia occulte captiuat, quos in profundum malorum fraudulenta dominatione precipitat, & ne inde vnquam possint emergere, iugiter calcant. Ipsa in cordibus talium locum diabolo facit: ipsa aduenienti immunitum pectus familiariter pandit. Ipsa introeuntem suscipit: Ipsa captis ius perdit viuenti constituit. Ipsa omnes virtutibus exarnat, quos se inuasit. Ipsa qui quid in eis remanserit, quod virtus possit obniti, ne contra se forte conualescat, interimit. Inde est, quod hi, quos superbae mentis tabes putredine corruerit, seniorum suorum non obsequantur imperata, sed iudicant: de suis negligentis obiurgati, aut rebellant insolenter, aut murmurant; de loco superiorum disceptant: praeseri se etiam melioribus impudenter affectant: simplicitatem spiritualium fratrum ridenter exagitant; suas sententias procaciter iactant, obsequia delata fastidiunt, negata pertinaciter quaerunt: natales moribus anteponunt; iuniores suos elati despicunt; confetti sibi aliquos posse non credunt; aequalioribus dedignantur; super eos se solo animi tumore constituunt. Non seruant in obsequio reuerentiam, in sermone modestiam, in moribus disciplinam.

Habent

Quibus iudiciis possit superbia deprehendi.

a lib. 3. de uisita. cont. cap. 8.

Superbia quos inuasit, virtutibus exarnat. Insignis superbiorum descriptio.

Habent in intentione pertinaciam, in corde duritiam, in sermone iactantiam: in humilitate balantes, in iocatione mordaces: in odio pertinaces; subiectis impatientes: potentia sectatores; omnibus inodibiles; ad opus bonum pigri; ad communiorem ad obsequium duri; ad loquendum quod nesciunt proprii; ad supplantandum parati; ad omnia, quibus stit fraternitas societas, inhumani: temerari in audendo, clamosi in loquendo, fastidiosi in videndo, preceptuosi in docendo, efferati deformiter in cachinnando, inuicem amicos, infesti quietis, ingrati beneficis, in obsequiis, & imperiosi subiectis. Hæc sunt superbiæ grassantis indicia, quibus Deus offenditur, & reus, ac superba corda destituit. His malis diabolus exultat, inuitatur ut veniat; superbas mentes inuadit, teneat, erigit, ut elidat; fouet, ut perdat, qui inuicibiliter de ipsa perditorum captiuitate tripudiat, & captiuos suos, quos superbia viribus sibi subiecit, non possideat, & omnia illa mala, quæ superius commemorandi, per illos exerceat. Merito igitur per talia Dei iudicium deferuntur huiusmodi peccati nati supplicio; quoniam non solum peccati, sed etiam tunc cedunt superbiæ decipientis imperio, cui utique liberati per donum Spiritus sancti, & muniti. Verum tamen etiam tales, si ad recipiendam salutem animati, spem respiciendi concipiant, nec in peccatis suis desperando contineant, poterunt in salutem satisfactionis medicamento sanari; & superbia, quæ eos à Deo suo tumefactos excusserat, fundatæ humilitatis assumptione dampnantes, vinculis æternæ damnationis absolui.

Si vnquam aliàs nunc per opporunè, & verè poterit, quod D. Gregorius cuida Episcopo Constantinopolitano scripsit his verbis: Certè olim clamat per Apostolum Ioannem^b: Filioli, nouissima hora est, secundum quod Christus prædixit^c. Pettilentia, & gladius per mundum fœuit, gentes insurgunt, gentes terra concutitur: orbis cum habitatoribus suis terræ hiscente sorbetur, Omnia enim quæ prædicta sunt,

^a epist. 38. l. 4.
^b in epist. 1.
cap. 2.
^c Mar. 14.
Lucæ 21.

Superbi à Deo
deferuntur oc-
culis condem-
nati supplicio.

Rex superbiæ prope est: & (quod dici nefas est) sacer-
 docum est preparatus exitus, quia ceruici militant cla-
 uionis: qui ad hoc positi fuerant, vt ducatum præberent
 humilitatis. Sed hac in re etiã nostra lingua minimè
 contradicat, illius virtus contra elationem in vltionem
 erigitur, qui superbiæ vitio per semetipsum speciali-
 ter aduersatur. Hinc enim scriptum est: Deus super-
 bis resistit; humilibus autem dat gratiam. Immundus
 est apud Deum, qui exaltat cor. Hinc cõtra superbien-
 tem hominem scriptum est: Quid superbis terra, &
 quis? Hinc per semetipsum veritas dicit: Omnis, qui
 se exaltat humiliabitur. Vnde vitium superbiæ ab
 ipso mox radice secandum est: vt cum latenter oritur,
 non vigilanter abscindatur, ne prouectu vigeat, ne vsu
 duretur. Difficile enim in se quisque inueteratam
 superbiã apprehendit, quia nimirum hoc vitium, quan-
 to magis patimur, tanto minus videmus. Ac quippe in
 manere superbia, sicut in oculis caligo generatur. Quo
 se hoc latius dilatat, eo vehementius lumen angustat.
 Radix ergo elatio in præcordiis crescit, cum & se-
 necius extenderit, oppressæ mentis oculum funditus
 claudit, vt captiuus animus typum elationis & pati
 possit, & tamen id quod patitur videri non possit.

Clericorum superbiæ militatum preparatus est interitus.

a 1. Pet. 5.
 Iacob. 4.

b Eccl. 10.
 c Luc. 14. 9.
 18.

Superbia flammam in initio auferenda est.

Quanto magis superbiã patimur, tãto minus videmus.

d Gregor. lib.
 24. moral. cap.
 28.

Trium superbiæ & inanis gloriæ effectus. CAP. XVIII.

Præsertim vitiorum regina superbia cum deuictum
 plene cor ceperit, mox illud septem principalibus
 vitiis, quasi quibusdam suis ducibus deuastandum
 tradit. Quos videlicet ducem exercitus sequitur, quia ex
 proculdubio importunæ vitiorum multitudines o-
 mnantur. Quod melius ostendimus, si ipsos ducem, atque
 exercitum specialiter, vt possumus, enarrando proferamus.
 Radix quippe cuncti mali superbia est. De qua
 scriptura attestante dicitur: Initium omnis peccati est
 superbia. Prima autem eius soboles septem nimirum
 principalia vitia de hac virulenta radice proferuntur,
 videlicet inanis gloria, inuidia, ira, tristitia, auaritia, ven-
 tus ingluuies, luxuria. Nam quia his septem superbiæ
 vitiis nos captos doluit, idcirco Redemptor noster ad
 spirituale liberationis præliũ spiritu septiformis gratiæ
 plenus

Radix cuncti mali superbia est.

e Eccl. 10.
Superbia soboles et exercitus sui ducet.

Mala de inani gloria orta.

a Greg. lib. 31. moral. cap. 17.

Inanis gloria vitiorum anima eiusque vitiis effectus.

b lib. 3. de vita cont. cap. 10.

Inani gloria inflatorum descriptio.

Inflati inani gloria difficiles semper sunt ad honesta.

plenus venit. Sed habent contra eos haec singula vitium suum. Nam de inani gloria, in obedientia constantia, hypocrisis, contentiones, pertinacia, diffinitio, & nouitatum praesumptiones oriuntur.

De hac inani gloria D. Prosper scribens, dicitur quod sit anima vitiorum, fomes carnalium delectationum, labes morum, appetitio dignitatum, dulcis mularum, mara perfectis, periculosa dubiis, imperiosa subiectis, infirma fundatis, facile captiuat, captiuatos oculis ambitiosos vexat, angustos inflat, inflatos humanis cui seruiunt tumidi, sub qua iacent elati, quae inueniuntur perdit, ad quam currunt lapsuri, in qua sibi videtur stare iam lapsi. Vacuos, ac nullis fultos virtutibus tatar, & ipsos fastu ruinosae ambitionis inflatos in oculata dedecora, quadam publice furendi delectatione precipitat: se de operibus, quorum sibi conficij non latet turpiter iactant, qui se ab omnibus praedicari per nequa affectant, qui sanctos viros sui comparatione detestant, qui vitio aure popularis elati, nihil sibi de perfectionis existimant, occurrentium salutationibus gaudent; suis adulatoribus fauent; voluptatibus omnibus turpibus placent; se sibi docere, quod nesciunt; credi de se sublimia volunt, delectabilia gratia anteponunt, execrantur verbo, quod animo concupiscunt; appellationes virtutum vitii suis imponunt, ipsos fallunt; fauentes sibi decipiunt; in promissis honesta veloces, in exhibitione mendaces, a bonis intractabiles, mali tenaces: in verbo graues, in animis impes, ubique fallaces, laeti ad prospera, fragiles ad aduersa; inflati ad obsequia, anxij ad opprobria, immoderati ad gaudia, faciles ad humana, difficiles semper ad honesta. His ergo & similibus delinito vanitas praeter nec eos aut suum morbum sentire, aut ad modum venire permittit. Et quid est ad medicum venire, nisi infirmum suas infirmitates agnoscere, nec placere nisi sed de factis, quae illi videbantur gloriosa, conuincere. Quod certe illi non faciunt, qui desiderio comparanda opinionis incensi, eis tantum operibus, quibus tantum fauor humanus, inseruiunt; & morum bonitatem temnunt, tantumque eos amor humanae laudis in-

nat, vt laboriosa opera, quæ populus admiretur, & rebus fama diffunditur, sine labore suscipiant, & libenter exercent.

D. verò Ioannes Chrysoſtomus vanam gloriã malorum omnium causam esse inquit^a, & clericos, qui arena se abieciſſe professi sunt, ea tamen auidè inueniunt grauius laicis accusandos esse; nam cum seculari gloria fidei rectitudinem mutarint; & Deum, vt ipsi uidentur, contempserint, dic, quæſo, quo damno, qua inopia afficiuntur? Alij animæ affectus, etsi magno ut homini nocumento, aliquam saltem adferunt voluptatem, quamuis temporalem, atque breui duraturum: quos verò hic morbus irretiuertit, hi semper omnipræuati voluptate vitam viuunt quam miseriam, neque enim quod tantopere exquirunt, multitudinis gloriam assequuntur, sed cum ea frui videantur, ea tamen omnino carent, cum id nulli profus gloria sit amandandum. Ideoque non gloria, sed inanis gloria proprie appellatur, nihil in se habes neque clarum, neque gloriosum^b. Vana verò idcirco dicitur, quia euanida est, & nihil habet stabile neque firmum, sed solum est in gloriam deceptio^c, & priusquam appareat, auolat. Vnde igitur tam temerarius, tam in sanus absque vlla voluptate affectus? Non aliunde sanè, quam à vili abiectione animo. Neque enim fieri potest, vt qui glorie dulcedine capitur, magnum aliquid, & egregium optinet, sed ignominia ilico illum notari necesse est, & inimi abiectioni, infamis, atque exigui existimari. Qui enim nihil propter virtutem, sed vt hominibus placeat optatur, quive in omni re fallacem hominum, atque inuicis plenam exquirat sententiam, quem is gloriam optatur? Glorie cupiditas omnia commiscuit, auaritiam, inuidiam, calumniam, insidias peperit, & qui illa affecti sunt iniuria, in illos, qui nihil de ipsis male opinati sunt, & armati, & esserati: Hæc amicitia & concordia obliuiscitur. Nihil se pudet, sed omni abiectione victute, omnibus bellum indicit, semper incõstans, semper iniusta: & sanè ira, & violentus, & intolerabilis morbus est, non tamen semper nocumento esse videtur, sed duntaxat cum irritatur. Inanis verò gloria

Ecc omni

a hom. 21. in Gene.

Vana gloria omnium malorum causa.

Cur inanis gloria appellatur.

b hom. 2. in Ioann.

c Idem Chrysoſt. in d. hom. 22. in Gen.

Glorie cupiditas omnia commiscuit.

Inanis gloria
semper perisfe-
ra.

a Galat. 5.
Ephes. 5.
Inanis gloria
auaritia mater

b Chrysoz. in
d. homil. 2. in
Ioan.

Mala ex inui-
dia superbia
sobole nascen-
tia.

Mala ex ira
prodeuntia.
Tristitia mala.
c d. lib. 31. mo-
ral. cap. 31.

Auaritia ma-
la.

Gula mala.

Luxuria mala.

Septem princi-
palia & mor-
talia vitia sunt
prime superbie
soboles.

Vitiorum ma-
xima est con-
nexio.

d Greg. li. 34.
mor. cap. 17.

omni tempore pestifera est. Nonquam cessat. nam
remittitur, nisi ratione & colibeatur, & sedem tem-
per praesto est, non solum peccandi se horat, sed
libens, verumetiam si quid recte faciamus, ultra
nibus summa vi eripere contendit, vel nihil rebus
bis inchoari perficique permittit. Quod si a
Paulus idolorum seruitutem appellat, eius munda-
dix, fons, hoc est, inanis gloria, quo nomine multo
appellari? Nullum quidem, si recte eius malum
templabimus, dignum inueniemus. Abstineamus
dilectissimi, & perniciosum hoc exuamus velu-
tum, quo descisso, & procul abiecto fiamus a
liberi, veram induti libertatem, & veram nobilitatem
quae a Deo nobis elargita est, cognitionem nosse
gamus^b.

Sed vt ad D. Gregorium dicentem: superbia
esse omnium vitiorum, reuertamur; De vitia
(quam inter alia numerauit) odium inquit, sollicitudo
detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio
in prosperis nascitur. De ira rixa, tumor mentis
tumelia, clamor, indignatio, blasphemia prode-
tur. De tristitia, malitia, rancor, pusillitas de-
speratio, torpor circa precepta, vagatio mentis
illicita nascitur. De auaritia, proditio, fraus, falsitas,
periuria, inquietudo, violentia, & contra multos
diam obdurations cordis oriuntur. De ventris
uic, inepta latitia, seurrilitas, immunditia, mor-
quium, heberudo sensus circa intelligentiam pro-
gantur. De luxuria cecitas mentis, inconsideratio
constantia, precipitatio, amor sui, odium Dei
presentis saeculi, horror autem vel desperatio
generantur. Quia ergo septem principalia vitia
superbiae soboles, tantam de se vitiorum multitu-
nem proferunt, cum ad cor veniunt, quasi libidinis
tis exercitus catervas trahunt. Ex quibus videlicet
ptem quinque spiritalia, duoque carnalia sunt. Sep-
numquodque eorum tanta sibi cognatione iunguntur
vt non nisi vnum de altero profertur.

Alia vitia eas solummodo virtutes impediunt
bus ipsa destruuntur^d, vt videlicet ira patientia

castimonia, abstinentiam; libido continentiam expugnet. Superbia autem (quam vitiorum radicem diximus) nequaquam vnus virtutis extinctione contenta, contra cuncta animae membra se erigit, & quasi generalis, ac pestifer morbus corpus omne corrumpit, vt quicquid illa inuidente agitur, etiā si esse virtus ostenditur, non per hoc Deo, sed soli vanae gloriae seruiatur. Quisquis eius in se tyrannidem captiua mente susceperit, hoc primum damnus patitur, quod clauso cordis oculo, iudicij aequitatem perdit. Nam cuncta, quae ab aliis bene geruntur, displicent, & sola ei, quae ipse vel prae egerit, placent; semper aliena opera despiciunt; semper miratur, quae ipse facit; quia & quicquid egerit, quae se singulariter credit; atque in eo, quod exhibet per gloriae cupiditatem, sibi in se ipsi fauet per cogitationem, & se cum in cunctis transcendere caeteros astatim per lata cogitationum spatia secum deambulans, laudes suas tacitus clamat. Nonnunquam vero ad tantam elationem mens ducitur, vt in eo, quod tumet, etiam per elationem locutionis effrangeretur. Sed tanto facilius ruina sequitur, quāto apud se quisque impudens exaltatur. Hinc enim scriptum est: Ante ruinam exaltatur cor.

In quo superbia alia vitia vincat suam auliam.

Primum malū superbi.

a Proverb. 16. cap.

Prelati & subditi quomodo superbia tententur.

CAP. XIX.

Sciendū quoque est, vt D. Gregorius inquit, quod saliter Praepositos, atque aliter subditos superbia tentet. Prelato in cogitationibus suggerit, quia solo vitae merito super caeteros exereuit, & si qua ab eo bene aliquando gesta sunt, haec importunè eius animo obijcit, & cum hūc Deo singulariter placuisse insinuat, quod facilius suggesta persuadeat, ipsam ad testimoniū preestatis traditae, retributionē vocat, dicens, quia nisi omnipotēs Deus te his omnibus meliorem cerneret, omnes hos sub tuo regimine nō dedisset; eiusque mox mentē erigit: viles atque inuiles eos, qui subiecti sunt, attendit, ita vt nullum iam quasi dignum respiciat, cui aequanimiter loquatur. Vnde & mox mētis tranquillitas in irā vertitur, quia dum cūctos despiciat, dū sensum, E e e ij vitam.

b d. lib. 34. ca. 18. & 19. Quomodo superbia tentet Praelatos.

Quomodo superbia tentet subditos.

Canonicorum libertas.

vitamque omnium sine modo. Inne reprehendunt, to effrenatius se in iracundiam dilatat, quanto magis sibi commissi sunt, esse sibi in indignos putat.

At eōtrā cūm subiectorum cor superbia infligere summopere nititur agere, vt sua acta consideratidius negligant, & semper tacitis cogitationibus raris sui iudices fiant, qui dum in solo quid reprehendere debeant, importunè respiciunt, in semetipsis quod rignant, nunquam vident. Vnde & tanto atrocius peccant, quanto à se oculos auertunt; quia in hunc modum itinere offendentes corruunt, dum alibi intendunt. Et quidem peccatores se afferunt, nec tamen rati sunt, tam noxia in regimine personarum traderentur. Et tuncius facta despiciunt, dum præcepta continentur, ut tantam vsque insaniam deuoluunt, vt Deum non humanas curas non æstimant, quia ei, qui quasi nec reprehenditur, esse se commissos dolent. Sic, cum contra rectorem superbiunt, etiam contra iudicia canonum intumescunt, vt dum pastoris sui vitam diuident, ipsam quoque sapientiam omnia disponenti arrognant. Sape etiam rectoris sui dictis protegentes, & eandem vocis superbiam libertate vocant. Sape elatio se quasi pro libertatis rectitudine ostendit, sicut saepe se & timor pro humilitate supponit. Sicut plerique reticent ex timore, & tacere se aliam ex humilitate: Ita nonnulli loquuntur per impudicam elationis, & tamen loqui se credunt per libertatem cōstitudinis. Aliquando autem subditi protegentes sentiant, nequaquam produnt, & horum quoque quacitas vix compefcitur. Nonnunquam ex solitudine intimi rancoris obmutescunt, qui per rem mentis procacitatis suæ verba subrahentes, male loqui soleant, peius tacent: quia cum peccatum aliquid de correctione audiunt, indignantes etiam sponsonis verba suspendunt. Cum his quandoque asperè, saepe ad querelæ vocem de hac ipsa asperè profiliunt. Cūm verò eos magistri sui blande puniunt, de hac ipsa humilitate, qua præuenti sunt, magis uis indignantur, & tanto eorum mens valius dicitur, quanto consideratius infirmati iudicantur.

nimirum, quia humilitatem, quæ virtutum mater est, recedunt, vium laboris sui perdunt, etiam si quæ bona sunt, quæ operari videantur. Quos bene ab intimis prodimus, si paucis exterioribus ostendamus.

Cunctis namque superba apud se cogitatione tumens inest clamor in locutione, amaritudo in silentio, dissolutio in hilaritate; furor in tristitia, inhonestas in actione, honestas in imagine, erectio in incessu, rancor in responsione. Horum mens semper est ad ingratas contumelias valida, ad tolerandas infirma, ad obediendum pigra, ad lacessendos verò alios impetiva, ad ea, quæ facere & debet, & præualet, ignaua, ad ea autem quæ facere non debet, nec præualet, parata. Hæc in eo quod sponte non appetit, nulla exhortatione seditur: ad hoc autem quod latenter desiderat, quaritur cogatur, quia dum metuisset desiderio suo vilescere, optat vim in ipsa sua voluntate tolerare.

Humilitas virtutum mater.

Signa quibus superbi dignoscantur.

De humilitate, primo & præcipuo honestatis à clericis recuperanda fundamento. CAP. XX.

Quoniam diffiteri non possumus clericos sua inobedientia, & superbia sese suumque ordinem & statum, atque ipsam catholicam religionem & ecclesiam ad hanc, quam in his videmus prouinciis, deplorandam perduxisse ruinam, & calamitatem; nonne omnium nunc cura, cogitatio, studium, diligentia, & sollicitudo intendi, & impendi debet, vt cuncta collapsa, seu destructa in integrum restituantur? Quod vt commodius & facilius fieri possit, necessario requirimus, vt inobedientia, & superbia funditus ex eorum cordibus extirpatis, & profligatis, animis eorundem humilitas inseratur. Nam sicut illa omnium virtutum, & criminum est origo, atque ruina omnium virtutum: ita hæc omnium honorum fons, & mater est, atque omnium virtutum caput, custos, & propugnaculum est. Hæc sola officij sacerdotalis est erectio. Et vt ipsa veritas contra superbiæ pestem remedium nobis daret, & nos ad viam vitæ per humilitatem reduceret, in semetipsa dignata est quod nos admonet monstrare, dicens: *Discite à me quia mitis sum, & humilis*

a Chrysost. ho. 3. 15. 39. 49. 66. in math. 6. ho. 32. in Ioan. item hom. 38. ad pop. & Ber. in tract. de meditat. deuotiss. cap. 41. et epist. 41. & serm. 1. denata. Dom. b Greg. epist. 54. lib. 2. & hom. 7. c Greg. lib. 34. mor. cap. 20. d Matth. 11.

E e e iij humilis

humilis corde. Ad hoc namque, ^a D. Gregorius scribit, & testatur, vnigenitus Dei filius formam imitatis nostrae suscepit, ad hoc inuisibilis non factus visibilis, sed etiam despectus apparuit, ad hoc comeliarum ludibria, illusionum opprobria, passionesque tormenta tolerauit, vt superbum non esse hominem doceret humilis Deus. Quanta igitur humilitatis virtus est, propter quam solam veraciter edocendam, qui sine aestimatione magnus est, vsque ad passionem mortis factus est paruus. Quia enim originem passionis nostrae se praebuit superbia diaboli, inlustratum redemptionis nostrae inuenta est humilitas Dei. Hostis quippe noster inter omnia conditus, videntem pra omnia voluit elatus. Redemptor autem nobis magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est paruus. Quid ergo nos Episcopi, & clericus, qui hoc oris locum ex Redemptoris nostrae humilitate suscepimus, & tamen superbiam hostis imitamur? Ecce nouimus creatorem nostrum de lae- celsitudinis culmine, vt humano generi daret gloriam descendisse. Humiliauit se vsque ad nostrum puluerem Deus, & in caelo os suum ponit, & super terram operi transit puluis humanus, & non erubescit, non tuit extolli homo, putredo, & filius hominis verus. Reducamus ad animum hoc quod per sapientissimum Salomonem dicitur ^b: Ante tonitruum praeribit conscientio, & ante ruinam exaltabitur cor. Vbi est diuisio subiugitur: Ante gloriam humiliabitur. Humiliemur ergo mente, si ad solidam conamur venire certitudinem: nequaquam per elationis fumum oculi cordis obsecurentur: qui quanto magis excreuerit, tanto celerius euanescit. Pensemus quid nos praecpta admonitionis Redemptoris nostri dicentis ^c: Beati pauperes spiritus, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Hinc etiam per prophetam dicitur ^d: Super quem requiescit spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & tremulum sermones meos? Certè cum Dominus ad humilitatem viam adhuc infirmitate discipulorum corda reducere dicit ^e: Si quis vult inter vos primus esse, erit omnium minimus. Qua in re aperte cognoscitur, quoniam veraciter

^a in epist. 38.
lib. 4. ad Ep. f.
Constant. 27.
lib. 34. moral.
cap. 31.

^b Eccl. 32.

^c Matth. 5.

^d Esa. 66. cap.

^e Matth. 10.
Mar. 10.

veraciter sublimis est, qui in suis cogitationibus humiliatur. Caveatur ergo malorum prava suggestio, fugiatur omnis instigatio diaboli. Oportet quidem ut veniant scandala, veruntamen vix homini illi, per quem scandalum venit. Ecce ex hoc nefanda elationis vocabulo ecclesia scinditur, fratrum omnium corda ad scandalum prouocantur: Per humilitatem autem cunctorum fratrum concordia, & sancte vniuersalis ecclesie vnitas valet custodiri.

Contra morem ecclesiasticum est, si non patientissimè toleratur etiam iniusta correctio*. Seruorum Dei humilitas in afflictionis tempore debet apparere. Qui vero se contra Præpositos suos erigunt, profecto ostendunt, quia serui Dei esse contemnunt. Et quidem ab illo hoc quod factum est minimè fieri debuit, à te tamen omnino debuit diligenter suscipi, & rursus cum gratiam reddebat, ad eum cum gratiarum actione debuit occurrere. Quod quia ita à te factum non est, adhuc cogitatio quia nobis omnino lacrimarum opus est. Nos enim cuius vitæ sumus, qui humiles esse cetera patribus notamus? Optauimus iam annos aliquot clero tranquillitatem, & pacem à Deo concedi, sed quia in illo debita humilitas non fuit, ideo eandem non obtinuerunt. Nam ut D. Gregorius Archiepiscopus Constantinopolitano scribit, eundem ad pacem, & vnitatem ecclesie exhortans: In pacis, inquit, vos decet dilectione persistere, & locum præbere discordiæ nullo modo debetis. Sed quia in radice ipsius viuere aliter non valemus, nisi mente, & actu humilitatem, quam ipse author pacis docuit, teneamus, cum ea charitate, qua dignum est suademus, ut profana elatione, quæ animabus semper aduersa est, cordis pede calcantes, peruersi superbiq. vocabuli scandalum, ecclesie auferre de medio festinetis, ne pacis nostræ societate diuisi inueniri possitis, sed vnus in vobis spiritus, vna mens, vna charitas, vna in Christo, qui sua membra esse nos voluit, sit cõpago concordie. Nam quàm diu, quàm indecens, quàm crudele, quàmq. à sacerdotali proposito sit extraneum, pacem, illum, quàm aliis prædicat, non habere, sanctitas vestra cõsideret, & suos de superbia fratres scandalizare non præsumat. Sed hæc magis studeat, ut vanæ, aut superflue elationis auctor humilitatis

E e e iiii queat

*Humilitate ca
stodi ut fratru
concordia, &
ecclesie vnitas,
a Greg. epist.
14. lib. 1. & c.
contra. dist. 100.
Correctio etiã
inuisita patienter
toleranda
est.*

*b Greg. epist.
24. lib. 2.
Quia in clero
non est debita
humilitas, ideo
illi nunc non da-
tur à Deo pax,
& tranquillitas.
Humilitas pa-
cis est radix.
c epist. 45.
lib. 11.*

queat ense proferre, quatenus eiusmodi victor
 suum vos habitaculum sancti Spiritus gratia
 dicet: & aperte impleatur in vobis quod scriptum est
 Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Vnde
 D. Ioannes Chrysostomus: Qui humilis est, ap-
 tiosus omnibus, & iucundus, & perpetue pacis
 nullam bellorum habet materiam. Quippe ratio
 aequo animo perfert, & incredibili in omnia
 vitur. Preceptorum namque Dei cum honoris
 pax est: omnis autem vita sic nobis praescribitur,
 pacem ad inuicem habeamus. Sed nihil tam ad-
 bilem Christianum, quam humilitas efficit.

Quam necessaria sit in ecclesia humilitas.

CAP. XXI.

Quam autem pulchra, & necessaria in ecclesia
 humilitas, eleganter his verbis demonstrat
 Leo Papa: Agnoscat, inquit, catholica
 humilitas Domini gloriam suam, & de salutis sacra-
 mentis gaudeat ecclesia, quae corpus est Christi.
 Quid enim sanandis agris, illuminandis caecis, viu-
 candis mortuis aptius fuit, quam v. aperbit
 humilitatis remediis curare? Adam praecipue
 negligens peccati induxit damnationem; Iesus
 sub lege reddidit iustitiae libertatem. Ille
 obtemperans vsque ad praeruaricationem, merens
 ipso omnes morerentur; hic patri obediens vsque
 crucem, fecit ut in ipso omnes viuificarentur. Ille
 honoris angelici, naturae suae perdidit dignitatem
 hic infirmitatis nostrae suscipiens conditionem, pro-
 pter quos ad inferna descendit, eisdem in caelestia
 collocavit. Postremo illi per elationem lapsus
 est: Terra es, & in terra ibis. Huic per subiectionem
 exaltato dictum est: Sede a dexteris meis, donec
 inimicos tuos scabellum pedum tuorum.
 Domini nostri opera non solum sacramento nobis
 ipsa remedia transferantur, quodque impium est
 steris, profit & moribus, ut meminimus nobis
 humilitate, & mansuetudine redemptoris nostri

a 1. Corint. 3.

b hom. 1. in e-
 pist. 1. ad Co-
 rinth.

Nihil tam ad-
 mirabile Chri-
 stianum efficit,
 quam humili-
 tas.

c serm. 4. de
 nativitate, Dom.

Ad obedientiam
 et superbiam,
 Christi obedi-
 entia et humili-
 tate reparata
 est.

d Genes. 3.
 e Psalm. 109.

Christi opera
 v. illa nobis
 sunt imitatio-
 nis exemplo.
 In humilitate,
 et mansuetu-
 dine Christi no-
 bia est viuend-
 dum.

viuendum. Quoniam sicut ait Apostolus^a, si compa-
nimur, & conregnabimus. Frustra enim appellamur
Christiani, si imitatores non sumus Christi, qui ideo
se viam dixit^b esse, vt cōuersatio magistri forma esset
discipuli, vt illam humilitatem eligeret seruus, quam
sectatus est Dominus. Itaque D. Cyrianus de humili-
tate sermonem faciens^c: Hic ait, est primus religionis
introitus, sicut in mundum primus Christi ingressus,
vt quicumque vult pie viuere, humiliter de se sentiat,
neque supra se in mirabilibus ambulare presumat. Fun-
damentum sanctitatis semper fuit humilitas; nec in ca-
lo stare potuit superba sublimitas. Hanc primam gra-
tiam ingrediens mundum noster paruulus attulit, & à
caeculis nos sibi cōformes teneri voluit in vita, quod
tribuit in persona, ac proinde humilitas nobis in
omnibus tenenda est^d.

D. verò Hieronymus nos docēs quomodo forman-
dus sit animus noster^e: In omni, inquit, actu, atque
verbo quiescit mens, & placida seruetur, semperque co-
gnationi tuæ Dei præsentia occurrat; sit humilis ani-
mus, ac mitis, & aduersus sola vitia erectus. Nunquam
illum aut superbia extollat, aut auaritia inflectat, aut
ira præcipitet. Nihil enim quietius, nihil purius, nihil
denique pulchrius ea mente esse debet, quæ in Dei ha-
bitaculum præparanda est, quem non auro templa ful-
gentia, non gemmis altaria distincta delectant, sed ani-
ma ornata virtutibus. Ideo & templum Dei sanctorum
corda dicuntur, affirmante Apostolo, qui ait^f: Si quis
templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Tem-
plum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Nihil ha-
bitas humilitate præstantius, nihil amabilius. Hæc est
rem præcipua conseruatricis, & quasi custos quædam
virtutum omnium; nihilque est, quod nos ita & homi-
nibus gratos, & Deo faciat, quàm si vita merito magni,
humilitate infimissimi. Propter quod scriptura di-
cit^g: quanto magnus es, humilia te in omnibus, & con-
ueni Deo inuenies gratiam. Et Dominus loquitur, per
prophetam^h: Super quem alium requiescam, nisi super
humilem, & quietum, & tremetem verba mea? Ve-
ramtamen humilitatem sequere, non quæ ostenditur
Ecc v atque

^a Roman. 8.

^b Christianus de-
bet esse imita-
tor Christi.
^c Ioann. 14.

^c in ser. de na-
tinit. Christi.
Humilitas pri-
mus religionis
introitus.
Humilitas est
fundamentum
sanctitatis.

^d Cypr. aduer.
Ind. in lib. 3.
cap. 5.
^e in epist. ad
Celan.

^f 1. Corint. 3.
Nihil præstan-
tius humilita-
te, quæ est con-
seruatricis om-
nium virtutum.

^g Eccles. 3.

^h Isa. 66.
Quæ humili-
tas sequenda
non sit.

atque simulatur gestu corporis, aut fracta voce verborum, sed que puro affectu cordis exprimitur. Aliud enim virtutem habere, aliud virtutis simulationem: aliud est rerum umbram sequi, aliud veritatem. Multo deformior est illa superbia, qua sub quibusdam humilitatis signis latet. Nescio enim quomodo nuptae sunt vitia, qua virtutum specie gelantur. Nullusquam de generis nobilitate praeponas, neque obliuiscas quosque & humiliore loco natos te interuenientes. Nescit religio nostra personas accipere, nec conditiones hominum, sed animos inspicit singulorum hominum, & nobilem de moribus pronuntiat. Sola quae

Summa apud Deum est nobilitas, clarum esse virtutibus.

Deum liberas est, non seruire peccatis. Summa quae Deum est nobilitas, clarum esse virtutibus. Quis quae Deum in viris nobilius Petro, qui piscator, & pauper fuit? Sed illi piscatori & pauperi caelestis regni a Christo creduntur clausae. Elegit enim Deus ignobili & contemptibilia huius mundi, ut potentes, ac nobilitatem humilitatem facilius adduceret. Nam & alia sibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cum reuersti parisi honoris, & eiusdem apud Deum praepositi, qui vno Christi sanguine sunt redempti: nec differunt, qua quis conditione natus sit, cum omnes in Christo aequaliter renascamur. Nam etsi obliuiscimur, quia vno omnes generati sumus, saltem id semper meminisse debemus, quia per vnum omnes regenerati sumus.

a hom. 48. in Matth.

D. Ioannes Chrysostomus, nos ad scripturarum lectionem exhortans, & virtutis imaginem commendandam proponens, in qua non infimum humilitatem locum: Audiamus, inquit, audiamus, qui cumque scripturarum lectionem negligimus, quantum damnamus inopiam patiamur. Quando enim bona virtutum opera faciemus, qui etiam praepcepta, & instituta praepositis viuendum est, ignoramus? Et opulenti quidem cupiditate pecuniarum insaniunt, assidue vestes tunicis corrodamur excutunt; tu vero cum obliuiscimur tunicis peior, ac maior pestis animam tuam decoret, non accedes ad libros, non excuties tunicas, nec excuties animam tuam, non aspicias continue imaginem virtutis, nec membra eius & caput considerabis: Habet enim

Imago virtutis.

caput, & membra omnia muliere formosa multo venustiora a pulchriora. Quod igitur caput virtutis est? Humilitas certe. Quapropter ab ipsa incipit Christus dicens: Beati pauperes spiritu, quonia ipsorum est regnum caelorum. Qui sunt pauperes spiritu? Humiles scilicet mente, atque contrito spiritu. Spiritu enim hic posuit pro anima, & voluntate. Siquidem illos hic humiles memorat, qui Dei praecepta metuunt, atque etiam contemnant. Hoc caput, etiam nec caesari, nec crines habeat, sic tamen pulchrum est, ut Deum ad se ipsum attrahat. Super quem, inquit per Esaiam prophetam, requiescam, nisi super humilem, & quietum, & tremantem sermones meos? Et dicit: Oculi mei super mites terra. Et: Prope Dominus est tribulatis corde. Hoc caput pro crinibus, atque comis hostias offert Deo gratissimas: hoc autem certe altare est: haec ara spiritalis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus: haec sapientiae mater est. Qui hoc habet, is membra etiam consequetur. Pespexisti caput, quod nunquam vidisti. Vide nunc etiam faciem, ac primum attende qualis color eius sit, quam rubicundus, quam floridus, quam gratiosus, & discere vnde constat. Vnde igitur constat? Ab erubescencia certe, atque pudore. Propterea quidam dicebat: Ante verecundum gratia procedit. Haec & alia quoque membra magnam vim formositatis effundunt; nec si mille commisceas colores, talem speciem conficias. Quod si oculos quoque velis aspicere, considera modestiam, quanto decore, quanta diligentia depingantur, vnde non solum speciosissimi, verum etiam tam acri acumine pollent, ut vel Dominum ipsum aspiciant, Beati enim, inquit, mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Huic capiti os est sapientia, & intellectus, & spiritualium cantuum perpetua vox. Cor autem, magna scripturarum peritia, veri dogmatis conservatio, misericordia, & benignitas. Et quemadmodum non est possibile animal sine capite vivere, sic sine hoc capite salus haberi non potest. Hinc enim omnia bona originem trahunt. Pedes, ac manus habet, quibus recta opera ostendat animata; est pietas, & rectae fidei anima. Pectus aureum, ac adamantinum robustius, ipsi est fortitudo, per quam efficitur, ne vnquam

Humilitas caput virtutis.
a *Matth. 5.*

b *Chrysost. hom. 17. in Matth. c Isa. 66.*

d *Psal. 33. Humilitas autem altare, et ara spiritalis est.*
e *Sapientiae mater humilitas.*
f *Psal. 50.*

Humilitas constat erubescencia et pudore.
g *Eccl. 32.*

Humilitatis modestia inest.

g *Matth. 5. Humilitati inest sapientia, et intellectus.*

Sine humilitate salus haberi non potest.

a Chrysof. in
A. hom. 48.

vnquam pectus hoc queat infringi. Spiritus autem
animalium corda, & cerebrum continet, charitatis

Honor humilitate non tollitur. CAP. XXII

QVare nullo pacto metuas, quasi tollatur
tuus, si teipsum humiliaveris. Hinc enim ad
caelos usque gloria tua pertransit; hinc arripit
atque praestantior redditur: hinc regni ianua aper-
ritur. Caueamus igitur ne contrariam facientes
aduersus nos ipsos acerrima bella geramus. Non
voluerimus magni, ac mirabiles videri, non ma-
les non erimus, verumetiam ceteris omnibus
etiores futuri sumus. Sublimis quidem esse dicimur
proceritate corporis huius, aut quia in edibus
sit collocatus: Humilis autem qui huic contrariatur.
Attende igitur & videbis, nihil humilitate altius,
nihil arrogantia depressius. Nam arrogans quidem
superbus maiorem se ceteris arbitrat, & magis
se esse dignum affirmat: Nec ita magno quod
terit honore ipsum afficere, quin cupiditate ma-
gitatus, parum sibi collatum arbitretur. Cuius
dem ab hominibus quaerat, spernit eos, atque
nit. Quae res adeo expertationis est, ut angu-
millima sit. Quos enim despicit, ab his hominum
gloriam quasi debitam flagitat. Si ergo ita ceteris
nit, cur adulationibus laudem ab illis aucupari
iam e contrario, qualis verè sublimis sit considerat.
Hic certè non ignorat quantum, & quid hominum
certè intelligit magnum eum esse hominem, qui
omnium minimus sit, minimum quoque se
Quocirca quantumcumque sibi honoris tribuet
ximum arbitrat. Constans igitur est, atque
conueniens, nec modò hoc modo illud sequitur
quos excelsos putat, ab his etiam si parum hono-
ciscatur, summopere propter celsitudinem cetero
norari se putat. Humilis rursus à nulla argu-
capitur, non perturbatur ira; nulla cupiditate
vexatur; non vincitur liuore. Quid igitur
animo harum perturbationum experte? At verò
gans, atque superbus, ceu vermis in stercore

Nihil humili-
tate altius, ni-
hil arrogantia
depressius.

passionibus semper involuitur. Nam & inuidia, & ira, & inanis gloria vehementer animum eius exagitant. Illud etiam abs te libenter quaeram, quemnam arbitris sublimiorem, sacrumne virum, a quo grata Deo quotidie sacrificia offeruntur, an eum, qui nullam apud Deum fiduciam habeat? Et quas, inquires, hostias humilis offert? Dauid illum de hoc audias. Sacrificium, inquit, Deo spiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet.

Vidisti quam mundus humilis sit, videas & insolentis, atque superbi impurissimas sordes. Impurus enim apud Deum est omnis immundus corde. Hic cum diabolo humi trahitur: Inflatus enim diaboli supplicia sustinet. Ne forte inflatus, inquit Paulus, in iudicium incidat diaboli. Quodque mirabile est, contrarium semper, quam optat, cum persequitur. Nam cum ceteros contemnat, ut maiori dignis honore videatur, maxime omnium ipse contemnitur. Ridiculi enim & omnium inimici sunt, qui ira, & inuidia facile capiuntur, quae eius maxima comites sunt. Quare nescis, quid peius excogitari possit: extremitas enim malorum certe haec est. Humilibus vero quid iucundius? quid beatius? Qui cum Deo gratissimi sint, non parum etiam ab hominibus, quam non quaerunt, gloriam reperire solent. Nempe ab hominibus quasi parentes coluntur, quasi fratres amantur, quasi propria membra fouentur. Amplectantur igitur humilitatem, si sublimes fieri desideramus, praesertim cum videamus a superbia deiici hominem. Nihil enim magis Deus, quam arrogantiam auersatur. Quid enim non facit, ut hanc passionem destruat? Hac enim de causa mortales facti, in dolore, ac luctu viuimus. Ideo in continuo labore, atque sudore, & affligenti operatione constitui sumus. Hoc nempe superbiae opus est, ut non modo nihil boni nobis afferat, sed etiam quae habemus corrumpat. E contra vero humilitas facit: nam ea, quae nobis adsunt, bona conseruat; & quae non habemus, facile adiicit. Hanc igitur admiremur, hanc sequamur, ut & in hac vita honorifice conuersemur, & futura gloria potiamur.

Quia

a Chrysof. ho. 66. in Matth. Humiles gratia quotidie. Deo offerunt sacrificia.

b Psalm. 50. c Chrysof. in d. ho. 66.

d 1. Timot. 3.

Nihil beatius humilibus qui Deo gratissimi sunt.

* fort. recipe.

e Chrysof. ho. 66. in Matth.

Quia superbiam esse constat *causam* malorum *bedicem*, fontemque peccati, Christus contrarium *gritudini* remedium docendo, conficiens quali *mentum* quoddam forte, atque munitum, *humilium* sententiam collocavit ^a: Beati pauperes *quoniam* ipsorum est regnum caelorum. Si quis *vnusquisque* humilitate supposita, turissimè *causilia* superponit edificans: hac vero subducta, *enim* ad ipsum vsque caelum conuersationis *sublimitate* ueniat, simul omnia subtrahuntur, atque in *fixissimum* relabuntur. Nam siue orationem, siue *uicium*, siue misericordiam, siue pudicitiam, *aliud* quid bonorum absque humilitate congrega- *tim* cuncta defluunt, cunctaque depercutunt. *Quod* *tiam* Pharisæo legimus accidisse ^b, qui cum ad *optat* virtutis cacumen ascenderet, amittens simul *uicium* *sa* descendit quia scilicet non habuit matrem *humilium*. Sicut enim superbia omnium fons *malorum* est: ita humilitas cunctarum origo *uirtutum*. *Quod* *circa* D. Gregorij sententiam & consilium *de* *tes* ^a, cum bona agitis, semper ad memoriam *de* *acta* reuocate, ut dum caute culpa conspicitur *re* *quam* de bono opere incaute animus laetetur. *Sed* *sancti* viri, cum agunt fortia, de semetipsis *uicium* *tiunt*, quid in sua excusatione dicturi sunt, qui *in* *operatione* virtutis innumescunt? Sed est *quod* *bona* adsint opera, nulla sunt, nisi ex humilitate *re* *diantur*. Miranda quippe actio cum elatione *re* *eleuat*, sed grauat. Qui enim sine humilitate *re* *congregat*, quasi in vento puluerem portat, & *re* *aliquid* ferre cernitur, inde deterius secatur. In *caus* *ergo* quæ agitis radicem boni operis humilitate *re* *nete*: nec quibus iam superiores, sed quibus ad *re* *feriores* estis, aspiciate, ut dum meliora vobis *re* *proponitis*, ad maiora semper ascendere ex humilitate *re* *ualeatis*.

^e hom. 39. ad popu.
Humilitas dignitatem non tollit.

^a Matih. 5.

^b Luca 18.

Humilitas bonorum omnium mater, & cunctarum origo uirtutum.
^c Chrysost. ho. 15. in Mat. & hom. 3. in Mat. & hom. 32. in Ioan. & hom. 2. in epist. ad Philom.
^d in hom. 7. de aduen. & Basil. in hom. de humil.

seu elatus humilis est, humilis autem alius; sufficit quidem & hoc asserens Christi sententia: verumta-
men & ipsam rem indagemus. Quid est humiliari? Nonne vituperari? Non accusari? calumniam pati? Exaltari verò, honorari, laudari, glorificari? Sunt duo diuites, vtrique & honore multo præditi, & in sapientia, potentiaque, & alijs sæcularibus excellentis altum sapientes, postmodum ille quidem & ab omnibus honores quarat, & non accipiens, irascatur, & plus quàm oportet, exigat, & semetipsum exaltet. Hic autem huiusmodi contemnat: in neminem propter hoc indignetur; & datum repellat honorem. Nonne hic priori longè sublimior? Gloriam enim aliter assequi non licet, nisi gloriam fugiendo. Nam donec quidem eam sectemur, nos fugit; cum autem eam fugimus, nos ipsa sequitur. Si vis esse gloriosus, noli gloriam concupiscere: Si vis esse sublimis, ne te sublimem facias. Et alioqui quidem honores non quærentem omnes honorant; ambicentem verò alpernantur. Solet enim humanum genus esse quodammodo contentiosum, & pericax. Gloriam itaque contemnamus: sic enim humiles esse poterimus, vel potius alii.

Magnum est elationis malum, stultum quippe melius est esse, vt idem Chrysostomus ait^b, quàm insolentem, seu superbum. Illic enim stultitia tantum est, mentisque tarditas: hic autem stultitia peior est, & fatuitas cum furore. Stultus sibi metipsum malum est: elatus & alijs pestis: ex amentia hoc vitium nascitur. Non potest esse superbus, qui fatuus non sit. Stultitia verò plenus est superbus. Audi quendam sapientem, qui dicit^c: Vidi hominem apparentem esse prudentem apud se ipsum, spem autem habet magis insipiens eo. Vides quod non temerè dicebam esse malum fatuitate peius? Spem enim, inquit, habet magis insipiens eo. Propterea Paulus quoque dicebat^d: Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. Humilitas verò virtus est, & sublimioris philosophiæ mater est, atque origo^e. Ne igitur altum sapiamus, nec inflemur, cum terra sumus, & ci-

a Luca 18.

Gloria fugientem sequitur, fugitque sequentem.

Melius est stultum esse quàm superbum.
b in d. hom. 39.
ad pop.

Superbus fatuus est, et stultitia plenus.
c Proverb. 26.

d Roma. 12.
e Chrysost. ho. 39. in Matth.
Humilitas sublimioris philosophiæ mater est, atque origo.

& cinis, fumus, & ymbra. Futurorum incertitudinem respice, nec altum sapias, sed timene superiora virtutum diminuas. Verbum habes, & docendi gratiam. propterea putes te plus aliis aliquid habere. Propterea maximè debes humiliari, quòd pluribus donis pregrues, quòd alios prætergressus in te Deus inclinam. frequenter enim & hoc tibi perditionis causa fuerit, si vigilaueris. Humilitati nihil æquale. Hæc est bonorum mater, & radix, alitrix & occasio, simul & vinculum. Hac semota abominabiles, & scelesti fumus. Quòd altum sapias quoniam per verba doces? Sed hoc facile verbis medicari. Doce me per vitam tuam, hæc est optima doctrina. Nò enim disciplina tam à verbis, quam à factis animæ solent intromitti. Quoniam si non habueris opera, non tantum loquens non proficiat, & potius læsisti.

Humilitas bonorum mater, alitrix, occasio, & vinculum est.

Optima doctrina est per vitam docere.

a Chrysost. ho. 38. ad popul.

b hom. 7. in aluen. Dom. et Basil in hom. de humilit.

Scientia nemo se extollere debet.

c hom. 2. ad Philim.

d Luc. 17.

Quis humilitate animi verè cõsilius sit.

e Phillip. 3.

Vnde D. Gregorius b: Pensandum, inquit, & tota intentione cogitandum, quoniam odo sancti humilitatis in se virtutem custodiant, cum quædam rabiliter sciunt, illud ante mentis oculos studere, quòd nesciunt; ut dum ex parte alia in partem suam considerant, ex ea parte qua perfecti sunt se animus non extollat. Scientia etenim virtus est. Humilitas etiam custos virtutis est. Restituego, ut in omni quod scit, sese mens deprimat, quòd virtus scientiæ congregat, ventus elationis dispersat. Vnde igitur possit quis solide in humilitate consistere? Si, ut Chrysostomus inquit, præceptum Domini semper animo verset, quo ait d: Cum locuti omnia, dicite: Serui inutiles sumus. Et rursus si ubi magistrum dixisse meminerit, Ego non arbitror me comprehendisse: ille solus humilitatem animi consecutus est, qui sibi ipsi persuasit, quantumlibet prægerit, nihil se magnum gessisse, qui nec ad finem venisse se arbitratur. Si igitur humiles sumus, ut debet si mites ac mansueti, ut oportet; non sit nobis elationis occasio. Humilis es & cunctis obiectior, noli idcirco inflari, neque exprobes carnem, ne perdas gloriam tuam: ideo nempe te humilitate arrogantiam fugias, Quod si per hanc arrogantiam

coruas, melius fuerat non humiliari. Quoties tibi correpti elata cogitatio, quod quasi humilitatis culmen occupaueris, considera vbinam, vnde descenderit Dominus tuus, & tunc desines te ipsum admirari, & laudare: imò te, & tua omnia ridere cogaris, cum ex collatione dominicæ humilitatis nihil te omnino profecisse cognoueris, de huiusmodi te semper existimās. Nam reuera omnia, quæ agimus nos, ac, si debitum Deo tenemur exoluere, qui nos ex nihilo condidit, & esse, qui ante nō fuimus, fecit: qui postmodum proprio nos, ac pretiosissimo redemit sanguine, tantumque se deiciat nostri gratia, quantum nemo pro filiis charissimis faceret: qui de summa cæli arce, ac paternis sinibus ad nostra infima descendit; qui sanguinem effudit suum, cui nos iuris esse vult. Si igitur mille haberemus animos, easq; pro illo poneremus omnes, putāsne dignum obsequium illius charitati retribuere possemus? Minimè id quidem. Cur quæso? Quia cum ille nihil deberet nobis, hoc fecit ex gratia: nos autem ex hoc illi debitores sumus. Idcirco si ipsius gratia humiliari renuimus, pressus nos, & clades, potentiorumque metus vel inuitos humiliabunt.

Cum obrepit elata cogitatio quid faciendum

Quomodo relicta superbia ad humilitatem descendendum sit.

CAP. XXIII.

D Verò Basilius in oratione sua de humilitate habita: Quonam, inquit, pacto ad salutarem hanc animi humilitatem pernicioſa superbiæ datione relicta descendemus? Si perpetuo studiū modestiæ exerceamus, nec quicquam contempnamus, tantum à quo nihil simus laſi. Vitæ namque studiis, & exercitiis assimulatur anima; & qualia facit, talis etiam formatur, & iisdem configuratur. Sit tibi & ornatus, & indumentum, & incessus, & cathedra, & certa, ac tranquilla alimonia, & lectus paratus, & domus, & varia domestica, quorum omnium vsus sit ad frugalitatem, & sermo, & cantus, & proximi conuictus, & hæc ad mediocritatem magis, quàm ad fastum. Vide ne in sermone arrogantiam vsurpes sophisticam, neque in cantu ad voluptatem accommodatæ voces superiores

Fff habeant,

habeant, neque dictionem ostentent superbam, ac gruem. Sed in omnibus splendori, ac magnificentia detrahas, comis erga amicum, mansuetus erga domesticum, patiens erga temerarios, humanus erga humiles, patronus afflictis, inuisens in dolore confictis, summa neminem contemnens, iuavis in appellatione, alacer in responsione, dexter, & expositus virtutibus, neque tua ipsius celebrans encomia, neque alios, qui hoc faciant, subornans, neque inhonestam de personarum famam admittens, & virtutes tuas ac prerogativas quantum fieri potest, obtegens, peccatorum receptitia te ipsum accusans, nec expectans, vt ab aliis reprehendare: vt idem facias quod iustus, qui in principio sermonis se ipsum accusat: Et ne tantum studium impendas, vt apud homines gloriosus habeare, quantum impendunt alij, vt glorificentur: Abstulerunt enim qui Christum, mercedem suam. Itaque nolis nocere, apud homines conspicuus esse cupiens. Quidquidem Deus magnus ille spectator est: ille pascit gestas; nam splendide remunerat. Nemo prudens de sua ipsius sapientia, vel aliis prerogatiuis quibus gloriabitur, sed obtemperabit parantibus. Antiquus Prophetæ Hieremias, qui dixit: Ne gloriatus in sapientia sua, nec gloriatur robustus in robore suo, nec diues in diuitiis suis.

a Matth. 6.

b Hierem. 9.

Quanam sit
vera gloriatio.
c 1. Corint. 1.

Deus est qui operatur in nobis velle et perficere.

Sed quamnam est vera gloriatio? Dicit Apostolus: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Vbi dixit Christus nobis factus sit à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio, vt sicut scriptum est, qui gloriatur in Domino gloriatur. Nam ea demum gloriatio & omnimoda gloriatio est in Deo, quando neque propter suam iustitiam extollitur, sed agnoscit se esse vera destitutum iustitia, verum sola in Christum sanctificatum esse. Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere, pro bona voluntate. Deus est, qui sapientiam suam prædefinitam ad nostram gloriam per spiritum suum reuelat. Deus est, qui in habentibus dat virtutem. Quid igitur te ipsum, dic quas operas habes, quasi propria habeas bona, cum gratias pro aliis agere debeas largitori? Quid enim habes, quod non

accepteris? Si verò accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? Tibi non innotuit Deus per tuam iustitiam, sed tu Deo per illius bonitatem. Cognoscetes, inquit Apostolus, Deum, imò magis cogniti à Deo. Ne sis iniquus tui ipsius iudex, neque ad gratiam teipsum examina; si boni quicquam habere te putaveris, illud in numerato tenens, eorum sponte oblitus, neque eorum gratia, quæ hodie rectè facis insolescas, eorum, quæ paulò ante, atque olim, malè designasti, veniam tibi ipsi largitus: sed si quando te præsens beneficium nonnihil elatum reddit, ad memoriam revocet, quid olim mali feceris, & cessabit insensata illa animi inflatio. Et si quemquam impræsentiarum dequirere videris, ne hoc solum in illo spectes, sed cogita simul, quæ rectè vel feceris olim vel nunc quoque fecerit, & deprehendes sæpenumero talem, si singula investigaveris, nec particulas quasdam duntaxat scrutatus fueris, te esse meliorem. Neque Deus enim hominem particulariter examinat: Nam ego, inquit, & opera & cogitationes ipsorum coniunctim producturus sum.

a Galat. 4.

Si quis beneficio suo extollatur, quid faciendum.

Non tibi cleri gradus ullus animos in altum extollet, humiliet potius. Animi enim in virtute progressus, in humilitate progressus est: contraque in postremo relinqui, & inhonoratum esse, id non aliunde, quam in elatione progignitur. Quanto ad maiores sacerdotij gradus accedere tibi propinquius contigerit, eo animos tuos magis demittito, idque tenitus exemplo filiorum Aaron. Pietatis enim cognitio, humilitatis, & mansuetudinis cognitio est: quado se animo scire subire, Christum est scire imitari. Contra autem fastidio & arrogantia efferri, & insolentius se gerere est diabolo se similem facere. Christum tu imitare, non adversarium Christi, Deum, non adversarium Dei, Dominum, non servum fugitivum, clementem, non inclementem, humanum, nõ inhumanum; eos, qui sunt humani nuptialis, non eos qui tenebrarum. Noli in eo properare, ut fratribus præsis, ne alienorum peccatorum onere cervices aggraues tuas. Magna res est alteri ministrare, cuiusmodique, ut per eam

Gradus seu dignitas in clero potius nos humiliate, quam extollere debet.

Pietatis cognitio, humilitatis et mansuetudinis cognitio est.

Fff ij nobis

nobis ad caeleste regnum ascensus pareat. Si quidem ea virtutum omnium quaedam quasi fagina, quae uina in se praecipua omnia comprehendit, ipsa primò virtutum omnium contentivam humilitatem complexa, quam bonorum sequitur copiosissima, luti quoddam examen. Sunt quidem multi, qui ad honestae vitae genus sese conferunt rarissimi autem ipsius iugum suscipiant. Violentorum tamen regnum caelorum, & violenti rapiunt illud. Verba euangelij sunt. Violentiam appellavit assiduum acrem corporis in laboribus fatigationem, quod magis impulsu, suapte sponte Christi discipuli facerent. Quocirca si tibi in animo est rapere regnum Dei, violentiae te dato, ceruices tuas Christi ieritum submitto, eius loris collum tuum arcte circumdare cohibeto: premat illud ceruicem tuam: labore virtutis atterito, te ipsum omnibus subijciendo, patienter assidue decantando, orationibusque, & lachryarum ram dando; difficultates omnes tolerando, sive a daemonibus, sive ab hominibus adferantur.

In omnibus autem, quae recte sunt, causas cogitantes, fiant Domino assignare animus debet: neque enim esse quicquam existimare, quod suarum virtutum tate assequi possit. Huiusmodi enim animi affectura suapte solet humilitatem in nobis generare. In omnibus operibus tuis humilia te coram Domino. Quia non erit gratum Deo quicquid efficiatur conperbia. Quod autem sit humiliter, acceptum est. Fili prae omnibus humilitati stude, quod est omnium tute sublimius. Cum iustae institutiones non aliter per humilitatem impleantur, & multorum temporum labores per superbiam in nihilum deputentur. Humilis Deo est similis, & in templo peccatoris humilis est. Superbus autem cum sit Deo odibilis, humilis est. Humilis verò, licet in habitu videatur humilis, gloriosus est in virtutibus. Superbus autem licet decorus videatur aspectu, & clarus, sed tamen occultilem eum manifestant opera ipsius. Et per humilitatem, & motus dignoscitur eius superbia; & ex peccato

Humilitate omnes virtutes continentur.

a Matth. 11.

b Basl. in tra. de abdic. secul. ver.

Bonarum actionum nostrarum ratio Deo assignanda est.

Humilitas iustissimus est virtutum omnium thesaurus.

Humilis et superbi collatio.

cius publicabitur leuitas ipsius. Cupit semper laudari ab hominibus, & virtutibus, quibus alienus, se prædicare gessit. Non se patitur cuiquam esse subiectum; sed semper primatum cupit, & ad maiorem gradum se conatur immergere. Et quod ex meritis obtinere non potest, ambiendo festinat. Ambulat semper tumens, vt iter vacuus, & inanis. Et sicut nauis absq. gubernatore cum iactatur à fluctibus, ita & is circumfertur inter omnes actus suos. Humilis è cōtrario respuit omnem honorem terrenum, & vltimum se esse iudicat omnibus hominibus, Nam etsi mediocris appareat in vultu, eminens apud Dominum intuetur. Cū consummauerit omnia mandata Domini, nihil se fecisse testatur, & omnes virtutes animæ suæ celare festinat. Sed divulgat Dominus omnia opera ipsius, & profert in medium, & mirificat gesta ipsius, & exaltrabit, & clarum faciet eum, & in tempore precum suarum, quod postulat impetrabit. Et tu fili cū accesseris ad precandum Dominum, prosterne te humiliter & confecta eius, ne postules quicquam quasi ex gratia meritorum tuorum, & si est tibi etiā conscientia boni operis aliqua, cela illum, vt te silente multiplicetur, & restitatur à Deo, & peccata tua citò produc in mediū, & deleat Dominus illa cū confessus fueris ea. Nec velis te iustificare cū ad orandum accesseris, ne sicut Pharisæus ille ex eas condemnatus. In tempore orationis omnem malitiam cordis proijce abs te, & remitte si quid habes aduersus proximum tuum b.

Humilis respuit omnem honorem.

Cū accesserit quis ad precandum Dominum quid faciendū.

a Luc. 18.

b Basil. in admonit. ad fil. spirit.

Quibus modis acquirenda sit humilitas.

CAP. XXIII.

D Verò Bernardus Archiepiscopo Senonēsi scribens, in eo tres has virtutes debere esse demonstrat, castitatem, scilicet, charitatem, & humilitatem: cumque de duabus prioribus egisset, & de humilitate tractare aggrediretur. Iam, inquit, de tribus, quæ superius proposuimus, sola tractanda restat humilitas. Hæc duabus præmissis virtutibus in tantum est necessaria, vt absque ista illæ nec esse virtutes videantur. Nepe vt castitas, seu charitas detur, humilitas

c epist. 42.

Humilitas castitati, et charitati devicorum necessaria.

Fff iij merc.

Virtus perficitur in humilitate.

Humilitas omnia virtutum propugnacula, & turris est.

Superbia definitio, et diuisio.

Humilitatis definitio, & diuisio.

Ne quis altius de se aliquid sentiat.
a Roman. 12.
b Psalm. 130.

Galat. 6.

meretur: quoniam humilibus Deus dat gratiam. Seruat acceptas; quia non requiescit spiritus Domini super quietum, & humilem. Seruatas contumaciam virtus in infirmitate, id est in humilitate patitur. Inimicam omnis gratiae, omnisque initium perit debellat superbiam, & tam à se, quam à ceteris virtutibus superbiam illius propulsat tyrannidem. Sequitur eum ex aliis quibusque bonis virum magis laudem parere soleat incrementum superbia, sola hec omnia propugnaculum quoddam turrisque virtutum, cuius titer resistit malitia, obuiat praesumptioni. Comiti autem reor indagare aliquid & de superbia, quoniam ex opposito sibi vitio virtutis decor manifestus appareat. Superbia est appetitus propriae excellentiae. Haec in species duas diuiditur, in caecam, & vanam superbiam.

Caeca superbia, seu contumacia, est vitium, quo se existimans aliquis vel esse bonum, quod non est, vel à se esse quod est in se, non in Domino gloriatur. Vanam superbiam seu vanitas, est vitium, quo quis tam de eo quod est, quam de eo quod non est, suis magis, quam Dei laudibus delectatur. His ita praemissis aptemus iam contraria humilitati, singula singulis opposites.

Humilitas est contemptus propriae excellentiae. Contemptus vero opponitur appetitui. Duabus quoque superbiam speciebus, duae nihilominus humilitatis opponuntur. Contra caecam, ut quae de se nouerit sentire humiliter: contra vanam, nec consentire aliter sentire. Nempe qui de seipso sentire humiliter non potest, in neutro ipsius de se iudicium falli potest: videlicet, ut maius aliquid putet se esse quam sit, aut à se esse quod non sit. Et ideo patienter carens, quod sibi nouerit sentire humiliter de eo, quod certus est adesse, non in seipso in Domino gloriatur. Porro aduersus hoc, ut de se altius se aliquid sentiat, solet, ne insoleat, verus humilis illud sibi iugi meditatione reuoluere: non alacriter ambulauit in magnis, neque in mirabilibus sperauit. Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam. Et item: Qui se putat aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Contra hoc autem, ut à se laudetur

esse, quod se sentit esse, sollicitè se ipsum interrogat: Quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti? Item, qui humanas laudes consuevit perfectè contemnere, cum se laudari percipit de eo quod in se nouit non esse, nihil tamen acquiescens illud sibi commemorat: Qui te beatificant, in errorem te mittant. Sed & illius nihilominus verba liculi recordatur: Veruntamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Proinde sollicitè studet imitari Apostolum, ita de se loquentem: Parco autem: ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Cum vero laudari se comperit de bono, quod se fortè habere cognoscit, nihilominus, quantum in se est, scuto veritatis curat à se iaculum fauoris repellere, dans gloriam Deo, & dicens: Gratia Dei sum id quod sum. Et propulsans à se omnem suspicionem, ait Domino: Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Metuit nimirum, si aliter egerit, ne fortè audiat ab ipso: Recepisti mercedem tuam. Et iterum: Gloriam ab inuicem quaeritis, & gloriam quæ à seculo Deo est, non vultis. Refugiens ergo & de hoc ad confitendum Apostoli, probet ipse opus suum, vt sic habeat in semetipso gloriam, & non in altero. Beati, qui in veritate dicere possunt: Gloria nostra, hæc est testimonium conscientia nostra. Veruntamen delicta quis intelligit? Nam si possem dicere cum Paulo (quod quidem longè est à me) nihil mihi conscius sum, non tamen in hoc esse iustificatum, oporteret me glorificari. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat. Nescio quo pacto familiarius semper humilitati propinquare solet diuinitas: Denique illa se induit, vt apparet hominibus: Substantiam, formam, habitumque getauit humilem, ipsius nobis commendans virtutis excellentiam, quam spectali sui voluerit honorari presentia.

Vobis autem dilectissime Archiepiscopo, vobis præcipue tanto magis arbitror hanc esse necessariam, quanto maior noscitur materia competere superbiendi.

Fff iiii Genus,

Ne quis à se putet esse, quod se sentit esse.
a 1. Corint. 4.

b Isai. 3.

c Psal. 61.

d 2. Corin. 12.

Si quis audiat se laudari, de bono quod habet.
e 1. Corint. 15.

f Psal. 113.

g Matth. 6.

h Ioann. 5.

i Galat. 6.

k 1. Corint. 1.

l 1. Corint. 4.

Non qui seipsum commendat, ille probatus est.

Cui magis necessaria humilitas.

Genus, ætas, scientia, cathedra, & quod maius est, pre-
matus prerogativa, cui non essent insolentia, tor-
elationis occasio? Quanquam esse possint & humilia-
tis. Meditantibus quidem honores blandiuntur, sed
onera pensantibus tædio sunt atque formidini. Non
autem omnes capiunt hoc verbum. Multi enim non
ta fiducia, & alacritate currebant ad honores, si
sentirent & onera. Graui profecto metuerant, cum
tanto labore, atque periculo quarumlibet arde-
rent infulas dignitatum. Nunc verò quia sola arde-
tur gloria, & non pœna, purum esse clericum cre-
ditur in ecclesia, seque vites aestimant, & inglorios, quos
quocumque eminentiori in loco non fuerint suble-
ti. Bona humilitas, quæ & impresentiarum ad huius-
modi curis, & honoribus mentem facit esse quietam,
& a minacibus pœnis in futurum securam reddunt
scientiam.

Quibus hono-
res tædio sunt et
formidini.

Humilitas so-
la potest salua-
re animas no-
stras.

Mater patien-
tiae humilitas.
a serm. in die
natal. Dom.

b Idem Bern.
in tract. de ordi-
nate.

Obediens humi-
litas acqui-
ritur.

c Bernard. in
tract. de parva
serm. serm. 25.

Ad humilita-
tem quibusdam
gradibus est
ascendendum.

d serm. 2. de
quadrag.

Studete humilitati, quæ fundamentum est ceterarum
virtutum, & estimini illam, quæ sola potest saluare ani-
mas vestras^a. Hæc custos pudicitiae, & castitatis est pa-
tientiae mater. Sine causa laborat, qui virtutes sine pa-
tiente congregat. Vera autem patientia, non est
profundam humilitatem nec querit, nec terret.
Hanc verò quisquis veraciter habet, si ei aduersus
aliquid acciderit, non contristatur; sed adhuc diligens
Deum omnia cooperantur in bonum. Ille timet in pro-
speris, gaudet in aduersis. Amat, & adiuuat lepro-
squentes, quia cum patientia, & benignitas commu-
tur, velut indiuiduæ comites^b. Per continentiam
tem castitas; per socialitatem charitas; per obedientiam
verò humilitas acquiritur^c. Nihil verò facilius est
lenti, quam humiliate semetipsum^d.

Sed ad hanc nobis humilitatem quibusdam erit pro-
dibus ascendendum. Primum enim cor hominis, quæ
adhuc peccare delectat, nec miseram consuetudinem
proposito meliore mutauit, ne sit gratia, & humilia-
tis capax, propriis vitis præpeditur. Secundo quoque
ubi corrigere mores, & priores nequitias decetero
iterare proponit; ipsa tamen peccata præterita, iam
amputata quodammodo videantur, dum in
manu

manent, gratiam hanc non admittunt. Manent autem donec confessione lauentur, donec succedat tibi dignis fructibus penitentia de medio tollantur. Sed vae quae tibi, si forte vitis, & peccatis perniciosior succederit ingratitude, vt dum tepescimus processu temporis a seruore conuersationis nostrae, paulatim refrigerat charitas, abundat iniquitas, vt consummemur carne, qui spiritu coeperat. Inde enim est, vt minus ea sciamus, quae à Deo donata sunt nobis, indeuoti pariter & ingrati. Si igitur gratiam cupimus inuenire, sic decet: abstinemus a vitis, vt de praeteritis quoque peccatis digne poeniteamus. Nihilominus quoque solliciti sumus & deuotos nos Deo & verè humiles exhibere, quo videlicet anima nec in peccandi consuetudine, nec in conscientia peccatorum; sed nec in tepore, & torpore ingritudinis, aut in electionis cecitate persistat.

Deinde totius humilitatis summa in eo videtur consistere, si voluntas nostra diuinæ (vt dignum est) subiecta sit voluntati, vt scilicet voluntariè sacrificet Domino, & confiteatur nomini eius: non quia terribile & sanctum; non quia omnipotens, sed quia bonum est, & hoc per triplicem voluntatis nostrae subiectionem. Primo, vt quod certum est Deum velle, id nos velimus omnino; & quod certum est eum nolle, similiter excitemur & nos. Quod autem incertum est vtrum velit, an nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus. Hic certè fratres in hoc medio totum periculum est Canoniorum & aliorum clericorum, dum incedit blandimur nobis, & palpantes seducimus nosmetipsos. Huic accedit, vt dissimulemus Domini quærite voluntatem, dum & nostram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excusationem. Quis enim est ille tam infelix, qui id nolle audeat, quod certum est Deum velle; aut quod certum est eum nolle, id velle praesumat? Sed in medio periculum est. Propterea rogo vos, diligenter attendite; vbi certa est Dei voluntas, omnino nostra sequatur; in his videlicet, de quibus certum aliquid in scripturis inuenimus, aut ipse spiritus manifeste clamat in cordibus nostris, quid sentiendum sit, vt est charitas, humilitas, castitas, obediētia,

FFFV & alia

Ingratitudo peccatis perniciosior.

a Bernar. serm. 3. de amuntia. dom.

Humilitatis summa in qua consistat.

Periculum, in quo versantur Canonici etiam qui sibi boni esse videntur.

Cum certa est Dei voluntas, quomodo nos gerere debeamus.

& alia his similia: Hæc approbamus indubitanter, & appetimus, quæ placere Deo scimus indubitanter. Sed & ea omnimodis odisse debemus, de quibus certum quod oderit ea Deus, ut est superbia, fornicatio, iniquitas, impatientia, inobediencia, & similia. In huiusmodi rebus, de quibus nihil certi possumus inquirere, quæ certum voluntas nostra definiat, pendat inter utramque, aut saltem neutri parti nimis inhæreat, cogitamus semper ne forte altera pars Deo magis placeat, & parati sumus voluntatem eius sequi, in qua utramque partem eam cognouerimus inclinari. Nemo sapienter quæ certa sunt hæsit. Nemo dubia pro certis amittit, nemo sibi in dubiis iudicium vendit, præcipit, & experimur quod scriptum est: Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum. Vnde enim sunt scandala, vnde turbatio nisi quod propriam sequimur voluntatem, & tenemus quod volumus in corde nostro definientes, si quo modo id promitti contingat, aut impediri, cõtinuamus in impatientiam, in murmurationem, in scandalum proni sumus; non attendentes, quoniam omnia cooperantur in bonum his, qui secundum propositum sancti sunt sancti, & qui nobis casus videtur, sermo quilibet Dei est, suam nobis indicans voluntatem? At quomodo nihil certum de huiusmodi in corde posuerit, in quocumque partem postea conuertatur, scandalum non poterit. Aut si quis facere cogitat vnde mandatum dicitur non habet, si voluntatem suam seu conscientiam contempserit, donec Prælatum interroget, & ab eo quod Domini voluntatem, cui vice ipsius obedit, non turbabitur, quicquid ei præcipiatur, quoniam, ut dictum est: Pax multa diligentibus legem tuam Domine, non est illis scandalum.

b Bernard. in serm. de subiectione. nos. voluntas Superbia in peccato prima, & postrema est.

Præterea sicut superbia est origo omnium criminum, ita est ruina omnium virtutum. Ipsa enim est in peccato prima: ipsa in cõsuetu postrema. Ipsa autem in cõsuetudinem per peccatum prosternit, aut in fine de virtutibus deicit. Ideo est omnium peccatorum postrema, quia tam per virtutes, quam per vitia humanam potentiam exterminat. Cætera vitia solas illas virtutes

petunt, quibus illa destruantur, vt luxuria pudicitiam; ira patientiam; sola verò superbia cōtra cunctas animi virtutes se erigit, & quasi generalis ac pestifer morbus omnes corrumpit. Idcirco nisi omnia opera nostra humilitas præcellerit, comitata, & consecuta fuerit, proposita, quā intueamur: apposita, cui adhæreamus: interposita, qua reprimamur, totū de manu extorquet superbia. Quantalibet sit iustitia operis, apud æternū iudicem nulla est, si hanc eleuat tumor mētis. Perit reuera omne quod agitur, si nō sollicitē in humilitate custodiatur.

D. verò Prosper ^b superbiæ, & humilitatis collationem faciens, vtriusque effectus pulchrè depingens, & vitia virtutibus cedere debere demonstrans: Si, inquit, superbia est initium omnis peccati, & concupiscentia peena peccati, non potest aliter vinci concupiscentia vitiosa, nisi prius caueatur humilitatis virtute superbia, quæ eius est inimica. Superba voluntas, facit Dei præcepta contemni; humilitas custodiri. Superbia ex angelis demones fecit: humilitas homines sanctis angelis similes reddit. Illa rebelles diabolo subditos facit; hæc humiles Christo coniungit. Superbi cupiunt in se, quod non faciūt prædicari: humiles refugiant quicquid boni operantur agnosci. Alii vitia sua à se alienādo peruersitatem suæ voluntatis excusant, & bona sua suis vitibus deputando, semetipsos turpiter iactant: isti si quæ peccata commiserint, voluntariè cōfitemdo semetipsos excusant, & omnia bona sua diuino muneri deputādo, Deum iugiter laudant. Quapropter si virtus non habitat in animo vitioso, superbia humilitatis cedit imperio: quia non potest mens regnum habere virtutum, nisi prius iugum excusserit vitiorum. Tunc enim vitia fideliter expulsa decedunt, si virtutibus cedant. Alioquin & subsidunt ad tempus eiecta, vel redeunt, nisi virtutes in locum vitiorum, quæ fuerint depulsa, succellerint. Quapropter pietas in nobis crudelitati resistat: iram patientia fundata coërceat; pudicitia libidine vincat: animositate tranquillitas tollat; verbositate taciturnitas moderata cōpescat; delectatio spiritualis desideria carnalia imminuat; abstinentiæ rigor aculeos carnis obrūdat; curiositati studium spirituale succedat; sobrie-

Humilitas omnia nobis nostris operibus adesse debet.

a Bernard. in medi. deuotif. b de vita contemph. li. 3. c. 3.

Superbia humilitate vincenda.

Quo modo vitia virtutibus cedant.

sobrietati cedat ebrietas; mansuetudini succumbat in-
manitas; dominetur leuitati auaritas; Dei & patri-
mi charitate crescente consumatur tota mundi cupiditas;
excludat parcitas vera luxuriam; castiget indolentiam
virtus ignauiam; reprimat humilitas prolixa inuicem
tiam; pellat simplicitas pura recordiam; nō impet
varietas fucata constantiam; emendati mores augent
disciplinam; frangat clementia religio sauitiam; &
funditus eradicet bonitas acquisita malitia; vterque
fitione vitiorum celebretur introductio gloriosa virtutum.
Humiliemus itaque Domino animas nostras, & in
spiritu constituti humiliato, seruientes illi dicamus
sientes cum Iudith Domino*:

a Iudith cap.

6. & 8.

Oratio humili-
tatis opportune
nunc dicenda.

Domine Deus caeli, & terrae, intueere superbia in-
reticorum, & respice ad nostrā humilitatem, & facies
sanctorum tuorum attende, & ostende quoniam non
derelinquis praesumentes de te; & praesumentes de
& de sua virtute gloriantes humilia; & secundum vo-
luntatem tuam sic facias nobiscum misericordia tua
vt sicut conturbatum est cor nostrum in superbia pe-
rum, ita etiā de nostra humilitate gloriemur, & non
vlescamur nos pro his, quae patimur, sed respice
peccatis nostris haec ipsa supplicia minora esse, & magis
Domini, quasi serui qui corripimur ad emendam vitam
& non ad perditionem nostram, euenisse credamus.
Memores sumus, quia tentati sunt patres, & peccato-
fores nostri, vt probarentur, si verè colerent Deum
suum, & omnes, qui placuerunt Deo per multas tenta-
laciones transferunt fideles. Illi autem, qui tentaciones
non susceperunt, cum timore Domini & impatiencia
suam, & improprium murmurationis suae contra
Dominum protulerunt, exterminati sunt, & perierunt.

Quomodo honestas per rectam disciplinam in clero sit
restituenda. CAP. XXV.

QUOD si praedictis aliisque similibus diuina dis-
ciplinā, summorum Pontificum, sacrorum con-
ciliorum, & sanctorum patrum dictis, & auctoritatibus
ritatibus mali, & inhonesti clerici, à virtutibus ad vitia
& in primis ad humilitatem, & obedientiam restitui-
antur.

honestatem à probis & honestis viris faterna sua monitione seu correptione perducere non possint; tunc hi ne illorum peccatis consentire, eade defendere videantur, vita & excessus eorundem, illorum Superioribus denuntiabunt, iuxta Domini mandatum, & præceptum^a, quo Deus vnique mandauit de proximo suo^b: Si peccauerit in te, honeste, contra te, vel te sciente, vade & corripe illum inter te, & ipsum solum: Si te audierit, iuratus eris fratrem tuum, hoc est, animam, & salutem fratris tui, cum à peccatis retrahendo. Si te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos, qui scilicet commissum peccatum nouerunt; vel qui illi possint prodesse, & non obesse, vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum, & sic probari possit fraternam monitionem seu correptionem factam fuisse. Et si te non audierit, neque se correxerit, vitamque suam emendauerit, dic ecclesie, hoc est, denuntia Præbato seu Superiori, qui illius ecclesie (cui delinquens subest) caput est^c. Siquidem tam sacerdotes, quam reliqui fideles omnes summam debent habere curam de his qui peccant, quatenus eorum redargutione corrigantur à peccatis. Debet enim homo, vt D. Augustinus inquit^d, diligere proximum suum, sicut seipsum, vt quem poterit hominem beneficentia, consolatione, vel informatione doctrinæ, vel disciplinæ coërtione adducat ad colendum Deum. Quisquis enim Christianus iniquum sic non persequitur, Christi est inimicus. Sed non debet persequi nisi vitia Christianæ contraria veritate^e. Qui enim potest obuiare, & perturbare peruersos, & non facit; nihil est aliud quam fauere impietati eorum, vt Anastasius & Damasus Papa rescripserunt^f. Nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto factiori desinit obuiare. Qui verò consentit peccantibus, vt D. Isidorus inquit^g, maledictus erit apud Deum, & homines, & corripietur increpatione severissima; sciatque se cum illis simili modo culpabilem iudicandum. Cæterum si peccatum sit publicum, aut credatur monitio secreta, & fraterna nõ profutura, aut Præbatus præceperit, maximè sub pena excommunicationis, denuntiatione peccati sibi fieri non seruata forma

Denuntiatio quando Superioribus fieri debeat.
a Mat. 18. c. 16. si peccauerit. 2. q. 1. c. nouit. de iudiciis.
b Eccles. 17.

c Mat. 18. c. 16. ibid. Chrysost. Specul. lib. 3. tit. de denun. c. nouit. & ibi gloss. & DD. de iudic. c. si peccauerit. 2. q. 1. Hoff. & Goffred. in sum. tit. de accus. inquisit. c. denunt. c. diaconi. dist. 93. d. c. iam sacerdotes. 24. q. 3. e in epist. 52. et in ca. debet. 23. q. 4. Malorum fautores qui sint. f ca. quisquis. 23. q. 4. g in c. qui potest. 23. q. 3. Maledictus qui consentit peccantibus. h in c. qui consentit. 11. q. 3. Denuntiatio quando fieri possit non premissa fraterna monitione.

forma predicta, poterit tunc fraterna correptio, & monitio prætermitti^a.

a Syluest. in sum. alleg. s. Thom. et Archid. in verb. denunciatio et in verb. correptio.

b c. 2. de colufo. detegen. Iustum est, ut inobedientes seuerioribus corrigantur vindictis.

Desidia perdit disciplinam. c. iustum est, 23. q. 3. Innocentia est cohibere à peccato, vel illud punire.

d e ita plane. 23. q. 4.

Non est parcendum vitis, ne peccantium consistat voluntas.

Prælati verò habita huiusmodi denuntiatione, vel alia ratione, via, aut modo subditorum peccata, successus ad eorum notitiam deuenierint; illa secundum iuris, & SS. concilij Tridentini dispositionem, corrigere, & emendare non different, sicut supra à nobis dictum, & demonstratum est. D. enim Gregorius criminata loquel mel audita nullo modo indiscussa præteribat^b. Iustum est enim, ut, qui diuina contemnunt mandata, & inobedientes paternis existunt iussionibus, seuerioribus corrigantur vindictis; quatenus ceteri talia committere timeant, & omnes gaudeant fraterna concordia. cuncti sumant seueritatis, atque bonitatis exemplum. Nam si ecclesiastica sollicitudo vigore negligat, perdit desidia disciplinam, & animabus fidelium profectio nocetur^c. Non est inuocentia, ut D. Augustinus inquit, parcendo sinere ut in malum grauius incidatur, sed pertinet ad innocentia officium non solum nemini malum inferre, verumetiam cohibere à peccato, vel punire peccatum: ut aut ipse qui prius odio impugnetur, corrigatur experimento, aut alij terreatur exemplo. Nā planè sociatur quis malis, si mali aliquid cuius committit, aut committentibus fauet, ut idem Augustinus ait d. Si autem neutrum facit, nullo modo laudatur. Porro, si addat tertium, ut non sit in vindicta piger, sed vel corripiat iustus in misericordia, & arguat, vel etiam si eam personam gerit, & ratio celebrandæ pacis admittit, coram omnibus peccates arguat, ut ceteri timeant: Remoueat etiam vel ab aliquo gradu honoris, vel ab ipsa communione sacramentorum: hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum obstinatione persequendi faciat: plenissimum officium non solus castissimæ innocentia, sed etiam diligentissima seueritatis impleuit. Vbi autem cætera impediuntur, illa dum semper retenta incorruptum castumque custodiunt, nec faciat malum, nec approbet factum.

Qui verò vitis nutriendis parcat, & fauet, ne consistat peccantium voluntatem, non tam est misericors, quam qui non vult cultum rapere pucro, ne audiat pro-

nam, & non timet, ne vulneratum doleat, vel extin-
ctum. Non putes te tunc amare seruū tuum, vt idem
Augustinus inquit^b, quando eum non cadis; aut tunc
amare filium tuum, quando ei non das disciplinā; aut
tunc amare vicinum tuum, quando eum non corrigis.
Non est ista charitas, sed languor. Ferueat charitas ad
emendandum & corrigendū; si sunt boni mores, dele-
dent: si autem mali, emendentur. Nam qui emendat
verberare in quem datur potestas, vel coërcet aliqua di-
sciplina, vt idem alibi inquit^c, & tamen peccatū eius,
quo ab illo laesus, aut offensus est, dimittit ex corde,
vel orat, vt ei dimittatur, non solum in eo quod dimittit
ex corde, atque orat; verum etiam in eo quod corri-
pit, & aliqua emendatoria pœna plectit, eleemosynam
facit, quia misericordiam præstat. Multa enim bona
prestantur inuitis, quando eorum consultitur vtilitati,
non voluntati, quia ipsi inueniuntur sibi inimici. Nam
si lenitas, disciplina dormiat, repressa disciplina,
sæuit impunitas; & vbi gubernaculum disciplina con-
temnitur, restat, vt religio naufragetur^d. Quid ergo
faciendum est? Corripiamus (inquit idem Augulli-
nus^e) verbis? & si opus est, verberibus: sed de-
lictum dimittamus; coram de corde abiciamus, vt
si per charitatem imponitur disciplina, de corde leni-
tas non recedat. Quid enim tam pium, quàm medi-
cus ferens ferramentum? Plorat secandus, & secatur;
plorat vrendus, & vritur. Non est illa crudelitas,
abstulit vt sæuitia medici dicatur. Sæuit in vulnus, vt
homo sanetur, quia si vulnus palpatur, homo perdi-
tur. Sic ergo ista monuerim, vt fratres nostros, qui
peccauerint, omnimodo diligamus, de corde nostro
charitatem in eos non dimittamus, & disciplinā cum
opus est, demus; ne per solutionem disciplina crescat
nequitia, & incipiamus apud Deum accusari, quia re-
citatū est nobis^f: Peccantes coram omnibus corri-
pe, vt cæteri timorem habeant. Incutis pœnam, in-
geris dolorem, sed quæris salutem. Multi amore, multi
timore correcti sunt; sed per tremorē timoris ad amo-
rem peruenierunt. Non enim sic quæritur innocētia, vt
peccat disciplina. Scriptū est^g: Disciplinam qui abiicit
infelix

a c. qui vitios,
23. 9. 1.

Non amat quis
subditū si pec-
cantum nō cor-
ripiat.

b in canon pu-
tes. 23. 9. 5.

c in c. & qui
emendat. dist.
45.

Qui remittit,
et qui corripit,
vterque mise-
retur.

Repressa disci-
plina, sæuit im-
punitas.

d Clem. fin. de
relig. dom.

e de verb. Do.
serm. 15.

Per solutionē
disciplina cre-
scit nequitia.
f 1. Tim. 5.

g Sapien. 3.

Disciplina qui abicit infelix est, sed qui illam negat, crudelis est.

infelix est. Bene potest addi ad istam sententiam: Sicut disciplina qui abicit infelix est; sic disciplina qui negat crudelis est. Teneo pro fus & ostendo quoniam feriendo pium, parcendo crudelem, Pater quoniam filium ferit, amat, & non vult puer cadi, contumaciam, consulit ad utilitatē. Quare? quia pater, quia hereditatem parat, quia successorum suorum, feriendo pius est pater, feriendo misericors est. Sed puer impunitus, & indisciplinatus sic vivat, ut pater, & pater dissimulet, pater parcat, pater perditum filium disciplinae asperitate offendere timeat, nonne parcendo crudelis est? Erudimini ergo omnes, qui vocati estis in terram, & bene iudicando non à terra praemium, sed ab illo expectate, qui fecit caelum, & terram.

a Idem Augu. ser. 94. de serpo.

Deinde si quisquam inimicum suum, periculosis moribus, phreneticum factum currere videret in praecipitium, nonne tunc potius malum pro malo recedendum, si sic eum ire permitteret, quam si corrigendum, parandumque ligaret? & tamen tunc ei molestissimus & aduersissimus videretur, quando utilissimus, & misericordissimus extitisset: sed plane salubre operata tanto ei uberius gratias agere, quanto minus percipisse sensisset. At quibusdam ista non profuerit: quid ideo negligenda est medicina, quia nonnulla insanabilis est pestilentia? De talibus enim scriptum est: Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt. Quid illud alterum genus morbi grauius, & durius, qui quadam vetusta vecordia premebantur dicitur nobis: Verum quidem dicitis, non est quod respondeatur, sed durum est nobis traditionem parentum relinquare. Quam multi ex ipsis nunc nobiscum gaudentes pristinum pondus perniciosi sui operis acculant, & fatentur nos sibi molestos esse debuisse, ne tanquam mortifero somno, ita morbo veterinosae consuetudinis interirent. Non omnis, qui parcat amicus est, nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera amicum, quam blanda oscula inimici: melius est cum lenitate diligere, quam cum lenitate decipere. Villi sicut rienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negat, quam esurienti panis fragitur, ut iniustitiae sceleris

b Ierem. 2.

Consuetudinis praetextu multi miscunt.

c Proverb. 27.

interirent. Non omnis, qui parcat amicus est, nec omnis, qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera amicum, quam blanda oscula inimici: melius est cum lenitate diligere, quam cum lenitate decipere. Villi sicut rienti panis tollitur, si de cibo securus iustitiam negat, quam esurienti panis fragitur, ut iniustitiae sceleris

requiescat. Putas nō inem debere cogi ad iustitiam, cum legas a patremfamilias dixisse seruis: quoscūque inuenieritis cogite intrare; cum legas & ipsum Paulum ad veritatem cognoscendam & tenendam magna violentia Christi cogentis esse cōpulsū^b. Nam si nemo nec reprehendendus est à malo, nec retrahendus à malo ad bonum est; humanas & diuinas leges necesse est euacuari, vt Pelagius Papa rescripsit^c, quæ & malis poeniam, & bonis præmia iustitia suadente constituunt. Cæterum D. Gregorius Prælatos monens^d: Summus, inquit, locus bene regitur, cum is, qui præest, vitis potius, quàm fratribus dominatur. Vitius ergo se debent rectores erigere, quorum ex causa præferuntur; & cum delinquentes corrigunt, solícite attendant, vt per disciplinam culpas quidem, vt potestatis feriant, sed per humilitatis custodiã, æquales se ipsis fratribus, qui corriguntur agnoscant. Disciplina subditos tanto diuino iudicio liberioris reddat, quanto hic eorum culpas sine vindicta non deserit. Seruanda itaque est, & in corde humilitas, & in opere disciplina. Atque inter hæc solíciter intueudum, ne dum immoderatus custoditur virtus humilitatis, soluantur iura regiminis. Et dum Prælati quisque pius, quàm decet, se deicit, subditorum vitam stringere sub disciplinæ vinculo nō possit. Quod si necessitas disciplinæ in moribus coercendis dicere Prælatos dura verba compellit: si etiam in ipsis modum se excessisse sentiant, non ab ipsis exigatur, vt à subditis suis veniam postulent, sicut D. Augustinus docet^e, ne apud eos, quos oportet esse subiectos, dum nimium seruetur humilitas, regendi frangatur auctoritas; sed tamen petenda est venia ab omnium Domino, qui nouit etiam eos, quos plus iusto fortè corripit, quanta beneuolentia diligant. Vnde idem D. Augustinus ad seruos Dei scribens: Præposito, inquit, tanquam patri obediatur; ipse verò non se existimet potestate dominante, sed charitate seruiente felicem. Honore coram vobis Prælati sit vobis; timore coram Deo substratus sit pedibus vestris. Circa omnes scriptum bonorum operum præbeat exemplum; corripiat inquietos; consoletur pusillanimes; suscipiat infirmos;

G g g firmos;

Mali ad iustitiam cogendi sunt.

a Matth. 22. Luc. 14.

b Act. 9. & D. August. epi. 48. & in e. nimium. 23. q. 4.

c in c. non vos. 23. q. 5.

d lib. 26. moral. cap. 22. & 23.

e in c. non vos. 23. q. 5.

d lib. 26. moral. cap. 22. & 23.

Prælati qua intentione subditos corrigere debeant.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

Prælati seruanda est in corde humilitas, & in opere disciplina.

firmos; patiens sit ad omnes; disciplinam libenter
beat; metuendus imponat. Et quamvis vitium sit
necessarium, tamen plus à vobis amari appetat, quam
timeri; temper cogitans Deo se pro vobis reddendum
esse rationem. Vnde vos magis obediendo non
vestri, sed etiam ipsius miseremini, quia inter vos quanto
loco superiore, tanto in periculo maiore versamini.

D. verò Basilius de disciplina scribens: Est autem
inquit, disciplina inductio quaedam utilis, quae cum
cum labore vitiorum maculas purgat. Quae quidem
impresensentiarum non videtur esse gaudij, sed mē-
ris; verum postremò fructum salutarem, & quantum
per ipsam exercitatis facile reddit. Hanc itaque dis-
ciplinam nosse non cuiuslibet est mentis, quoniam in-
ti res duras tolerare desperantes, exitus, ac exitus
utilitatem ob ignaviam, & ignorantiam non expectant
sed ad diligentiam austeritatem impatientes in
dentia vnebris, ac infirmitate remanserunt. Quae
modum pueri doctrinam despicientes ob seruos, in-
gellaque, quae magistri & paedagogi adhibere solent,
attentius dictata suscipiunt, & ipse sermo magis
non auditur: post verbera doloresque, velut iam
aperitis auribus, & auditu, excipitur oratio, & ser-
ria custoditur: sic accidit & iis, qui diuina praeparata
audiunt, & ad ea seruanda se negligenter habent.
postquam disciplina eis inflata est à Deo, non que
molestè semper illis inculcabantur diuina mandata,
quasi iam primùm in aures ipsorum cadant, suscipiun-
tur. Hac itaque de causa, inquit: Disciplina Domini
aperit aures meas, quoniam disciplina inderit
atque detrectantem corrigit, atque admonet, vt Sa-
lus plane factitabat^b, tradens Satanæ veluti puerum
cuidam tortori, & carnifici, vt erudirentur, discerent,
que minimè blasphemare. Rebellantem verò, Apo-
citantem reducit, vt pote de quo dictum est, quod
stea captiuitatis suae poenitentiam egerit. Necessaria
itaque nosse disciplina virtutem, quā is illa rebus
sit. Hanc demum utilitatem Salomon facile cognoscit
admonet: Ne desine paruulum instruere, & castigare
quoniam si virga eum cecideris non morietur. Non
u que

a hom. in prin-
cipiu prouerb.
Disciplina
quid sit.

Cur scholari-
bus negligentibus
serua ex-
flagella deunt.

Disciplina in-
docilem, atque
detrectantem
corrigit.
b 1. Corint. 5.

a Prouer. 23.

in quidem virga illum percutes; animam verò illius à morte liberabis. Ipsa disciplina apud eos, qui rectè iudicant, multatè preferenda est pecuniæ. Quam ob rem dicit Salomon^a: Accipite disciplinam, & non argentum; vt in tempore tribulationis vel corpore laborante, vel rei domestica incommodis superuenientibus, nunquam de Deo malè cogites aut sentias, sed multa patientia, eius plagas ob ea, quæ admisisti, castigans, & admonitus suscipias.

Quæ olim Canonicis disciplina adhiberi soleat.

CAP. XXVI.

De Vm Canonici ecclesiarum tam cathedralium, quàm collegiatarum adhuc in claustris vitam communem ducerent, in cõcilio Aquisgranensi sub Ludouico Pio Imperatore primo^b, hæc erat illa disciplina, & correptionis præscripta regula:

Quamquam contemptores canonicarum, institutionum episcopali præcipuè iudicio plectendi sunt, quæ pena, vt ait B. Augustinus, in ecclesia nulla maior esse potest, demonstrandum tamen est, qualem ceteri Prælati, qui illis dignitate inferiores esse noscuntur, in locis sibi commissis, vbi canonicè viuunt, erga subiectos quosq. delinquentes, & ea, quæ propriè ad eorù propositum pertinet, obseruare nolentes, adhibere debeant correptionis modù. Sed quia omnis ætas vel vnus cuiusq. intelligentiæ capacitas, proprias debet habere mēsuras, & iuxta modum culparum, mēsuram extendenda est correptionis: & hæc omnia iure pendent in Prælatorum iudicio, quo & discretissimè temperanda sunt; necesse est, vt eidem Prælati circa delinquentes medici peritissimi imitentur factum, scilicet vt adhibita magnæ discipline cura quod cuique congruat, quòdyc conueniat, adhibeant. Hoc summopere perpendentes, vt iuxta quantitatem vulnerum exhibeant fomenta curamque, quatenus nec alteri suggerant, quod nocet, nec alteri subtrahant, quod iuuat. Omissis igitur his, quorum ætati delinquenti parcendum non est, sed potius iuxta Salomonem^c, eorum latera ne inuoluescant, virgis assiduè tondenda sunt: qualiter erga ceteros delinquentes iuxta auctoritatem diuinam,

Ggg ij & fan-

*Disciplinamul
ta pecunia
preferenda est;
a Proverb. 8.*

b cap. 134.

*Regula disci-
pline & corre-
ptionis olim
præscripta Ca-
nonicis.*

*Iuxta modum
culparum ex-
tendenda est
mēsuram corre-
ptionis.*

*c Proverb. 10.
13, 21. & 23.
Eccles. 30.
Puero delin-
quenti parcen-
dum non est.
Hæc correptionis
regula vn-
de desumpta sit.*

& sanctorum patrum exempla & traditionesque illi oporteat, strictim breuiterque ostendatur.

Si quis frater in cōgregatione canonica cōtinuus, horas canonicas frequentare neglexerit, ecclesiamque non religiosè, sed pompaticè vel incompòsite intrerit, & opus Dei negligenter executus fuerit, ad oblationem venire distulerit, obedientiam à magistris iniunctam agere recusauerit, in legendo, vel cantando, vel in cæteris ecclesiasticis disciplinis iuxta vniuersitatis hodiernum non exhibuerit, ad missam non necessariè delicti vitio tardè occurrerit; è claustris sine licentia egressus, per licentiam verò egressus, extra constitutum limitum citum moras fecerit; in plateas ire, aut in bimis tentauerit; in dormitorio aliquid indecens aut indecentum verbis, aut actibus perpetraverit; aliquid in dormitorio cum cæteris, absq. causa inuitatis delicti mirè præsumpserit; fratribus charitatis officio obtemperare seruiè neglexerit; discordiam, quam (dicitur) scriptura Dei anima detestatur, inter fratres (temerè) fecerit, & huic institutioni contumax, aut superbus, aut murmurans, seu in aliquo contrariè existerit, huiusmodi agere tentauerit: hic primò secundò Domini præceptum, non solum semel, aut secundo tertio, quinimo crebrius admoneatur. Et si his admonitionibus non cesserit, publica obiurgatione contumetur. Quodsi & his reuultus fuerit, cæteris sibi alienis interdictis, pane tantum usque ad dignam satisfactionem vtatur, & aqua. Si verò nec sic se correxerit, seoretur à mensa, & à societate fratrum in choro plectum remoueat, & seorsum in loco humiliori negligenter à prælatis constituto stare cogatur, vt in rubore sequestrationis emendetur. Deinde si his rebus correptus incorrigibilis extiterit, & aetas permittit, quia, iuxta Salomonè, stultus verbis non corrigi, congrua ei verberum adhibeatur castigatio, quæ potest filium verberetur, quatenus secundum B. Gregorij sententiam, qui iubentis verba non audiunt, verberibus admoneantur, vt ad bona desideria poenæ trahantur præmia non inuitant.

Cæterum si talis fuerit, quem aut atas, aut poenæ

a *Proverb. 6.*

Pœna aduersus supra posita peccata.

b *Proverb. 18.*

19. Olim Canonici etiam verberibus castigabantur.

personæ verberari non fuerit, publica obiurgatione, & reuincionum continua afflictione, & sequestrationis rubore huiusmodi corripatur, vsque dum digna pœnitentiae satisfactione veniam consequatur. Si vero vterque, & qui flagellatur, & quem flagellari atas aut qualitas personæ prohibet, adhuc incorrigibiles extiterint, si locus intra claustra Canonicorum, sicut multis in locis noscitur esse, quò ad tempus retrudentur, & secundum modum culpæ castigentur, vt iuxta Apostolum * traditi satanæ in interitum carnis, spiritus saluus sit in die Domini. Quod si etiam tot saluberrimis admonitionibus, & castigationibus necdum paruerint, fac eis ab omni congregatione communis oratio, vt à Domino sanentur.

Postremò si inemendabiles, & incorrigibiles apparuerint, ne per plures eorum ira serpent contagia, necesse est, vt à cæterorum societate (vt potè oues moribundæ) secreti ante præsentiam deducantur Episcopi, vt ab eo canonica auctoritate publicè damnentur.

Si verò quis in collegio Canonicorum culpam criminalem admiserit, huic nulla est danda dilatio, quin aut sponte pœnitentiã pro admissio crimine gerat; aut si id agere resolutauerit, eorundem Episcopo deducatur, vt ab eo publica mulctetur pœnitentiã. Meminisse enim oportet rectores, quia columba est in diuinis scripturis ^b Ecclesia appellata, quæ non vnguibus lacerat, sed alis piè percutit. Vnde etiam illis summo opere obseruandũ est, vt sicut præmissum est, iuxta modum culparum, perlocarum, atque ætatum, omnino ipsa temperata sit correctio, vt nec vitium desidiæ inoleseat; nec correctio mansuetudinis modum excedat; ne, vt B. Maximius ait, aut solutior leuitas conuiuentiam præbeat peccanti, aut immoderata seueritas à lapsu non reuocet delinquentem. Sed & hoc illis nihilominus cauendum est, ne errata delinquentium alicuius rei liuore feriant, sed potius, vt ait B. Augustinus, sint criminum persecutores, & hominum liberatores. Oderint vitia, diligant homines. Oderint quod instinctu diaboli ingestum est, diligant, quod Dei bonitate creatum est. Teneant in manu baculum, & virgam; baculum videlicet, quo

Ggg iij alio.

Aliap. d. qualitate personæ pœna.

Qui in carcere detrudendi excludendi sunt

In claustris Canonicorum carcer esse debet.

a 1. Corinth. 5.

Pro incorrigibilibus orandum est.

Canonici incorrigibiles olim tradebantur Episcopo publicè damnandi.

Canonici ob crimen commissum quomodo puniri olim solent.

b Cantic. 6.

Temperata sit correctio.

Qualis Prælatorum in correctione debeat esse affectus ex intentione.

Quales erga delinquentes alij fratres se gerere debeant.

aliorum virium imbecillitates spiritualiter sustinentur virgam verò, qua vitia delinquentium zelo rebus feriant. Delinquentibus interea, & excommunicatis fratribus, nequaquam debent ceteri fratres, aut eos suis adulationibus decipere, aut coram ea defendere, sed potius opem ferre, vt acquiritis contra districtè corrigantur.

D. Basilij animaduersiones aduersus Canonicos delinquentes. CAP. XXVII.

Canonici olim psalmos memorie mandare debebant.

Siquis integra corporis valetudine oratione, re, aut psalmos memorie mandare negligenter excusans excusationes in peccatis, hic à reliquorum confortio segregator, aut hebdomadā vnā recedat.

Contra correptionem non admittentem poena.

Si quis de errato aliquo adhibita charitate conuenitur, & correptionem non admittat, summa cum solitudine obsecrans, ac propter ea, quæ deliquit, ipsi sibi postulans, hic quoque hebdomadā vnā à reliquorum societate excluditor.

Negligentia fratrem corrumpere poena.

Si quis alicuius alicui peccati conscius fuerit, neque illum correxerit, aut pacificè, & adhibita charitate corripuerit, sed cum perturbatione alicuius luti fratrem potius triumphans, quā causam moribus studens; hic quoque vnā cū eo, qui de peccato castigatus, hebdomadas duas à reliquorum confortio abeigitor, quia vt inimicus, non autem vt frater conuenitur.

Confratri inobediens poena.

Si quis quæ facere possit à fratre iustus contumacesse, aut contumaciter gerat, neque adhibita omni respectu in Christo, læticia, obtemperet, tanquam qui confidens in suo abundet sensu similiter hebdomadā vnā segregator.

Iurantis poena. Vaniloqui poena.

Si quis præter etiam & non, iurandū dicit, & ipse hebdomadā vnā segregator. Si quis futiliter garrat, aut in sermone facit, confectetur, neque adhibito timore, ac tremore doctrinæ B. Apostoli & euangeliorum conferuet, nihilominus hic etiam hebdomadā vnā segregator.

Delictum confratri primū dissimulatis et postea exprobrantis poena.

Si quis fratri alicui peccati alicuius conscius fuerit, & id dissimulauerit, postea autem exprobrauerit, luti traducendi causa; similiter hic quoque tanquam

alterius minimè indolefcens, & qui insultans delectetur potius, à reliquorù consortio hebdomadam vnam segregator.

Si quis alicuius alicui peccati cōfcus fit, & illum negligenter ferre animaduertat, ac non adhibita cordis contritione, multisq. lachrymis Deum sibi propitium facere hortetur, & admoneat ipsū, vt pœniteat, & opera pœnitentiæ digna præ se ferat. Si autem his ita seruiatis, nihilominus tamen ille salutem suam negligat: qui eiusmodi est, is ex conuentu prorsus exterminator. Modicum enim fermentum totam massam corrumpit.

Si quis, præterquam vbi necessarij vsus postulent, extra egrediatur, ac temerè diuagetur, qui huiusmodi est, segregator, vt quiescant domi pedes eius, sicut scriptum est.

Si quis temerè iracundia elatus fuerit, ac non actutum fratrem rogauerit, quem offenderit, vt peccatum sibi, quod in ipsū peccauerit condonet, h. e. similiter hebdomadam etiam vnam segregator.

Si quis contumelia aliqua à fratre affectus fuerit, & à conuentu rogatus, peccatum non condonauerit, memoria tenens eum, quod dicitur: Si quis aduersus aliquem habet querelam; sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos: Et hic similiter à cæterorum consortio hebdomadam vnam segregator.

Et idē Basilius alibi: Canonicorum fornicatio pro matrimonio non reputetur; sed eorū coniunctio omnino diuellatur. Hoc enim & ecclesiæ ad securitatem est vtile, & non dabit hæreticis aduersus nos ansam, quod propter peccandi libertatem ad nos attrahamus.

Vnde rufus idem ad Gregorium presbyterum scribens, vt separetur à muliercula, cū qua habitabat: Legi, inquit, literas tuas cum omni patientia, & longanimitate, & miratus sum, quomodo cum posses per res ipsas nobis breuiter, & facillè respondere, in his quidem, quorum accusaris, perfliterè malueris; proluxa autem oratione, quæ sunt immedicabilia, curare uolueris. Nec primi, nec soli, ò Gregori, statuimus, ne mulieres cum clericis cohabitarent. Sed lege canonem

G g iij qui à

Non admonens confratrem de peccato sibi conscio facere pœnitentiã pœna.

Clastrum exeuntis et diuagantis pœna.

Iracundi & reuoluntariè conciliari negligenti pœna.

Contumeliã sibi factam ignoscere nolenti pœna.

à in epist. ad Amphilo. Canonicorum fornicatio pro matrimonio reputari non potest.

Basilius quoque non permisit, ut mulieres cum clericis habitarent.

*Honestas celi-
batus clericorū
in quo consistat.*

qui à sanctis patribus nostris Nicæ editus est, quiper-
tè prohibet, ne sint introductitia. In hoc autem
est cælibatus decus, & honestas, quod separat à
consuetudine, & consortio mulierum. Si quoniam
verbo profitens, reuera ea faciat, quæ qui cum mulie-
bus cohabitant, apertè ostendit, se virginitatis quam
laudem nomine tantum prosequi, sed à turpi volun-
te non recedere. Tãto magis ergo oportebat te non
postulationi facillè acquiescere. Quod dicit te ab omni

*Presbyter 70.
annorum an-
cillam propter
scandalum ha-
bere alim non
potuit.*

a 2. Corint. 6.

corporali perturbatione liberum. Neque enim cogit
cum, qui septuaginta annos natus est, cum muliere
animo perturbatione commotū habitare, nec tanquam
propter turpem aliquam actionem, quæ facta fuerit,
statuimus ea quæ statuimus: sed quia ab Apostolo do-
cti sumus à fratri non esse ponendum offendiculum vel
scandalum. Scimus autem quod id, quod facit, & non
fit ab aliquibus, erit aliis occasio ad peccatum, hinc
causa decreuimus sanctorum patrum constitutiones
sequentes, vt à muliere separetis. Quid ergo Calce-
pis copum incusas, & veteris similitatis recedens?
Quid autem nos infimulas, quod aures ad admitten-
das calumnias faciles præbeamus; non autem respice
qui à consuetudine cum muliere non potes recedere?
Eiice eam à domo tua, & statue ipsam in moribus
fit illa cum virginibus, & viri tibi seruiant, ne homo
Dei per vos blasphemetur. Quamdiu hæc feceris,
Myriades, quas scribis in epistolis nihil tibi probentur.
Sed otiosus morieris, Deo que reddes rationem tuam.
Sin autem non correctus ausus fueris sacerdotium in-
prehendere, eris toti populo anathema; & qui reclusus
perint, erunt in omni ecclesia abdicati.

*Quomodo ac-
cipienda sint
animaduersiones
Superioris,
b in lib. regul.
seu quest. sus.
disput. quæst.
52.*

Porro cuiusmodi mēte irrogatas sibi aliquis animadu-
uersiones debeat accipere, eleganter quoque idem do-
silus docet^b: Quemadmodum enim, inquit, vacat
affectibus Antistitem ad curationes agris admittentem
accedere oportet; ita quoque vicissim eorum, quibus
medicina fit, partes existimari debent, Antistitis autem
animaduersiones non ad odium accipere, neque impo-
tentem dominationem existimare curationem esse, sed
quam misericordia quis adductus consulendi
aut

animæ ipsorum saluti, ipsis adhibeat. Effet enim à decoro abhorrens, si, cum qui aduersa corporis valetudine laborant, iis vsque adeo magnâ medicis suis fidem habeant, vtesto ipsos secent, esto vrant, esto amarissimis dandis medicamentis medeantur, nihilominus tamen inter bene meritos de se illos numeret: nos non in idem quoque aduersus animarū nostrarum medicos, quandocumque duriore imponenda nobis re aliqua salutem nobis efficiunt, fuerimus animati; cum Apostolus dicat ^a: Et quis est, qui me latificat, nisi qui contristatur ex me? Et item: Ecce enim hoc ipsum quod contristatur estis, quàm magnam in vobis sollicitudinem operatum est. Proinde rei spectari exitus debet, & is bene de nobis meritis iudicari, qui nobis contristationem illam adferat, quæ est secundum Deum.

Ceterum ne quis facile in huiusmodi vitium secus de Antistite iudicandi, aut suspicandi, cum detrimento, cum suo, tum reliquorum etiam fratrum incurrat, illud in vniuersum obseruari in cõuentu deder, vt nullo modo quis curiosè Antistitis consilia peruestiget, aut in eius facta anxie inquirat, iis duntaxat exceptis, qui cum dignitatis gradu, tum consilij prudentia Antistiti ipsi proximi sint, quos quidè ille necessariò sibi, quandocumque de re aliqua erit deliberaturus, in consiliū, ac maturam considerationē adhibebit; nimirum præcepto illi obtemperans ^b: Omnia fac cum consilio. Quum enim illi animas nostras gubernandas committimus, tanquam Deo de iis rationem reddituro, prorsus absurdissimè facimus, si huic fidem in rebus contemptissimis abrogamus; & cum ipsi falsis aduersus fratrem nostrū suspicionibus impleamur, tum reliquos exemplo nostro, vt idem faciant, incitamus. Ne igitur hoc eueniat, vnusquisque maneat in ea vocatione, in qua vocatus est; & cum animum suum totum in rerum ad se pertinentium cura occupauerit, minimè in aliorum consiliis inquirendis sit curiosus, sed sacrosanctos Domini discipulos imitetur. Quorum esto illud, quod in euangelio est de Samaritana ^c, suspicionem ipsis posset commouere; Nemo tamen dixit, inquit, quid quæris, aut quid loqueris cum ea ^d?

^a 2. Cor. 2. cap.

Prælatorū consilia & facta non sunt à subditis anxie peruestiganda.

Prælati quorū consilio sua facere negotia debeant.

^b Proverb. 2. Eccl. 32. et 37.

^c Ioan. 4. ^d Basil. in d. lib. Regul. seu questio. quest. 48.

Ggg v Verūm

*Quid faciendus
Canonico, qui
Prælati sui
mandata nolit
perficere.*

Verum is, qui nolit admittere, quæ Antistes præcienda iusserit, debet ei apertè quidem, sed femorebitris, cur dicto audiens esse, ac moriger nolit, respondere, allata, si quam habet, ratione, sacris literis sententanea, alioqui quod imperatum sit silentio exator. Quod si hoc facere pudore retractus non aularat quibusdam ad eam rem sequestribus vitior, quo videtur, si aliena fortè à sacrosanctis literis illa Antistiti iussio sit, ipse cum se ipsum, tum reliquos fratres innoxia eximat. Sin contra planum factum sit eam rectè esse, ac ratione factam, à vana seipsum ac periculosa deum disceptatione liberet. Qui enim secum disceptat, inquit, si manducauerit, damnatus est, quia non ex fide, & ut ne simplices exemplo suo ad abiiciendam obedientiam instiget, ac veluti procliuiores efficiat. Expedit enim, inquit Dominus, ut suspendatur mola vitiorum circa collum eius, & proiciatur in mare, quam vitiorum dalizet vnus de pusillis his. Quod si qui diutius in contumacia hæserint, aduersus Antistitem clam querunt, nec in apertum voluerint sui moeroris causam prodere, in perinde ac disceptationis inter fratres exortæ, aut res, aut qui certissimam auctoritatem colliserint, obbe factarint eius, quæ maioribus debetur præceptis obedientiæ, ac velut rebellionis & inobedienciæ magis profus à reliqua fratrum familia exiguntur. Et ecce concilio pestilentem, inquit, & exibat cum eo iunguntur.

*a Matth. 18.
Mar. 9.*

*Quid faciendus
illis, qui clam
conqueruntur
desuis Præla-
tis.*

*b Prouerb. 22.
& idem Basl.
d. lib. regul. seu
questio. 9. 47.*

Quid faciendum Canonico, & aliis ecclesiasticis reformantem SS. Concilij Tridentini obseruare nolentem.

C A P. XXVIII.

SI Dominis Canonico, veterum benignior, & melior videatur disciplina Patrum, quam ea, quæ à SS. concilio Tridentino contra clericos deinceps præscribitur, & in dat ur obseruari, reuertantur, si absque vlla mora ad vitam comunem claustralem redeant, eiusque disciplinam cum humilitate, & obedientia suscipiant. Verum si neutram harum velint potius dissolutè adhuc in sua libertate, & inobediencia, quam claustraliter, & comuniter viuere malint, atque maturè perpendant, ac prouideant, nisi dixerint, & reformationem à SS. Tridentino concilio

scriptam obseruare & exequi incipiant, suisque Præ-
latis debite obediāt, Episcopos forte sua vsuros aucto-
ritate, & potestate, & illos etiam inuitos ad cōmunem,
& claustralem viuendi rationem, eiusque disciplinam
coacturos. Illis siquidem ipso iure ^a videtur permissum
esse, vt facultatibus ecclesiarū, prouentibus, & expensis
diligenter inspectis, certū in eis valeant ponere nume-
rum clericorū, & statuere, vt bona eorū veniant in cō-
mune, in vna domo vescantur, atq. sub vno tecto dor-
miant, & quiescant. Si verò contradictores extiterint,
licitum illis est, per suspensionem officij, & beneficij,
aut grauiori etiam pœna, si opus fuerit, ad hanc obser-
uantiam eos compellere, appellatione non obstante.

A tque huc etiam vergere, & tendere videtur Regia
nostra Maiestatis consiliū, & intentio, dum in nouis
Episcopatibus à se erectis monachi Episcopi fiunt, vt hi
suarum ecclesiarum imprimis canonicos ad vitā com-
munem benignè, & pacificè, si fieri possit, inducāt, sicut
à D. Augustino Hipponēsi Episcopo, & ab altero Au-
gustino Anglorum primo Episcopo factū fuisse legi-
tur. Hic enim dum D. Gregoriū Papam cōsuleret, quo-
modo Episcopi cū suis clericis conuersari deberēt, ipsi
his verbis D. Gregorius respōdit ^b: Mos est Sedis Apo-
stolicæ ordinatis Episcopis præcepta tradere, vt in om-
ni stipendio quod accedit, quatuor debeāt fieri portio-
nes; vna videlicet Episcopo & familia, propter hospi-
taliatē, & susceptionē, alia clero; tertia pauperibus;
quarta ecclesis reparādis. Sed quia fraternitas tua mo-
nasterij regulis erudita seorsim viuere nō debet à cleri-
cis suis in ecclesia Anglorum, hanc debet conuersatio-
nem instituire, quæ initio nascētis ecclesię fuit patribus
nostris; in quibus nullus eorum ex his quæ possidebant,
suū aliquid esse dicebat; sed erant eis omnia cōmunia.

Sed si dicatur prædictā iuris constitutionē nō de cano-
nicis secularib⁹, sed regularib⁹ intelligendā esse: Respō-
detur, illud friuolū esse. Nā si de his loqueretur, sub titu-
lo, de statu monachorū, & canonicorū regulariū posita
fuisset; nūc verò cū sub titulo, de vita & honestate cle-
ricorū inueniatur, cuius omnia capitula de clericis secu-
laribus dūtaxat Iuris peritorū iudicio intelligi debent ^c:
Conse-

*Quid consilij
contra Canoni-
cos in libertate,
& inobediē-
tia perseverare
volentes.
a in c. quoniā,
de vit. et hos.
cler.*

*Pœna Canoni-
corū nolentium
suscipere vitā
communem.*

*b c. mos est. 12.
q. 1. c. 1. de
interro. B. Au-
gust. c. Beda
ecc. hist. Ang.
lib. 1. cap. 27.
Vide alterum
nostrū Specul.
de malor. hor.
temp. causis li.
1. cap. 18. 19.
& 20.*

*Obiectio de
qualitate cano-
nicorum.*

*Solutio.
c. Goffred. c.
Hosti. in sum.
cor. tit. de vit.
& bon. cler.*

a *Hoslien. in sum. d. tit. al- leg. l. fin. C. ubi senator. vel de riss. C. l. presbyter. C. de Episcopis. et cler. c. 2. de offic. de leg. in 6. et ibid. glos. not. e. cum venissent. de iudic. c. cum tempore de arbit. b. Archid. in c. 1. de constitut. in 6. Panor. in d. c. quoniam. c. fin. ex. ibi. glos. de sent. excom. in 6.*

priuilegio impetrato non obstante ad solitam vitam communem cogi possint. Nam omne priuilegiū male viuendi excludit occasionem *. Si vero priuilegiū non habeant, tūc Episcopus super executione constitutionis, requireret Capituli consensum; & si illa que causa rationabili non veltt consentire, tum traditionem habebit pro consensu, & vltima executione procedet b. Alma mater ecclesia plenius nonnulla rationabiliter ordinat, & cōsultē, quae suae vtilitate subiectorum postmodum cōsultus, ac rationabilius reuocat, vel in melius cōmutat. Si ergo in Sede Apostolica fortasse impetrata confirmatio dissolutionis vitæ communis Canonicoꝝ huius reperiatur, illa proculdubio nūc reuocanda videtur, & antiquarum vita cōmunis in pristinū locum, & obseruandam restituenda, hoc ipsum suadente, & exigente Canonicoꝝ salute, laicoꝝ rū edificatione, hereticōꝝ ad ecclesiam reuocatione, vel saltē ad eorum calumnias, contumacia, & maledicta in clerum, & ecclesiam tollenda propter dissolutam tantopere Canonicoꝝ vitam.

d *sess. 25. de reform. cap. 5. Bene constituta contrariis ordinationibus non sunt tollenda.*

Itaque & consultissimē facturus videtur Pontifex omnia priuilegia, & cōfirmationes contra primarum Canonicoꝝ cathedralium, & collegiarū ecclesiarum fundationē impetrata reuocaret, & in melius cōmutaret, iuxta regulā, & disciplinā a prædicto concilio Aquisgranensi illis præscriptā. Videtur enim SS. Tridēntina Synodus hoc ipsum implicite voluisse dīdici. Rationē postulare, vt illis, quæ bene cōstituta sunt, contrariis ordinationibus nō detrahatur, decernēs, & statuēdā, vt quando ex beneficiōꝝ quorūcumq; erectione seu fundatione, aut aliis constitutionibus qualitates quæ requirūtur, seu certa illis onera sint iniūcta in beneficiōꝝ collatione, seu in quacūq; alia dispositione illis non derogetur. Quapropter cū omnibus antiquis canonicatibus & præbēdis ex fundatione, & erectione insint qualitates, & onera, in prædicta iuris cōstitutione, & concilij Aquisgranensis regula enumerata, & prescripta: certē non videntur deinceps canonicatus, & presbendæ conferenda, nisi illis, qui vitam communitatē iuxta illarum dispositionem agere velint.

Si verò sine auctoritate Pontificis à fundatione recessum sit, & nunc se præscriptione, ac inueterata consuetudine, tanquam rationabili causa, se tueri velint; Episcopus nõ obstante huiusmodi friuola exceptione, ad prædictæ constitutionis executionem si velit, procedere potest, cum subsit nunc, & vrgeat ecclesiæ atque religionis cõseruandæ causa expediens, atque necessaria^a. Siquidem aperti iuris est^b, consuetudinem tanto tempore obseruatam quod in contrarium memoria non existit, si sacris sit inimica canonibus, & de ambitionis radice processerit (sicut hæc) corruptelam esse, & auctoritate Apostolica reprobata, nec Canonicos præsentis ad ipsius obseruantiam teneri, etiam si iuramento firmata extiterit, cum iuramentum iniquitatis vinculum non existat; Imò iuramenta quæ contra utilitatẽ ecclesiæ, & sanctorum Patrũ veniunt instituta (sicut etiã ista) potius periuria dicẽda sunt; & qui talia iurare præsumpsit, donec dignã egerit penitentiam à perceptione dominici corporis debet esse alienus^c.

a Hostien. in sum. d. tit. b c. 1. de consuetu. in 6. Consuetudo inimica canonibus, & de ambitione orta nõ valet.

c c. 1. & ibi Panor. et alij. de his que fi. à maio. par. Cap. c. 1. de iur. in 6. c. non est obligatorium. c. que contra. de reg. in. in 6.

Capitula discipline quomodo in cathedralibus, & collegiatis ecclesiis reseruenda sint. CAP. XXIX.

SI prædicta hæc reuerendæ disciplinæ ratio Episcopis forte non placeat; saltem illi (ad quos maximè spectat istius tantopere neglectæ, & collapsæ instauratione) hoc agant, vt in cathedralibus, & collegiatis ecclesiis capitula discipline in pristinũ suum vigorem, & obseruationem reducantur. Id autem futurum speramus, & credimus, si non tã profanè, quàm res sacræ in his tractetur. Si de moribus singulorum inquiratur; si vita expendatur singulorum, & oratione cõmoneantur Canonici ad sacras literas capeffendas, vtque in his & sacris canonibus atque decretis legendis optimas horas collocent^d.

d concil. Colon. cele. an. 1536. de metro. cathedral. & colleg. eccles. cap. 14. De visitatione & inquisitione in ea faciend.

Deinde si Episcopi, & alij omnes ecclesiarũ Prælati, qui ad corrigendum subditorum excessus diligẽter intendere debent, Capitula seu collegia cathedralium, & collegiarũ ecclesiarum frequenter visitent, & de eorũ excessibus, criminibus, & delictis, quoties, & quãdo opus fuerit, etiam extra visitationẽ, tanquam ad hoc Aposto-

a sess. 6. de re-
form. cap. 4. et
sess. 14. de re-
form. cap. 4.

b Concil. Trid.
sess. 24. de re-
forma. cap. 3.
Visitationum
quia debeat esse
finis et scopus.

c sess. 24. de
re-
form. cap. 3.
d. c. cauendum.
et 3. sequen. 10.
q. 3. c. cu apo-
stolus. c. cu in-
stantia. c. pro-
curatores. de
consib. exact. et
eod. tit. in 6.
Quid causa vi-
sitationis sol-
uendum sit.

Apostolicæ Sedis Delegati, corrigant, puniant, dis-
tingent, non obstantibus quibuscumque eorum priuile-
giis & exceptionibus. Siquidem illis hoc facere
lege, & conditione à SS. Tridentina Synodo pen-
sum est^a. Cuius quoque decreto & mandato
diaconi, Decani, & alij inferiores in iis ecclesiis,
hactenus visitationem exercere consueverunt, debent
assumpto Notario de consensu Episcopi per se
tantum ibidem visitare. Visitatores autem à Capitulo
deputandi, ubi Capitulum ius visitandi habet, prius
Episcopo approbari debent: sed non ideo Episcopus
vel eo impedito eius visitator, eandem ecclesiam
sum ab his visitare prohibetur: cui ipsi Archidiaconi
vel alij inferiores visitationis factæ infra mensura-
tionem reddere, & depositiones testium, ac impo-
acta ei exhibere tenentur: non obstantibus quacumque
consuetudine etiam immemorabili, atque exemptio-
bus, & priuilegiis quibuscumque^b.

Visitationum autem omnium istarum præcipuus
scopus, sanam orthodoxamque doctrinam, expul-
sionem hæresibus inducere, bonos mores tur-
gere, clerum, & populum cohortationibus, & ad-
monitionibus ad religionem, pacem, innocentiam
cendere. Cætera prout locus, tempus, & occasio
ex visitantium prudentia ad fidelium fructum
tuere. Quæ ut facilius, feliciusque succedant, in
prædicti omnes, & singuli ab eadem sancta Synodo
Tridentina^c, ad quos visitatio spectat, ut paterna
ritate, Christianoque zelo omnes amplectantur,
deantque quam celerrimè, debita tamen cum dili-
gentia visitationem ipsam absoluere. Interimque
inutilibus sumptibus cuiquam graues, onerosas
neve ipsi, aut quisquam suorum quicquam pro
nis causa pro visitatione, etiam testamentorum
usus, præter id, quod ex relictis piis iure debetur,
alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus, quod
cumque sit etiam, qualitercunque offeratur, accipiant
non obstante quacumque consuetudine, etiam immemora-
bili: exceptis tamen victualibus, quæ sibi ac
frugaliter, moderateque pro temporis tantum
tam,

itate, & non vltra sunt ministranda. Sit tamē in op-
tione eorum, qui visitantur, si malint solvere id quod
erat ab ipsis ante solui, certa pecunia taxata, cōsuetum,
an verò prædicta victualia subministrare, saluo ite-
iure conuentionum antiquarum cum monasteriis, aliis-
ve piis locis, aut ecclesiis non parochialibus inio,
quod illarum permoneat. In iis verò locis, seu prouin-
ciis, vbi consuetudo est, vt nec victualia, nec pecunia,
nec quicquam aliud à visitatoribus accipiatur, sed om-
nia gratis fiant, ibi id obseruetur. Quodsi quisquam,
quod absit, aliquid amplius in supradictis omnibus ca-
sibus accipere præsumpserit, is præter dupli restitutio-
nem intra mensem faciendam, aliis etiam pœnis iuxta
constitutionem concilij generalis Lugdunensis, qua
incipi, Exigiti; necnon & aliis pœnis in Synodo pro-
uinciali arbitrio Synodi, absque vlla spe veniæ mul-
ctetur. Patroni verò in iis, quæ ad sacramentorum ad-
ministrationem spectant, nullatenus se præsumant in-
gerere; neque visitationi ornamentorum ecclesiæ, aut
honorum stabilium, seu fabricarum prouentibus im-
miscerentur, nisi quatenus id eis ex institutione ac funda-
tione competat: sed Episcopi ipsi hæc faciant; & fabri-
carum redditus, in vfus ecclesiæ necessarios, & vtilis,
prout sibi expedire magis visum fuerit, expēdi curent.

In cathedralibus autem & collegiatis ecclesiis (de
quarum visitatione nos potissimum agere & tractare
iustitimus) vt facilius, citius, & felicius absolua-
tur, conuocato vniuerso clero ecclesiæ visitandæ, ad sacrum
de Spiritu sancto celebrandum (si temporis & negotij
ratio patiatur) eoq; peracto, & in loco capitulari ha-
bita ad eos exhortatione, ad inquisitionem methodo
infra scripta^h procedetur, vel alia meliore pro pruden-
tia visitatorum. Et in primis si Capitulo competat ius
eligendi suos Prælatos, & alios dignitates in ecclesia
habentes, tractandum, & inquirendū est, quo ordine,
forma, modo, & quibus affectibus ad electionem pro-
cedatur, prout pulchrè traditur & docetur in concilio
Coloniensi sub Adolpho 3. Archiepiscopo & Carolo
V. Imperatore celebrato anno 1549.^c. Tum an in
electione hoc solum spectetur, vt digni atque idonei
cli-

a c. 2. de consub.
exactio. et pro-
curatio. in 6.
Patroni quatenus
se ecclesiæ
rebus ac
negotij immi-
scere possint vel
non possint.

Quomodo in
cathedralibus,
& collegiatis
ecclesiis visita-
tio fieri debeat.
h desumpta ex
Mariano Soci-
no Turcorum. in
tract. de visit.
& concil. Colon.
celebr. an. 1549.
et Medio anes.
celebr. 1566. tit.
de visitat.
Inquisitio su-
per electione.
c in tit. que in
ecclesi. cath. &
coll. in qui deb.

H h h

eligantur: tales, videlicet, qui exemplo præstant,
& functioni suæ gnauiter incumbant, & ad quæ
comparationem cæteri grex merito dicantur.

*Inquisitio su-
per illis, qui
dignitatem ha-
bent.*

An Præpositus, Decanus, & Capitulum, & singule
personæ habeant ecclesias parochiales, quæ ad præ-
sentationem, institutionem, prouisionem, seu collationem
eorum seu cuiusvis ex iis spectent, & pertineant. Quæ
les prouehant, & prouehere posthac velint ad tales
ecclesias. An solos eos, qui sciant, & velint populum
docere verbum Dei pro captu eorum, & sacramenta
ecclesiastica ritu catholico administrare, & sacra-
mentia quæcumq. à parochis, & rectoribus parochialium
ecclesiarum requiruntur. Quales sint, qui impetrare
eorum talibus ecclesiis præsentant, an sint legitime instituti
cùm beneficiū ecclesiasticū sine canonica institutione
obtinere non possint; nec is ecclesiastica sacramenta
administrare queat, cui manus ritè imposita non est.

*a. beneficium.
de reg. iuris in
6.*

*De Canonis
& aliis bene-
ficiis inquisi-
tio.*

Inquirendum etiam an omnes, & singuli in ecclesia
beneficiati, & quicumque officia gerunt, qualiterque
ea sint, functioni suæ gnauiter incumbant, & an in ho-
ro, ad psallendū instituto, psalmis, hymnis & cantibus
Dei nomen reuerenter, distinctè, & deuotèque
& an quisq. quo designatus est loco ministrare
nis, & aliis collegij rebus. An Prælati pro vniuersitate
faciat officio suo, videlicet exëplo præcedendo, &
sæpe monendo omnes & singulos Canonicos, & ali-
cos, & familiam eorum, vt quisque suæ vacantia
uiter incumbat, & vitâ ducat appellatione sua digna,
vt in vitæ honestate, in religioso habitu, tonsurâ, & dis-
ciplina, in lectione, & studio sacrae scripturae, & con-
neat, psalmodias, preces, officia diuina, & caritatis
statis horis digna Dei maiestate persoluat.

Præterea, diligenter inquirendum, an nulli librorum,
vel legant libros, & scripta cuiuscumque generis
in indice librorum prohibitorum auctoritate appro-
bato, & edito continentur, vel in appèdite cõta
in Belgio ex mandato Regiæ catholice Maiestatis
fecta, & edita. Et num, quis libros vel scripta habet
quæ res lasciuas, seu obscenas, seu pietati ac mor-
nestati inutiles ex professo tractant, narrat, aut scribit.

cum non solum fidei, sed & morum; qui huiusmodi librorum, seu scriptorū lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit. An libros vel scripta habeant in quibus continetur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes artis magicæ, siue Geomantia, Hydromantia, Eromantia, Pyromantia, Onomantia, Chiromantia, vel alia his similia, vel quæ propter doctrinam quam continet non sanam aut suspectam, offensionem aliquâ, etiâ in moribus tantū fidelibus adferre possint.

Deinde an habeant, & legant breuiarium ecclesiæ suæ, vel quod secundum decretum concilij Tridentini iussu, & autoritate Pij V. fuit editum ad cantandū seu legendū ex eo horas canonicas, & an illas debite quotidie persoluāt. Et si breuiario Rom. non vtantur, sed suæ ecclesiæ, inquirendum & videndū an hoc reuocatum, & irritatū per Pij papæ V. constitutionē nouo breuiario Rom. præfixam, Suntq; omnes & singuli ad persolutionem horarum earūdem serio & grauius monendi, atque requirendi. Item an sacra biblia, & concilium Tridentinum, & prouinciale ac diocesānū habeant, & legant. Monēdi insuper, vt alia cōcilia, & decreta Pontificum, psalmodum, & iudicorū interpretes, & commentatores; tum qui missæ sacrificium, aliaque diuina officia, & caeremonias explicet, sibi cōparent, & alios, ex quibus pietatē, & vitæ ac morū honestatē suo statui congruentē, & conuenientē discere, & haurire possint.

An nullus eorū sit hereticus, vel de hæresi aliquo modo suspectus, vel qui hereticorū receptator, defensor, creditor, fautor, vel laudator sit, vel an tertiam personam habeat, quæ hereticis pro se ad victū vel vestitum, vel alia necessaria ministrat. An quis credentibus, fautoribus, vel defensoribus hereticorū in aliquo præstet auxilium, consilium, vel fauorem, vel iis in causis, aut factis vllis patrocinium prebeant, aut negotiatiōe cum iis exercere præsumant. An quis sciat, vel nouerit aliquem occulta conuenticula celebrantem, vel domum, prædium, vel antrum vbi cōueniant, vel qui à cōmuni conuersatione fidelium vita & moribus dissideant.

An iuxta cōcilij Tridentini decreta, & Pij Papæ 4. constitutionē omnes & singuli professionē fidei orthodoxe publicē

H h h ij

publicè fecerint, seque in Romana ecclesia obedire mansuros sponderint, & iurauerint; & an omnia sacris canonibus, & œcumenicis conciliis, ac præsertim à SS. Tridentina Synodo tradita, definita, & decreta indubitanter receperint, atque professi sint, simulque contraria omnia, atque hæreses quas cumque ab ecclesia damnatas, & reiectas, an illa quæque pariter condemnauerint, reiecerint, & anathematizauerint. Quis vero inter eos inueniatur, qui prædictam professionem, receptionem, & anathematizationem non fecerit, eandem statim, & absque mora ut faciat, & instanter requiratur, & ad eam, si opus sit, iuramento compellatur.

Insuper diligenter quoque inquirendum, quales omnes & singuli sint in colloquio familiari: an inobediunt adulationem, & contentionem, detractionem, inuersionem, mendacia. An ab iniuriis, coarctatione maledictis, & blasphemis abstineant. An à verborum eundis, & impatientibus linguam suam colubent. An sermo eorum semper sit pudicus, ac pacificus, & honestatem resonet.

Inquirendum quoque qualis omnium & singulorum sit habitus, & vestitus; an sacris canonibus, consuetudinibus, & conformis. An tonsuram & coronam ordinis sui congruentem semper gestent. An gestu, motu corporis, seu incessu nihil inhonesti præ se ferant. An falcos, vel accipitres aut similes aues non gestent: an canibus non venentur, eosve assecclas habeant, & leones in templum adducant.

An a commensationibus, ebrietate, & crapula absterneant; & qualia eorum sint conuiuia. An tabernas potus euitent; ad aleas, & taxillos an ludant, vel huiusmodi ludis intersint. Mimis, histrionibus & ioculatoribus an intendant: An hospitales, beneficii, & obsequiales erga pauperes sint: An inter se concordem similitudinem & continentiam debite seruent.

An Prælati in delinquentes, vel inobedientes clericos, luxui indulgētes, aleatores, venatores, percussorios, scortatores, ignauos, mercaturam & vitia exercentes, & officiū negligētes, & alios huiusmodi

secundum censuram factorum canonum animaduertant. An excessus leuissimorum quorumque Canoniorum, & vicariorum, seu Capellanorum insolentiam, aliorumque subditorum vitia corrigant.

An Scholastici, & alij, quibus est lectionis vel doctrinae munus annexum ad docendum in ipsis scholis instituendos, per se ipsos id munus expleant; an aduigilent, vt iuniores Canonici per idoneos, probos, & Catholicos paedagogos in his quae ad pietatem & officium in ecclesia obeundem pertinent, erudiantur. An sciant quos libros discipulis hypodidascoli sui praefigant, & an illi officio suo satisfaciant.

An thesaurij, magistri fabricae, & alij administratores suis quique officiis satisfaciant.

An Custodes, qui munus ostiariorum in ecclesia gerunt, diligentem curam adhibeant, ne ad sacra admittantur excommunicati, interdicti, publicè criminosi, alijque indigni. Et an mercimoniam, profanasque deambulationes, & quicquid in ecclesiis committere turpe, & sceleratum est, & quod diuini officij celebrationem honestat fieri pro virili prohibeant: an canes, qualescunque illi sint, ab ecclesia arceant, vel ingressos expellant.

An cantores suis officiis ritè fungantur, vt diuinus cultus in ecclesia stans horis deuotè, decenter, ordinatè, vltro, promptè, reuerenter, & cum grauitate ad Dei laudem, & populi aedificationem persoluantur. An publicorum diuinorum officiorum, quae ad omnes ecclesiae personas pertinet persolutio vlla confabulatione interrumpatur. An etiam iuniores Canonici, atque adeo omnes alij, qui in ecclesiis de beneficiis, quae possident, gaudere volunt, diuinum officium, ad quod praestandum tenentur, vicissim psalmorum versus attentè modulando, vt se decet, impleant, & an horas canonicas sic canendo ritè persoluant; suntque omnes & singuli ad exhibendum sua breuiaria Praelato in Capitulo monendi & instanter requirendi.

An sint distributionum quotidianarum participes, qui diuinis officiis integris non intersunt, exceptis his, quos infirmitas, seu iusta & rationalis corporalis necessitas.

H h h iij necessi.

De Scholasticis.

*De Thesaurario, & magistro fabricae.
De Custodiis.*

De Cantoribus.

Super distributionibus.

necessitas, aut ecclesie rerum procratio, vel cuius
utilitas excusat. An omnes persone ecclesie ad sua
officia, praesertim ad matutinas, summam missam &
vesperas conveniant, & ab initio vsque ad finem
eisdem perseverent, vti canones expolunt.

*Super moribus
& gestibus dñi
missæ intersunt
vel illam cele-
brant.*

An in missa praesentes ad omnia, quae aguntur
gener attendant, & attendendo vera sua ministeria
publicum agenti, & sacrificanti per omnia accommo-
dent, & coniungant, quo eorum omnium participatio
per Dei gratiam efficiantur, quae ipsorum omnium
mine sacrificans agit, & precatur. An vsque in finem
donec benedictio sacerdotalis à celebrante data fuerit
in officio missæ, perseverent, cum aliqui dici so-
sint verè interfuisse missæ, si abeant antequam copiam
omnibus missio seu abeundi copia fiat his verbis
missa est. An epistola tota, & symbolum, & precatio
oratio dominica, sine decurtatione tota clare, distincte
& intelligibiliter cantentur. An in missis specialibus
priuatis lectiones, & orationes sacre clare & distincte
cepto sacro canone, qui sub missa voce recitari debent
pronuntientur; an sacrificanti satagan, ne nisi aliis
falterm praesentibus, sacrificium offerant. Num organum
quid seculare resonet, seu aliud quàm cantum ecclesiam

*Super deporta-
tione venerabi-
lis sacramenti,
& processioni-
bus.*

An in deportatione venerabilis sacramenti quousque
ad veram deuotionem excitandam parum valeat
moueat. An in processionibus, stationibus, & supplica-
tionibus publicis omnes qui intersunt clerici de-
orent, & cum grauitate religiosè, & suppliciter can-
tando incedant, & finita supplicatione, eo, vnde processio
runt, reuertantur; non curiosè interim circumspiciant
seu potationes dilabentes, vel aliò deambulantes,
fieri solet in diebus rogationum.

*Super psalmo-
476.*

An cuncti de collegio ad memorata publica
simul peragenda, & persoluenda conveniant. An
liber constitutus inter psallentes & precantes in clerico
pro suo arbitratu psallat, oret, vel quod sibi placeat
uatim agat, non attentus ad haec, neque illis se accommo-
dans, & cooperans quae interea publice agi debent
pronuntiantes lectiones in matutinis, simpliciter, clare &
distincte.

ad omne pronuntiationis genus accommodata voce utatur; non omnino humili, nec nimis sublimi; nō fracta, non tenera, non agreſſi, non frendenti ſeu ſtridēti, ſed mediocri, & graui, & ab omnibus intelligibili. An inter legendū ab omnibus altum ſilētium teneatur, ſic, vt quo ad fieri poteſt, interea nulla obſtrepit excreatio; non vox alia cūpa, vel ſonus aliquis grauior inceſſu, progreſſu, vel vllō alio modo cietur, quo impediatur altantes ab intētionē percipiendi ac intelligendi verbi Dei, quod legitur. An pſalmi, & reliqua diuina cantica pronuntientur ſeu canātur tractim, vt mēs ſenſum verborum, priuſquā verba ipſa tranſmittantur, aſſequatur.

An Decani vel cātores omnes tā canonicos, quā vicarios aliasq. perſonas ſedulō, ac diligēter admoneāt ad ſacrarū ſcripturarum ſtudiū; vt quod recitāt, vel canunt in eccleſiis, intelligāt, & nō ſolis labiis, ſed in cordibus ſuis Deo pſallāt, gratias agētes, & orātes ſemper pro omnibus Deū Patre per Chriſtū dominū noſtrum.

An vigiliæ defunctorum à prandio dicantur, ſic vt ad horam circiter ſecundam inchoentur, & ante preces veſperinas compleantur, quō perſonis eccleſiarū magis vacet, vel audire magis aliquem ſacras literas profertē, vel ſacris ſtudiis, aut ſermoni audiēdo incubere.

An Decani, ſeu illi, quibus cura animarum incumbit, inuigilent, vt ſecundū canonem: Omnis vtriuſq. ſexus de poenit. & remiſſio. omnes perſonæ eccleſiæ ad minimum ſemel in anno ipſis, ſeu de ipſorum permiſſione eccleſiæ parochi, ſeu alij idoneo ſacerdoti legitimē admillo peccata ſua cōfiteantur, & ſecundū eccleſiæ ritum cōmunicent. Et an in negligentēs, vel detrectātes (vt canon ille iubet) animaduertant. An clerici beneficiati in loco ſuorū beneficiorum actu reſidētēs, ſaltem in quatuor maioribus feſtiuitatibus anni; Paſchæ videlicet, Pentecoſtes, Natiuitatis Chriſti, & Aſſumptionis B. Mariæ, vel omnium Sanctorum in eccleſiis in quibus reſidēt publicē ſub ſummo ſacro de manibus celebrantis reuerenter, & deuotē ſumant ſacroſanctum corpus Domini, & an negligentēs ſuspendantur, & priuentur omnibus ſuis fructibus ad ratam vnius menſis, mediatim fabricæ, & mediatim ſeminario applicandis.

H h h iij An ex-

Super Decani officio.

De vigiliis mortuorum.

De conſeſſione & cōmuniōne.

*De extre-
matione.
a Iacob. 5.*

An extrema unctio ecclesie infirmo membro impo-
tenti, presente tota congregatione secundum Apo-
stoli mandatum ^a impendatur, sic ut omnes cumbe-
dote iungente infirmum, psalmos, litanias, & om-
nes ab ecclesia catholica traditas deuote, & fixis in-
terram genibus super infirmum dicant; ut satisiue-
bis Apostoli ^b: Si quis infirmatur in vobis, induit
presbyteros ecclesie, & orent super eum.

b Iacob. 5.

*Super plurali-
tate benefici-
rum.*

An sint in collegio pluribus beneficiis, & praefor-
curatis, vel aliis officiis incompatilibus onulii. Qui
si se per dispensationem excusent, iubeantur eam pro-
lato & Capitulo exhibere, quae si vera & sufficiens ap-
pareat, moneantur, ut beneficia debitis obsequiis non
fraudentur: siq; autem, denuntientur eorundem benefi-
cium ordinario collatori. An nullus in acquisitione,
vel resignatione beneficii alius, vel circa diuisione
Simoniam commiserit.

*De capitulari-
bus conuenti-
bus inquisitio.*

Inquirendum insuper, num capitulares conuentus
& tractatus honeste, & mature fiant; & num sint inter
tractandum dissidia, & contentiones inter fratres. Num
Praelati omnium suffragia, seu vota, ut vocant, sine
grauate audiant: Num fauore, aut odio, aut alio
prouato affectu priuatorum reuoluntatis, quam publicae
gerantur. Et an expectetur ante conclusionem omnium
sententia, & num vllus contemnatur, quantum utilitas
ecclesie utilitatem respiciat. An capitulares istiusmodi
conuentus, & tractatus habeantur extra tempora officii
officii die feriali, ne propter illos hoc vel suspendatur,
vel precipitetur, vel denique ab ipsis Canonicis nego-
gatur. Debet enim Dei causa omnibus aliis antepo-
nari, nisi forte vrgens, & euidentis necessitas, cuius causa
ecclesie, vel alij cuiquam damnosa esset, superueniret.
An qui die dominico, vel festo, aut dum officium
vnum in choro peragitur, Capitulum indixerit, &
conuocauerit, & qui ipsi adfuerint condigne parati
per distributionum subtractionem, iuxta concilia
liensis & Senonensis constitutiones. An illi, qui Cap-
itulo praest, debitus ab omnibus exhibeatur honor, &
reuerentia. An illi inobediens vel clamorior, aut loquax
cior, extrane ordinis deliberans, aut vlli contumeliosus.

vel conuitium dicens, vel absenti detrahens impunitus maneat. An ad vllius, quàm qui præest Capitulo, propositionem, vota & suffragia deliberantium colligantur. Num is, qui Capitulo præest, relata ad se negotia fideliter in deliberationem proponat; difficiliora, ac magni momenti primùm paucis, modeste, prudenter, & æquabiliter discernendo, eoque facto tunc demum singulorum vota super iis ex ordine requirat. An absente Prælo vlla ardua negotia ecclesiam, vel ipsum concernentia, eo absente proponantur, & concludantur, in ecclesia vel illius præiudicium quid statuendo, vel ordinando. An vllæ conclusiones, seu ordinationes fiant, quæ iuri, aut honestati ecclesiæ aduersentur. An sint qui Canonicorum suffragia, & deliberationes in ipsorum odium, grauamē, vel famæ ipsorum læsionem reuelauerint.

An Capellani seu Sacellani (quos aliqui vocant vicarios, aut chorifocios) sint Canonicis in persoluendis horis, & aliis diuinis officiis adiumento. An onera specialia, ad quæ vel ex fundatione suarum capellaniarum seu vicariarum, vel ex laudabili antiqua consuetudine, aut ecclesiarum statutis obligantur, deuotè, religiosè, & diligenter persoluant. Et hi monendi sunt, vt fundationes suarum vicariarum, seu capellaniarum Prælo & Capitulo exhibeant, aut sese in forma iuris quod eas exhibere non possint, expurgent.

An vnus idemque Canonicus, vel Capellanus, seu vicarius pluribus ecclesiis collegiatis simul seruiat, & in vnaquaque nihilominus ecclesia non modò fructus grossos, sed & distributiones quotidianas perecipiat: quauis impossibile sit, quod simul omnibus officium suum præstare possit. An vicariis seu capellanis absentibus aliquid præstetur, præsertim absentibus sine iusta causa, non prouiso prius diligēter, quod officia eorum rite in ecclesia per alios idoneos, qui interim sua officia non negligant, præstentur.

Num Canonici vicarij, capellani & chorifocij tempore diuinorum, alijs pfallentibus, ipsi extra chorum spatentur, vel intra chorum desideant, confabulentur, aut aliud quid agant in ecclesia in populi

H h v scanda-

*De Capellanis
seu vicariis.*

*Super deambulationibus,
& alijs insolentis.*

scandalum, vel officij diuini diminutionem.

De sacris vasis et vestibus.

An vasa sacra, & quæ vocantur corporalia, vel pile altaris, per alios, quam per sacerdotes, vel diaconos, adiuuantibus subdiaconis abluantur, & attritentur. An qui campanarij, seu custodes vocantur, sua officia lineis, seu superpelliceis, vt vocant, exhibeant: an item sint clerici; eò quòd pleraque obeant in ecclesijs, quæ olim nullis, nisi in minoribus ordinibus contentis agere permittebantur. An sacra vasa, sacras vestes, reliquias sanctorum, & reliqua ornamenta ecclesiarum ipsorum fidei commissa diligenter ac reuerenter custodiant; vtique munda sint, procurent; & reliqua, quæ ipsorum officium pertinent, diligenter exequantur. An sint Deum timentes, religiosè pij, honestè vitæ, & conuersionis infamiae expertes. Denique quod ad vitam, & conuersationem in ecclesijs eiusmodi ministrantium tinet, inquirendum, an omnes vitam suo statu, ac ordine dignam ducant; num tonsuram, & habitum debeat clericalem; num incedant gladiis accincti, terris. Num gaudeant longo accubitu, & studeant episcopatibus poculis ad æquales hauustus: Num sint concubini.

De fabrica.

Postremò an templa habeantur, & præteritur in tecta, & cum altaribus munda seruentur: an altaria in illis celebratur, tribus mappis cooperiantur. An mel saltem in anno visitentur, & inspiciantur domus claustrales, & ecclesiarum, curaque adhibeatur, ne inhabitatorum, & cultorum negligentia, ruina succumbant, & intereant. An iura, priuilegia, & munimenta ecclesiarum diligenter in archiuis ecclesiarum sub claustris custodiantur.

De testamentis.

An executores testamentorum eadem intra tempus constitutum exequantur, calculum, & rationem officij reddant. An sint, qui testamenta quecumque dolo malo suppriment, & quæ ecclesijs, vel pauperibus, seu in alias pias causas legata sunt, sibi retineant, vel aliò, quam destinauerit testator, conuertant. An testamenta beneficiorum ante executionem ab episcopo, seu Ordinario, tanquam legitime & caritative facta, approbata sint.

Cæterum hoc obseruandum, & notandum.

non oporteat semper a singulis personis inquirendis, & examinandis omnia, & singula eo ordine, & serie, vt præscripta sunt, perferuari, & inquirere; sed examinatio singulorum fiet secundum visitorum prudentiam, & discretionem, & personarum, ac locorum qualitatem, prout opus esse ipsis videbitur.

Post inquisitionem, verò huiusmodi, visitatores, quos publicè peccasse inuenerint, publicè arguent & corripient. Occultè verò quos deliquisse inuenerint, occultè corripient, & arguent: resipiscenibus verò, & ad poenitentiam remedia vltro, suaque sponte confugientibus, pro qualitate delicti, poenitentiam iniungent. Verùm si de quorundam, qui criminosi deseruntur, vitio seu criminæ dubitetur, videndū an tales de crimine, cuius insimulantur, publicè diffamati sint, & num ab vno, vel pluribus; num à maleuolis, & maledicis; an potius à prouidis, & honestis, non semel tantum, sed sæpe; sic vt iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari. Tum debent visitatores ad specialem inquisitionem contra huiusmodi, diffamatas personas descendere; formare inquisitionis articulos; vocare coram se inquisitioni subdendum; proponere ei de quibus delatus est, criminum capita, eundem monendo, & hortando, vt, si illorum sibi conscius sit, liberè, & ingenuè confiteatur; nec se mendacio excuset: os enim quod mentitur, occidit animam, omnibusque mendacibus pars, & locus erit in stagno ardenti igne, & sulphure, vt scriptura ait. Si verò neget, & facta inquisitione in negando persistat, posteaque testibus idoneis de admissio-
 conuictus fuerit, & resipiscere velit, accipiat poenitentiam pro sui delicti modo. Sin tantum publica mala fama laboret, ad purgationem adigendus est, secundum canonicas sanctiones. In refractarios, & inobedientes adhibebitur disciplina secundum iuris, & canonum dispositionem, prout supra diuersis in locis à nobis dictum, & demonstratum est.

*Animaduersio
circa prædictos
inquisitionis
articulos.*

*Quid post in-
quisitionem fa-
ciendum.*

*2 Ioan. in apo.
21. cap.*

Quam

Quàm bonum, & pium sit se subire discipline.
CAP. XXX.

SI hæc, aut alia similis, vel melior in vestram diligens, & frequens adhibeatur cura, & solido, sperandum omnino Capitula discipline, ipsam religione breui pristino suo decori restitua. Nam, vt D. Cyprianus inquit^a, disciplina custos ipse retinaculum fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, fructus Christo manere semper, ac iugiter in Deo viuere, & promissa cælestia, & diuina præmia peruenire. Hæc sectari salubre est, & aduersari, ac negligere letale. In psalmis loquitur Spiritus sanctus^b: Contine te discipline, ne forte irascatur Dominus, & pereat iustitia recta, cum exarserit citò ira eius super vos. Etiam^c Peccatori autem dixit Deus: Vt quid exponis iustitias meas, & assumis testamentum meum perituum? Tu autem odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retro. Et denuo legimus^d: Discipulum qui abicit, infelix est. Et de Salomone mandata sapientie monētis accepimus^e: Fili noli negligere disciplinam Domini, ne defeceris ab eo correptus. Quem enim diligit Deus corripit. Si autem, quem diligit Deus corripit, & sic corripit, vt emendet; fratres quæque & maximè sacerdotes seu Prælati non odent, sed diligunt eos, quos corripiunt, vt emendent: cum & Dominus per Hieremiam antè prædixerit, & tempora significauerit, dicens^f: Dabo vobis pastores secundum mentem meam, & pascent vos pascentes cum disciplina. Quæ si in scripturis sanctis tam veteribus, quàm eorum uis frequenter, & vbiq; disciplina præcipitur, & fundamentum omne religionis, ac fidei de obseruatione acti more proficiscitur, quid cupidius appetere, quàm magis velle, ac tenere nos conuenit, quàm vt radicibus fortius fixis, & domiciliis nostris supra petram iustitiae stæmus, vt ad Christi munera per diuina precepta veniamus? considerantes pariter, ac scientes, quod membra Dei sint membra nostra, nec violari ea, aut pollui fas sit, cum qui violat, & ipse violatur.

^a in tract. de habitu virgin. Eximij aliquot discipline effectus.

^b Psal. 2.

^c Psal. 49.

^d Sapient. 3. Discipulum qui abicit infelix est.

^e Proverb. 3.

Prælati diligunt eos, quos corripiunt, vt emendent. Et Hierem. 3.

^f 1. Corint. 3. 6. et 2. Corin. 6. Membra nostra sunt templa Dei.

Quid enim magis aut in pace tam aptum, aut in bellis persecutionis tam necessarium (vt presbyteri, & diaconi Romani D. Cypriano scripserunt^a) quam debitam seueritatem diuini vigoris tenere? Quam qui remiserit, instabili rerū cursu erret necesse est, & huc atq. illucyatis, & incertis negotiorum tēpestatibus dissipetur, & quasi exorto de manibus consiliorum gubernaculo, nauem ecclesiasticæ salutis illidat in scopulos, vt appareat, non aliter saluti ecclesiasticæ consuli posse, nisi, si qui & contra ipsam faciunt, quasi quidam aduersi fluctus repellantur, & disciplina ipsius semper cultodita ratio, quasi salutare aliquod gubernaculum in tempestate seruetur. Nec hoc nobis nunc nuper consilium cogitatuū est, nec hæc apud nos aduersus improbos modo superuenerunt repentina subsidia, sed antiqua fides, disciplina legitur antiqua.

Nec putent improbi, & inobedientes sibi vitæ aut salutis constare rationem, si Episcopis, & sacerdotibus obtemperare noluerint, cum in Deuteronomio Dominus dicat^b (vt idem D. Cyprianus inquit^c) Et homo quicumque fecerit in superbia, vt non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicumque fuerit, in diebus illis morietur homo ille, & omnis populus, cum audierit, timebit, & non aget impiè etiam nunc. Interfici Deus iussit, sacerdotibus suis non obtemperantes, iudicibus à se ad tempus constitutis non obedientes: & tunc quidem gladio occidebantur, quando adhuc & circumcisio carnalis manebat: nunc autem quia circumcisio spiritalis esse ad fideles seruos Dei cœpit, spiritali gladio superbi, & contumaces necantur, dum de ecclesia ciuiuntur. Neque enim viuere foris possunt, cum domus Dei vna sit, & nemini salus esse, nisi in ecclesia, possit. Indisciplinatos autem perire, dum non audiunt, nec obtemperant consiliis salubribus, testatur diuina scriptura, quæ dicit^d: Non diligit indisciplinatus castigantem se: qui autem oderunt correptiones, consumentur turpiter. Ergo ne indisciplinati consumantur, & pereant, da operam, frater charissime, vt quantum potes cōsiliis salubribus fraternitatem regas, & singulis ad salutem suam consulas. Qui se semel castra

^a lib. 2. epist. Cypri. epist. 7.

Inobedientes quæ poena maneat.
^b Deuter. 17.
^c epist. 11. li. 1.

Deus inobedientes interfici iussit.

Gladius spiritalis. Ecclesia Dei vna, & nemini salus esse, nisi in ea, potest.

^d Proverb. 15.

a *Matth. 19.* castrauerunt propter regnum caelorum^a, Deo perennia placeant, nec sacerdotes Dei, aut ecclesiam Dei contemnentem scandalo se fratribus offerant. Ita praesens à nobis contristari videntur, nos tamen lubricari persuasione maneamus, scientes & Apostolus dixisse b:

b *Galath. 4.*

Ergo ego inimicus factus sum vobis, non dicens vobis? Quod si obtemperauerint, nobis gratissimum est; stantes eos ad salutem pariter digestionem nostri sermonis firmabimus. Si autem quidem de peruersis obtemperare noluerint secundum eundem

c *Galath. 2.*

Apostolum dicentem c: Si hominibus placerem Christi seruus non essem. Si quibusdam suadere non possumus, ut eos vero Christo placere faciamus: nos contemnit quod nostrum est, Christi Domini, & Dei nostri precepta seruantes placeamus. Arcta, & angusta est via, per quam ingredimur ad vitam^d; sed summus, huiusmodi est fructus, cum peruenimus ad gloriam.

d *Matth. 7.*

e *in tract. de bono discipl. Egregium disciplinæ encomium.*

Disciplina magistra est religionis & vere pietatis.

f *Proverb. 3. Hebra. 12.*

D. verò Augustinus encomiū disciplinæ seruare. Multi, inquit, sunt, qui sanæ doctrinæ aduersam institutam culpant, ac disciplinam, ac rationabilem correctionem superbiæ assignant, cum non sit superbia nisi ubi negligitur disciplina. Disciplina enim magistra est religionis, magistra veræ pietatis; quæ necesse increpat, ut lædat, nec ideo castigat, ut noccat. Iræ res hominum irata corrigit; inflammata castigat, ita Salomone dicente f: Fili ne deficias à disciplina Domini, neque fatigeris, cum ab eo increparis. Quis enim diligit Dominus, increpat; flagellat autem quem neminem filium, quem recipit. Nihil profectò est, quod non disciplina aut emendet, aut saluum faciat. Quis si quis sapiens apprehenderit, nec gratiam amicorum perdit, nec periculum damnationis incurrit. Quis autem rationali animæ, & ad Dei imaginem facta expediat, facile potest homo intelligere, cum vultu sacratis per voluntatem Dei constitutionibus disciplinæ etiam elementa seruire. Audite Prophetam dicentem g: Seruite Domino in timore, & exultate cum timore. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Bene omnibus causis timor obtemperat disciplinæ quæ

g *Psal. 2.*

hoc ipso, quod imminentes periculorum casus, aut iras iudicum cauere nouit, potestatem conseruanda salutis obtinuit. Quid non praesumptio possideret, nisi furorem animorum sub metu poenae disciplina compesceret? ac nisi constitutus esset ordo viuendi, nunquam profecto finem poneret natura peccandi. Nihil est, quod non gula suadeat, si gula disciplina consentiat. Nihil est, quod non perdat luxuria, si amore vitiorum à te disciplina discedat. Nihil est, quod non habendi cupiditate animus occupet, nisi auaritia vitium disciplina condemnet. Omnia sub metu disciplinae vitia iacent.

Ecce dicit Propheta^a: Qui spernit disciplinam, odit animam suam. Et verè, vt dixit, ita est: nam hostis est, & inimicus animae suae, qui spretis disciplinae monitis, diabolicis occupatur officiis. Dicunt aliqui disciplinam satis duris legibus constitutam. Loquantur ista satis miseri, quos ad omne facinus author mortis inuitat; quorum mentes insatiabilis gula possidet; super quos regnat ebrietas; quos turpis luxuria captiuos tenet; & à quibus nunquam superbia ingrata discedit. Illis autem, quibus est studium honestè fidem seruire, continentiae, humilitati, pietatiq; seruire, dulce disciplinae onus est, & leue iugum Domini. Quod non grauat, nisi aut perditos aut perituros. Erubescio dicere in confusionem humanae negligentiae, quare apud aliquos parum proficiat disciplina, cum videamus pastorale magisterium, etiam apud munda animalia non perire. Vnde miror aliquoties hominem, cui inest sapientia, & intellectus prudentiae, passim praeccepta disciplinae negligere: cum videamus mutum animal vitia cauere, iussis obtemperare, imperio deseruire, atque ita ad omnem obedientiam animam aptare, vt cum opus fuerit, armatis legionibus occurrat, & hostilibus se telis iustam obijciat. Audite in hoc loco Prophetam dicentem^b: Cognouit bos possessorem suum, & asinus praesepe Domini sui: Israel autem me non cognouit. Vereor dicere, ne nostram negligentiam pulset ista sententia. Non autem cognoscit Dominum, qui conditionis suae non cognoscit officium.

In omni

Disciplina compescit furorem animorum sub metu poenae.

a Sapient. 3. Qui spernit disciplinam, odit animam suam.

Discipline tantum grauat perditos aut perituros.

Bruta in disciplina capessenda quibusdam hominibus praesentiora.

b Isaiæ 2.

*In omni actu
vitam nostram
disciplina comi
etur.*

*a serm. 44.
super canti.*

*Prælati, à qui
bus disciplinā
accipiunt, dili
gendi sunt.*

*b Idem Bern.
in tract. de mo
do ben. viven.
serm. 18.*

In omni igitur actu tuo vitā tuā disciplina comitur. Si vis placere Christo, elabora ut præcedat te patientia humilitatis sociā, assistat pudicitia integritas magistra; fugiat cupiditas, erubescat ebrietas, iustus actus suos lugeat, superbia confusa discedat. Quisque igitur est, qui festinat Deum cognoscere, sed in disciplinæ ordine Christum poterit invenire.

Huc referenda est & illa D. Bernardi sententia, inquit, ecclesiasticus Prælati viderit illum, qui vituperatus est, id est, qui peccavit, blandis, aut levis iuramentis, quæ in eum prorogata sunt, minime emendatum, magis autem fortè etiam abutentem sua mansuetudine, & patientia, negligentiorem fieri, & in peccato suo etiam securius obdormire; frustrato tam hauium monitorum oleo, oportebit sane mordaciora uti medicamentis, & vinum compunctionis inungere; duris videlicet cum eo increpationibus, atque reuersionibus agere, & si causa requirit, & duritate est, etiā censuræ ecclesiasticæ baculo percellere contemptorem. Disciplina enim est emendatrix, quæ est vilipendenda; & ideo debemus Prælatos nosse diligere, & verba eorum benigne suscipere, qui pro increpationibus, & castigationibus iustas auferunt à nostris proprias voluntates, & mundi cupiditates. Si ille, qui disciplinam non suscipit, de via iusta peribit; proculdubio de via iusta confirmatus erit, qui disciplinam suscipit. Idem iusti benigne suscipiunt castigationem, quando de suis culpis arguuntur. Nunc ergo moneo te, ut libenter suscipias disciplinam, ut ab ira Dei libereris, & in via iusta confirmeris. Multas age gratias illi, qui castigat te, illi, qui increpauerit te, gratias repende. Si pro te tibi viam salutis tuæ, suscipe doctrinam illius gratias non sis rebellis; castigatibus te iniuriā non respondeas; increpationibus te contumeliam non dicas; mala pro bonis non reddas; dilige eos, qui te reprehendunt de transgressionibus, & negligentiis; aduersus bona cedas non respondeas iurgia; aduersus bona verba non respondeas mala. Quia qui diligit disciplinam, diligit sapientiam; ergo si tu disciplinam dilexeris, sapiens eris.

Ruffin.

Rursum idem Bernardus alibi^a: Quoniam, inquit, a *super canti-*
 bono naturæ in moribus superbia deprauato, facti sunt *ca. serm. 23.*
 homines æqualitatis impatientes, contendentes inui-
 cem superiores constitui, atque alterutrum supergredi
 cupientes, & inanis gloriæ cupidi, inuicem inuidentes,
 inuicem prouocantes, primò omnium iugo disciplinæ
 insolentia morum, domanda est, quousque duris, &
 diutinis seniorum attrita legibus, humilietur, & sanc-
 tum ceruicosa voluntas; bonumque in se naturæ, quod
 superbiendo amiserat, obediendo recipiat. Acedit ni-
 mirum disciplina:is moribus bonum naturæ, quo red-
 ditur homo suauis, & mitis; homo sine querela, ne-
 minem circumueniens, neminem concutiens, nemi-
 nem lædens, nemini se superextollens, aut præferens.
 Disciplina non constringit liberum, sed voluntarium
 regit & dirigit in viam pacis^b. O quàm compositum
 reddit omnem corporis statum, necnon & mentis ha-
 bitum disciplina! Ceruicem submittit, ponit superci-
 lia, componit vultum, ligat oculos, gulâ fiant, iram
 sedat, format incellum; insigne decoris disciplina
 præfert^c. Porro continentia labor, & rigor discipli-
 næ, plaimorum hymnorumque dulcedine releuantur.
 Pudor de præteritis nouæ conuersationis temperat au-
 steritatem. Is autem, qui in præsentem patientiam,
 capitur bonæ conscientia fructus, futurorum quoque
 bonorum operatur desiderium, quod non frustrabitur
 spem, quæ non confundit. Venturi timor iudicij, pio
 cedit fraternæ charitatis exercitio: tadium, & acediam
 procul pellit sanctarū varietas obseruationum^d. Quid
 enim necesse est bis pungere non recalcitrantem? val-
 de timidum magis exterrere, per se satis erubescētem
 confundere amplius; cui sua ratio magister, cui pro-
 pria conscientia, virga, & ingenita verecundia, lex &
 disciplina* quoque est^e? Nec hoc quisquam miretur
 in talibus; quia etiam mali feruntur semper suo iurore
 dementes; & posteaquam scelerata fecerint, conscientia
 ipsa sceleratæ mentis agitantur, vt D. Cyprianus in-
 quit^f. Sed tamē remanere in ecclesia Dei non possunt,
 qui deificam, & ecclesiasticam disciplinam, nec adus
 sui conuersatione, nec morum pace tenuerunt.

*Insolentia mo-
rum disciplina
domanda est.*

*Disciplina non
constringit libe-
rum, sed regit,
& dirigit.*

*b Bernard. in
serm. 4. de as-
sumpt. B. Ma-
ria.*

*Discipline ri-
gor quibus re-
leuetur.*

*c Bernard. ad
Sophi. epist. 113.*

*d ad Sugerium
idem Bernard.
epist. 78.*

** al. lex disci-
plina.*

*e Bernard. ad
Robt. t. nepot.
epist. 1.*

*f epist. 8. li. 2.
Qui disciplinā
non tenuerunt
in ecclesia ma-
nerere non possunt.*

Synodus causa discipline diligenter celebranda est.

CAP. XXXI.

Superiorum negligentia disciplinam ab ecclesia depulsi. a cap. 3. et in conc. Paris. celebr. sub Ludon. 1. et Lothario. Imper. l. i. c. 26. Concilia provincialia singulis annis celebrari solent. b in c. sicut olim. de accusa. tion.

Praeterea quia nulla penè res (vi in concilio Tolitano 4. declaratum fuit^a) disciplina mores ecclesiae Christi magis depulsi, quam sacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus ad corrigenda ecclesiastica mores synodum facere negligunt: ut co à praedictis Patribus, & postea ab Innocentio III. Papa in Concilio generali Lateranensi sancitum fuit, ut, sicut olim à sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitanis singulis annis cum suis suffraganeis provincialia non omittant concilia celebrare. In quibus corrigendis excessibus, & moribus reformatis, praesertim in clero diligentem habeant cum Dei iussu tractarum, canonicas regulas, maximè quae statuta sunt in hoc generali concilio selegentes, ut eas faciant observari, debitam poenam transgressoribus infligendo. Vnde id valeat efficacius adimpleri, per singulas dioceses stantur personas idoneas, prouidas videlicet, & honestas, quae per totum annum simpliciter, & de piano in vlla iurisdictione sollicitè inuestigent, quae correctione vel reformatione sunt digna, & ea fideliter referant ad Metropolitanum, & suffraganeos, & alios in concilio subsequenti, ut super his & aliis (prout vultum honestati congruerit) prouida deliberatione procedant & quae stauerint, faciant obseruari: publicam etiam episcopalis Synodis annuatim per singulas dioceses celebrandis. Quisquis autem hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à sui executione officij suspendatur.

Vilitas conciliorum provincialium.

Quod si secundum hanc iuris pontificij constitutionem semel in anno per vnamquamq. prouinciam Synodi celebrentur, & honor ecclesiasticus vires orationis sui obtinebit, & impudentia quorundam clericorum passim, auctoritate canonica calcata, Superiorum molestiam ingerunt, & negotium faciunt sua impudentia, & rebellione, cessabit, & impunitas delictorum flagitiorum locum delitescendi, quem nunc habet, non habebit; & alia multa, quae haec tenus seculum ecclesiastica disciplina docet, inceperunt, oratione Deo auxiliante seruabunt^e. Atque haec aliaque ob

a d. conc. Par. lib. 1. cap. 26. et lib. 2. c. 11.

causas SS. Tridentina Synodus quoq. statuit, & decreuit *, vt prouincialia concilia, sicubi omiffa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controuersis cõponendis, alijsq. ex sacris canonibus permiffis renouetur ^b: Et si nõ singulis annis, quolibet saltem tiennio, post octauam paschæ resurrectionis Domini nostri IESV Christi, seu alio commodiori tẽpore pro more prouinciæ, Metropolitanus per seipfos, seu illis legitime impeditis, Cõepiscopus antiquior non prætermittat Synodũ in prouincia sua cogere; quo Episcopi omnes & alij, qui de iure vel cõsuetudine interesse debent, exceptis ijs, quibus cum imminenti periculo transfretandum esset; conuenire omnino teneantur. Nec Episcopi comprouinciales, prætextu cuiuslibet consuetudinis ad Metropolitanam ecclesiam in posterum accedere inuiti compellantur. Itidem Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subiiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum semel eligant, in cuius Synodo prouinciali cum alijs interesse debeant, & quæ ibi ordinata fuerint, obseruent, ac obseruari faciant. In reliquis omnibus eorum exemptio, & priuilegia salua, atq. integra manent. Synodi quoque diocesanae quotannis celebrantur, ad quas exempti etiam omnes, qui alias cessante exẽptione, interesse deberent, nec Capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur: ratione tamen parochialium, aut aliarũ secularium ecclesiarum, etiam annexarũ, debeant ij, qui illarũ curã gerunt, quicumq. illi sint, Synodo interesse. Quodsi in his tam Metropolitanis, quam Episcopis, & alijs suprascriptis negligentes fuerint, pœnas sacris canonibus sancitas incurran ^d.

Ad restituendam & conseruandam disciplinam, quid in Capitulis agendum sit. CAP. XXXII.

Quia supra interdum dictum est, ad disciplinam pristino suo vigori, & loco restituendam, uile fore, si Canonici ad lectiõẽ, & studiũ sacrarũ literarum excitarentur, & moneretur: nunc uerò cum in memoriam nobis uenit, multos, dũ domi sunt, alijs, quam studijs, librisq. euoluendis vacare malle, vel eos libros tales, suoq. ordini conuenientes non habere, consultiſſimum, & utilissimum eorum saluti fore uidetur.

Iij ij si singu.

a sess. 24. de reſor. cap. 2.

b c. peruenit. c. quoniam. cap. propter ecclesiaſticas 1. & 2. dist. 18. c. ſicut olim. de accuſatio.

Diocesaſe Synodi quotannis celebranda ſunt. c. de concilijs & 2. ſequen. c. annis ſingulis. dist. 18. d. c. peruenit. c. quoniam. c. placuit. c. ſi quis. cum 2. ſeq. ca. ſua. dist. 18.

Quæ in Capitulis hebdomadalibus Canonice prælegenda sint. a cōtra Donatist. lib. 2. cap. 9. in fin.

si singulis hebdomadibus, dum ordinarij eorum conventus capitulares fiunt, ipsis prælegerentur aliquot ex SS. concilio Tridentino, & provinciali decem, & canones fidei, atque reformationis (quatenus hereticas suas concernunt.) Nam, ut D. Augustinus, concilia posteriora prioribus præponuntur apud præsteros. Atque istis quoque vtiliter addentur eorum suarum aliquot statuta, præsertim ad disciplinam pertinentia, iuri, concilio Tridentino, & provinciali non repugnantia, ita ut prædicta, & sequentia omnia singulis trienniis semel perlegatur. Illis vero prædictis, subiungi poterunt tituli aliquot ex iure pontificio, eodem spectantes, ut libellus D. Dionysij Richelij de vita ecclesiasticorum inde potissimum transumptus, vel ludoci Clichthouei Theologi libellus de vita & moribus sacerdotum; aut concilium Aquisgranense primum, nihil aliud fere, quàm de vita & honestate clericorum, & præcipue Canoniorum tractans. Ex quorum eorundem regula legi olim solet in conventibus capitularibus^b: Eaque lectione facta, tunc immediatè disciplina fiebat, quod erat faciendum: postquam illa tractabantur negotia, quæ ad vtilitatem seu utilitatem spectabant publicam, seu priuatam. Erant omnem tractatum disciplinæ, vel etiam præsentis, cuiuscumque alterius negotij, tabule capitulari lecturam, (habentis distincte, & in specie, quid vtilitatisque esset cantandum, vel legendum in choro) audiebant diligenter, ac insuper lunationes mensium, ac natalitiam, & obitus legebantur^c. S. verò Augustinus regulam, quam ipse seruis Dei, seu clericis suis præferat, semel in septimana prælegi voluit, ut in illa tanquam in speculo possent inspicere, ne per oblivionem aliquid negligenter, ut patet ex prædicta regula, de summa cum vtilitate eorundem prælegi cunctis, que possent expositio seu declaratio psalmorum, quibus, & aliorum, quæ in diuinis officiis canuntur, & tanquam, ut illis intellectis, maiore cum reuerentia, ac cōmuni distinctione, & deuotione tunc canerentur, & peraguntur. Triennio verò expleto in huiusmodi prædictis resumantur prædicta eodem ordine. Hac ratio de

b Vide alterum nostrum Speculum de maior. hor. temp. causis et rem. lib. 1. cap. 23. lib. 2. c. 15.

c conc. Colon. c. 7. sub Cōtra. cap. 7. & sub Henr. cap. 9.

modo sperandum omnino est, Deum ter optimum maximum sua gratia, & misericordia pios huiusmodi Canonicorum conatus plurimum adiuturum, eosque breui aliam vitam, aliosque mores induturos, & obseruatuos.

Et quod D. Paulus Hebraeis scripsit sibi hoc ab eodem scriptum esse persuasissimum habeant, eorumque cordis oculis perpetuo obieciatur: Deponentes, inquit, omne pondus, & circumstantes nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem IESUM, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempra, atque in dextera sedis Dei sedet. Recognitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus aduersum semetipsum contradictionem; ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis aduersus peccatum repugnantes; & obliuiscitis consolationis, qua vobis tanquam filii loquitur dicens: Fili mi, non negligere disciplinam Domini, neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat; Flagellat autem omnem filium, quem recipit. In disciplina perseuerate. Tanquam illis vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes; ergo spurij vel adulterini, & non filij estis. Deinde patres quidem carnis nostrae eruditores habuimus & reuerentiamur eos; non multo magis obtemperabimus patri spirituali, & viuemus? Omnis autem disciplina in presenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiæ. Propter quod gressus rectos facite pedibus vestris. Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Obedite Præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi, ut cum gaudio hoc faciant, & non gementes.

a cap. 12. ad Hebr.

Exhortatio D. Pauli ad capefendam disciplinam, et obedientiam.

b Proverb. 3. c. ea vindicta. 23. q. 4.

In disciplina perseueradum est. Qui extra disciplinam sunt, filij Dei non sunt.

c Paul. ad Hebra. cap. 13.

Praelati in restituenda, & conseruanda in clero per discipulos honestate, animosi, fortes, & constantes esse debent.

CAP. XXXIII.

Praelati verò quia non possunt omnibus potestatem ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, & interdum suspendere, nunquam verò ligare, quasi signum sunt positi ad libertatem; multorumque frequenter incurunt odium, & insidias patiuntur: Ad corrigendos tamen subditorum excessus tanto diligentius debent assurgere, quanto

*a. c. qualiter et quando 2. de accusat.
b. c. irrefragabili de offic. ordina.*

c. epist. 3. lib. 1.

Audacia nequissimorum Praelatis timenda non est.

Praelati terroribus & periculis, quibus viuunt obnoxii, sunt gloriosi. Praelatis ignominia non est à consuetibus pati.

damnabilius eorum offensas deserent incorrigentem, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur. Verum diligentes, strenui, fortes, & persequentes sunt in restituenda collapsa admodum ecclesiastica disciplina, prauisque Canonicorum, & aliorum clericorum moribus emendandis, & corrigendis in sui continentiam, & exhortationem accipient ea, quae inter alia Cyprianus D. Cornelio Pontifici scripsit his verbis:

Lecta, inquit, epistola tua, frater, satis miratus sum cum aduertissem te minis atque terroribus eorum, qui venerant, aliquantum esse commotum, cum aggressi essent cum summa desperatione committentes. Quod si ita res est, frater, ut nequissimorum timetur audacia, ut quod mali iure atque aequitate non possunt, temeritate, atque desperatione perficiant, adhaec est de episcopatus vigore, & de ecclesiae gubernatione sublimi, ac diuina potestate; nec Christiani uirum adiuuare, aut esse possumus, si ad hoc ventum est, ut auditorum minas, aut insidias pertimescamus. Mater debet apud nos fidei robur immobile, & stabile, atque inconcussa virtus contra omnes incursum, atque impetum oblastrantium fluctuum, velut petrae obiacentis similitudine, & mole debet obfistere. Nec interest, ut Episcopo aut terror, aut periculum veniat, qui terroribus, & periculis viuunt obnoxii, & tamen sit de periculis, ac periculis gloriosus. Nihil interest, quod tradat, aut sauiat, cum Deus tradi permittat, quod imponit coronari. Neque nobis ignominia est, pati a consuetibus, quod passus est Christus: nec illis gloria est nocere, quod fecerit Iudas. Coniugia eorum quibus

& vitam suam quotidie lacerant, non timemus, fustes, & lapides, & gladios, quos verbis parricidalibus iactant, non perhorrescimus. Quod in illis est, homicidae sunt apud Deum tales, necare tamen non possunt, nisi eis Dominus permiserit. Et cum nobis semel moriendam sit, illi tamen & odio, & verbis, & delictis suis quotidie perimunt. Sed non idcirco frater relinquenda est nobis ecclesiastica disciplina, aut sacerdotalis solvenda censura, quoniam cōiitiis infestamur, aut terroribus quatimur; cum occurrat & scriptura diuina dicens: Ille verò, qui præsūmit & cōtumax est vir, sui iactans, nihil omnino proficiet. Et iterum: Verba viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius in stercorea erit, & in vermes. Hodie extollitur, & cras non inuenietur, quoniam conuersus est in terram suam, & cogitatio eius peribit. Et iterum: Vidi impiū exaltatum, & extolli super cedros Libani, & trāsiui; & ecce non erat, & quæsiui eum, & non est inuētus locus eius. Exaltatio, & inflatio, & arrogans ac superba iactatio non de Christi magisterio, qui humilitatem docet; sed de Antichristi spiritu nascitur. Et cum scriptum sit: Neque male dicit regnum Dei consequentur; Et iterum in euāgelio suo Dominus dicat: Qui dixerit fratri suo fatue, qui dixerit racha, reus erit gehennæ ignis. Quomodo possunt censuram Dei vltoris euadere, qui talia ingerunt non solum fratribus; sed & sacerdotibus, atque Præpositis, quibus honor, tantus de Dei dignatione conceditur, vt quisquis sacerdoti eius, & ad tempus hūc iudicanti non obtemperaret, statim necaretur? In Deuteronomio Dominus Deus loquitur dicens: Et homo quæcumque fecerit in superbia, vt non exaudiat sacerdotem, aut iudicem, quicumque fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & omnis populus cum audierit timebit, & non agent impiè etiam nunc. Item ad Samuelem cum à Iudæis sperneretur Deus dicit: Non te spreuerunt; sed me spreuerunt. Et Dominus quoque in euāgelio: Qui audit, inquit, vos, me audit, & eum, qui me misit: & qui reicit vos, me reicit: qui me reicit, reicit eum qui me misit. Item in actibus Apostolorum:

Disciplina ob terrores, et cōuitia: elinquentia non est.

a Abac. 2.
b 1. Machab. 2.

c Psalm. 36.

d 1. Corint. 6.

e Matth. 5.

f Deut. 17.
Superbo & inobedienti quæ olim à Deo decreta fuerit pœna.

g 1. Reg. 8.

h Luc. 10.

i Act. 23.

l i i i j B. Pau.

*D. Paulus
quantam actu-
levit reverentia
impis Pontifi.*

*a Act. 13. cap.
& Exod. 12.*

*Hereses unde
orta sunt.*

*Non est miran-
dum Praepo-
sitos à suis inter-
du deseri sub
ditis.*

b Matt. 26.

c Ioann. 6.

*Cauenda Præ-
latis, ne quis
eorum culpa
pereat.*

B. Paulus cum ei dictum esset: Sic infirmulas in ser-
vitorem Dei maledicendo? Quomodo Domino tam re-
verentia sacrilegi, & impij, & cruenti illi esse coepit,
nec iam quicquam de sacerdotali honore, & auto-
ritate retinerent; tamen ipsum quamvis inane nomen,
& umbram quandam sacerdotis cogitans expavit.
Nesciebam fratres, inquit, quia Pontifex est. Scrip-
tum est enim: Principi plebis tuæ non maledices. Cum
hæc tanta, ac talia, & multa alia exempla precedat,
quibus sacerdotalis autoritas, & potestas divina di-
gnatione firmatur, quales putas esse eos, qui sacerdo-
tum hostes, & contra ecclesiam catholicam rebelles,
nec præmonentis Domini comminatione, nec futuræ
iudicij ultione terrentur? Neque enim aliunde hæreses
obortæ sunt, aut nata sunt schismata, quam inde, quod
sacerdoti Dei non obtemperatur.

Nec quenquam fidelem, & evangelij mentorem,
atque Apostoli præmonentis madata retinentem mo-
vere debet, quidam in extremis temporibus superbi,
& contumaces, & sacerdotum Dei hostes, aut de ec-
clesia Dei recedunt, aut contra ecclesiam faciunt, quan-
do tales nunc futuros & Dominus & Apostoli eum præ-
dixerint. Nec præpositum se eorum deserti a quibus-
dam, miretur aliquis, quando ipsum Dominum ma-
gnalia & mirabilia summa facientem, & virtutes fan-
ctorum suorum Dei patris testimonio comprobantem
discipuli sui reliquerint, & tamen ille non incipit
recedentes, aut grauius comminatus est; sed magis con-
uersus ad Apostolos suos dixit: Nunquid & vos uo-
tis ire? Seruans scilicet legem, qua homo libertatem
relictus, & in arbitrio proprio constitutus, sibi metipso
vel mortem appetit, vel salutem. Quod ad nos tantum
attinet, conscientia nostra conuenit, frater, dare operam,
ne quis culpa nostra de ecclesia pereat. Si autem qui
ultro, & crimine suo perierit, & penitentiam agere
atque ad ecclesiam redire noluerit, nos in die iudicij
inculpato futuros, qui consulimus sanitati; illos solum
in pena remansuros, qui noluerint consilij nostri libe-
ritate sanari. Nec mouere nos debent conuicia per-
ditorum, quo minus à via recta, & à certa regula nos
recedamus.

recedamus, quando & Apostolus instruit dicens^a: Si hominibus placerem, Christi seruus non essem. Inter est, vtrum quis homines promereri, an Deum cupiat. Si hominibus placetur, Dominus offenditur: Si vero illud enititur, & laboramus, vt possimus Deo placere, & conuitia, & maledicta debemus humana contemnere. Neque enim qui audit, sed qui facit conuitiū, miser est; nec qui a fratre vapulat, sed qui fratrem cecidit, in lege peccator est. Et cum nocētes innocentibus iniuriam faciunt, illi patiuntur iniuriam, qui facere se credunt. Denique hinc illis pertusa mens, & hebes animus, & sensus alienus est. Ira enim est Dei nō intelligere delicta, ne sequatur poenitentia, sicut scriptū est b: Et dedit illis Deus spiritum transpunctionis, ne reuertantur scilicet, & curentur, & deprecationibus, & satisfactionibus iustis peccata sanentur.

Primus felicitatis gradus est, non delinquere; secundus, delicta cognoscere. Illic currit innocentia integra, & illibata, quæ seruet: hic succedit medela, quæ sanat. Adoptas frater, leuia esse apud Deum facinora, parua, & modica delicta, quōd per illos non rogatur maiestas indignantis Dei, quōd non timetur ira, ignis, & dies Domini? Sacerdotibus labor maior incumbit in asserenda, propitianda, & procuranda Dei maiestate, ne quid videamur in hac parte negligere, cum admoneat Dominus & dicat c: Et nunc præceptum hoc ad vos est, o sacerdotes, Si non audieritis, & si non posueritis in corde vestro, vt detis honorem nomini meo, dicit Dominus; emittam in vos maledictionem, & maledicam benedictionē vestram. Honor ergo datur Deo, quando sic Dei maiestas, & censura contemnitur? Quibusdam ita aut crimina sua obfistunt, aut fratres obstinate, & firmiter renituntur, vt omnino recipi non possint sine scandalo, atque periculo plurimorum. Neque enim sic putamina quædam colligenda sunt, vt quæ integra, & sana sunt, vuluerentur; nec vtilis, atque consultus est pastor, qui ita morbidas, & contagias oues gregi admiscet, vt gregem totum mali coherētis afflictatione contamine. Non attendas numerū illorum: melior est enim vnus timens Deum, quàm mille filij

Iii v impij,

a Gal. 2. 1.
Quid faciendū
Pralatis cupientibus placere Deo.

Israēl Dei non
intelligere delicta sua.
b Isa. 6. 29. et
Rom. 11. Mat.
13. Mar. 4. Luc.
8. Ioan. 12.
Act. 28.

Gradus felicitatis quis sint.

c Malac. 2.
Dei contra sacerdotes inobedientes mina.

Dei maiestas, & censura nō est contemnenda.

Melior est vnus timens Deum, quàm mille impij.

a Eccles. 16.

impij, sicut locutus est Dominus per Prophetam dicens: Fili ne iocūderis in filiis impiis. si multiplicatur tibi, cum non fuerit timor Dei in ipsis. Amittit prompta, & plena dilectione cum poenitentia impenitentes, peccatum suum satisfactione humili, & simplici contententes.

Si qui autem sunt, qui putant se ad ecclesiam non precibus, sed minis regredi posse; aut existimant abutuntur sibi non lamentationibus, & satisfactionibus, sed terroribus facere, pro certo habeant, contra tales esse ecclesiam Domini; nec castra Christi, iniuncta, & iustitia, & Domino tuente munita, minis cedere. Sacerdos Dei euangelium tenens, & Christi precepta custodiens occidi potest, vinci non potest. Neque enim pauci temerarii, & improbi caelestes, & salutaris Domini derelinquunt, & sancta non agentes, a sancto Spiritu deseruntur; ideo & nos diuina traditione immemores esse debemus, ut maiora esse furere scelera quam sacerdotum iudicia censeamus: aut existimemus ad impugnandum posse humana celsamina, quam quod ad protegendum, praeualent diuina tutela. An ad hoc frater charissime deponenda ecclesiae catholicae dignitas, & pietas in us positae fides, atque incorrupta maiestas, & sacerdotalis quoque auctoritas, & potestas, ut iudicare velle se dicant ecclesiae Praeposito extra ecclesiam constituti? De Christiano haeretico? de sano saucij? de integro vulnerati? de stante lapsi? de iudice rei? de sacerdote sacrilegi? Quid super est, nisi ut ecclesia capitulo cedat, & recedentibus sacerdotibus, ac de altaribus mouentibus, in cleri nostri sacrum, venerandum confessum simulachra, atque idola cum aris suis terminant? Armant nos haeretici, dum nos putant suam dominatione terreri; nec in pace nos denunciant; sed regis erigunt, atque accendunt, dum ipsam pacem prosecutione peiorem fratribus faciunt. Et optant, ut dem, ne quod loquuntur furore, impleant crimine, qui verbis perfidis, & crudelibus peccant, factis quoque delinquant. Oramus, & deprecamur Deum, ne prouocare illi, & acerbare non desinant, ut contra

Qualis sacerdos occidi, sed non vinci possit.

Diuina tutela virtus.

Orandum pro inimicis.

corda miteſcant, & in furore depoſito, ad ſanitatē
mentis redeant, vt peccatores à delictorum tenebris
pœnitentiā agnoſcant; & magis petant fundi pro ſe
preces, aſque orationes Antiliis, quàm ipſi fundant
ſanguinem ſacerdotis. Si autem in ſuo furore perman-
ſerint, atque in iſtis inſidijs, ac minis ſuis parricidalibus
crudeliter perſeuerauerint, nullus Dei ſacerdos
ſeu Præpoſitus ſic infirmus, ſic iacens & abiectus ſit,
imbecillitate humanæ mediocritatis ita inualidus, qui
non contra hoſtes & impugnatores Dei diuinitus eri-
gatur; cuius non humilitas, & infirmitas vigore, &
robore Domini protegentis animeatur. Noſtra nihil
interelt, aut à quo, aut quando perimamur, mortis &
ſanguinis præmium à Domino recepturi. Illorum flen-
da, & lamentanda conditio eſt, quos ſic diabolus ex-
cæcat, vt æterna gehennæ ſupplicia non cogitantes,
Antichriſti iam appropinquantis aduentum conantur
imitari.

*Non boni, licet
occidantur, ſed
mali gehennæ
immemores de-
flendi ſunt.*

Declinent autem de cætero fortiter & euitent dile-
ctiſſimi fratres noſtri verba, & colloquia eorum, quo-
rum ſermo vt cancer ſerpit, ſicut Apoſtolus ait *
Corrumpunt ingenia bona conſabulationes peſſima.
Et iterum ^b Hæreticum ſiominem poſt vnā & ſecun-
dam correptionem euicta, ſciens quia peruerſus eſt hu-
iſmodi, & peccat, & eſt à ſemetiſpo damnatus. Et
per Salomonem Spirituſ ſanctus loquitur; Peruerſus,
inquit, in ore ſuo portat perditionem, & in labijs ſuis
ignem condit: Item denuo monet dicens ^d: Sæpi au-
res tuas ſpinis, & noli audire linguam nequam. Et
iterum ^e: Malus obaudit linguæ iniquorum: iuſtus au-
tem non intendit labijs mendacibus. Nulla cum
malis commercia copulentur; nulla cum malis conui-
uia, vel colloquia miſceantur, ſimulque ab eis tam ſe-
parati quàm ſunt illi de eccleſia profugi, quia ſcriptum
eſt ^f: Si autem & eccleſiam contempſerit, ſit tibi tan-
quam ethnicus, & publicanus. Et B. Apoſtolus non
monet tantum, ſed iubet à talibus vt recedatur ^g. Præ-
cipimus, inquit, vobis in nomine Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti, vt recedatis ab omnibus fratribus am-
bulantibus inordinate, & non ſecundum traditionem,
quam

*Hæreticorum col-
loquia ſerpida,
a 1. Corint. 15.
et 2. Tim. 2.
Corrumpunt in-
genia bona con-
ſabulationes
male.*

*b Tit. 3.
c Proverb. 16.
d Eccl. 28.
e Proverb. 17.*

*Nulla commer-
cia vel conui-
uia cum malis mi-
ſcenda.*

f Mat. 18.

g 2. Theſſ. 3.

*Nulla societas
fidei, & perfidie
potest esse.*

quam acceperunt à nobis. Nulla societas fidei, & perfidie potest esse. Qui cum Christo non est, aduersarius Christi est: qui unitati, & paci eius inimicus est. Nobiscum non potest coherere. Si cum precibus, & satisfactionibus veniunt, audiantur: si maledicta, & iniuriam ingerunt, respiciantur; memores semper, quod non à circo relinquenda est nobis ecclesiastica disciplina, & sacerdotalis soluenda censura, quoniam conuicti instamur, aut terroribus quatimur.

a in Syn. Lateranens. Roma, sub eod. cele. Consolatio Prælatorum, qui propter delicta, & inobedientiam suorum subditorum, curam pastoralem relinquere volunt.

Premia pro bonis seruitiis Prælati recopendenda.

D. verò Martinus Papa I. a consolans Amandum Episcopum, qui propter clericorum suorum excessus, & inobedientiam nimio mœrore affectus volebat pastorale obsequium deponere, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere, & in silentio atque otio vitam degere, hunc ad perseverantiam in officio suo, & constantiam exhortans; Laborum, inquit, tuorum certamen cognouimus, ex quibus cælestis patriæ ascensum humiliatis mentibus, atque contritis corporibus vobis futurorum gaudiorum largienda sunt munera. Sed cum sit nulli omnino comparationi coæquandum, quod à creatore nostro pro bonis seruitiis rependatur, tum breui atque paruo temporis spatio finiuntur labores, quos pro dilectione ipsius sustinemus, consideratione refrigerij nos oportet libenti animo tolerare præsentis vitæ angustias. Sed quantum nobis laborum velle operatio magnam gaudij vberitatem inducit, tantum pro duritia sacerdotum gentis illius conteritur, & postpositis salutis suæ suffragiis, atque Redemptionis nostri contemnendo seruitia, vitiorum foederibus grauantur, quibus ad præparandam salutem, quando quidem tanto nos necesse est importunis præcambionibus imminere, quantum nos perfecta negotiorum creditorum nobis talentorum duplicat assignatio, atque dominicæ vocis, ad suscipiendam eius reuerentiam persuadet assertio. Suggestum est namque nobis, quod presbyteri, seu diaconi, aliique sacerdotalis officij post suas ordinationes in lapsu coinquinantur, & propterea nimio mœrore fraternitatem tuam alibi velleque pastorale obsequium pro eorum inobedientia deponere, & vacationem ab episcopatus laboribus eligere.

eligere, & in silentio, atque otio vitam degere, quam in his, quæ tibi commissa sunt permanere, dicente Domino: Beatus, qui perseverauerit vsque in finem. Vnde namque beata perseverantia, nisi de virtute patientiæ? Quia secundum Apostolicam prædicationem, omnes, qui voluerint in Christo pie vivere, persecutiones patientur.

Ideoque frater charissime, non vos afflictionum amaritudo à pio mentis vestræ proposito coarctet recedere, considerans quanta pro absolutione nostri, & liberatione, creator, Dominusque noster pertulerit, quibus se contumeliis afficiendum tradiderit, ut nos à vinculis potestatis diabolicæ liberaret. Propterea nullatenus in huiusmodi peccato delinquentibus ad destructionem canonum compassionem exhibeas: Nam qui semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps iam depositus erit, nullumque gradum sacerdotij poterit adipisci, sed sufficiat ei lamentationibus, fleibusque assiduus, quoad vsque vixerit in eadem poenitentia perdurare, ut commissum delictum diuina gratia extinguere valeat. Si enim tales querimus ad sacros ordines promouendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium præpediat, quanto magis si post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, & præuaricationis peccato deprehendatur obnoxius, omnino prohibendus est, cum manibus lutulentis, atque pollutis mysterium nostræ salutis tractare? Sitque huiusmodi semper iuxta sacrorum canonum statuta, in hac vita depositus, ut ab illo, qui mentis interiora scrutatur, nullumque de ouibus errare congaudet, dum aspexerit sinceram poenitentiam eius, in terribili iudicio habeat reconciliatum. Ideoque iterum hortamur tuam charitatem, exemplo eius, qui pro nobis pati, & mori voluit, promptos vos in cunctis eius seruitiis permanere. Neque nos pigeat, temporales cruciatus pro Christi nomine sustinere; sed emolumenta futura remunerationis, huius seculi vexationes tolerare persuadeant. Scriptum namque est: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Calicem salutatis accipiam, & nomen Domini inuocabo. Tantum

a Matt. 10. 29
c. non reuertetur. de poenitent. dist. 2.
Patientia perseverantia magister
b 2. Tim. 3. c. suggestum. 7. q. 1.
Tralati in afflictionibus suis meditari debent passionem Domini.
c d. c. suggestum. 7. q. 1.
Lapsus post suam ordinationem deponi solet.
d c. qui semel dist. 50.

Quales ad sacros ordines promoueri debeant.

e c. si post ordinationem dist. 50.

Christus Prælati debet esse exemplum in seruitiis suis obsequiis.

f Psalm. 115.

tum

tum enim a nobis exigitur, quam possumus sa-
latus nostri obsequio commodare.

*Praelati nomi-
na refecare, &
presutura cri-
gere debent.
a in 6. Syn.
Rom.*

*Quales Praela-
ti esse debeant
erga subditos.*

Quare, quia omnes Praelatos oportet semper noxia
refecare, & auxiliante Domino profutura erigere,
idcirco Symmachi Papae exhortationem sequentes
obiurgando, hortando, suadendo, blandiendo, con-
sulendo, prodesse quibus possumus festinemus. Lin-
gua nostra bonis fomentum sit, prauis aculeus, turo-
dos retundat, iratos mitiget, pigros exacuat, delictos
hortando succendat, refugientibus suadeat, aperi-
tibus blandiatur, desperatos conioletur, & viam salutis ga-
dientibus ostendamus. Simus in custodia vigilantes
aditus contra hostis insidias solliciti muniamus; & si
quando ouem perditam de commisso grege eris ab-
duxerit, toto illam annisu ad caulas reuocare demer-
cas contendamus; vt de pastoris nomine quod habet
mus non supplicium, sed primum consequamur.
Quia ergo in omnibus diuinae gratiae adiutorio opus
est, omnipotentis Dei assiduis precibus clementer
exoremus, quatenus ad haec nobis operanda, & quae
tribuat, & posse concedat, atque in ea nos via
fructu boni operis, quam se pastor pastorum esse
testatus est^b, dirigat; vt sine quo nihil agere
possumus, per ipsum omnia im-
plere valeamus.

^b Ioan. 14.

FINIS.